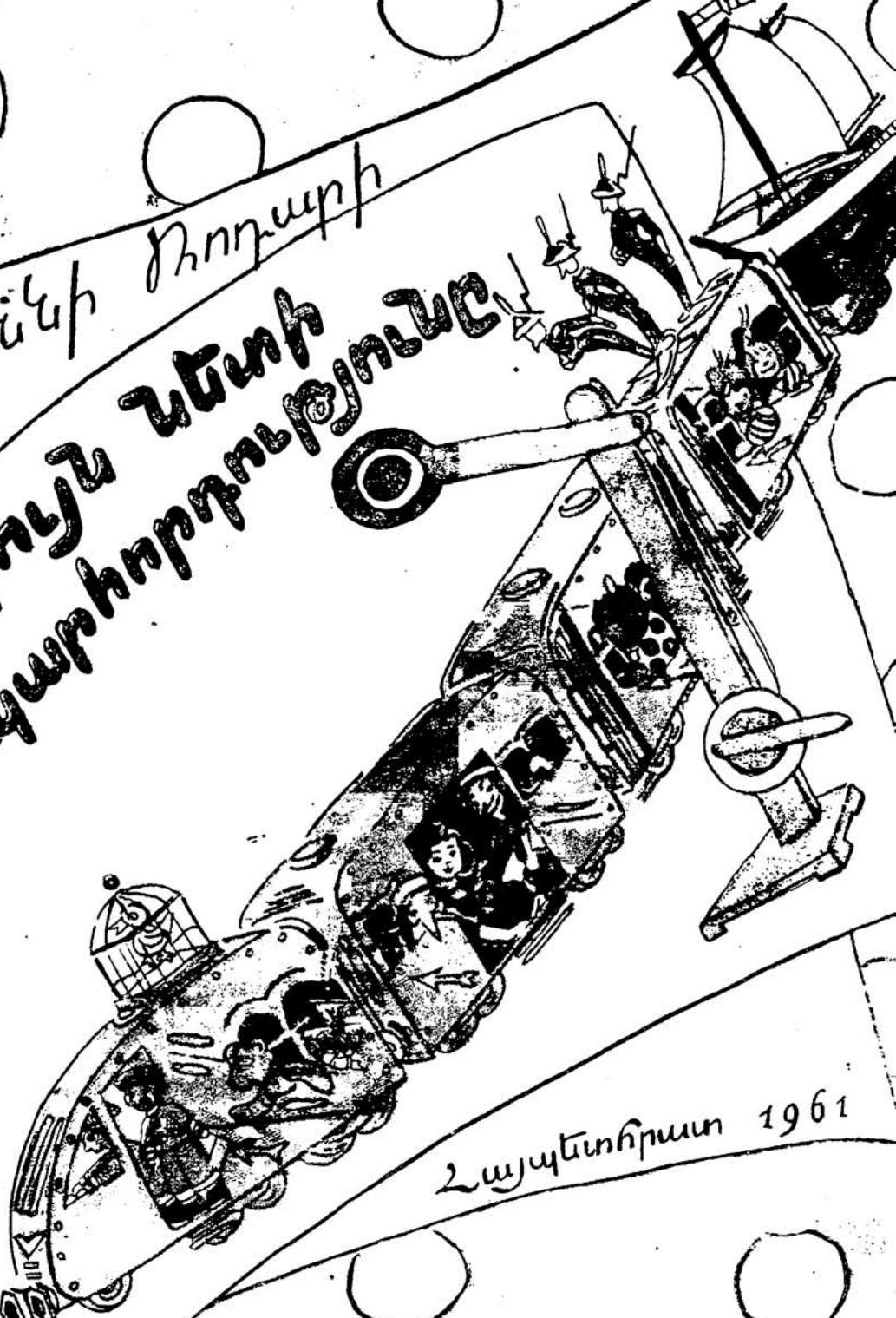
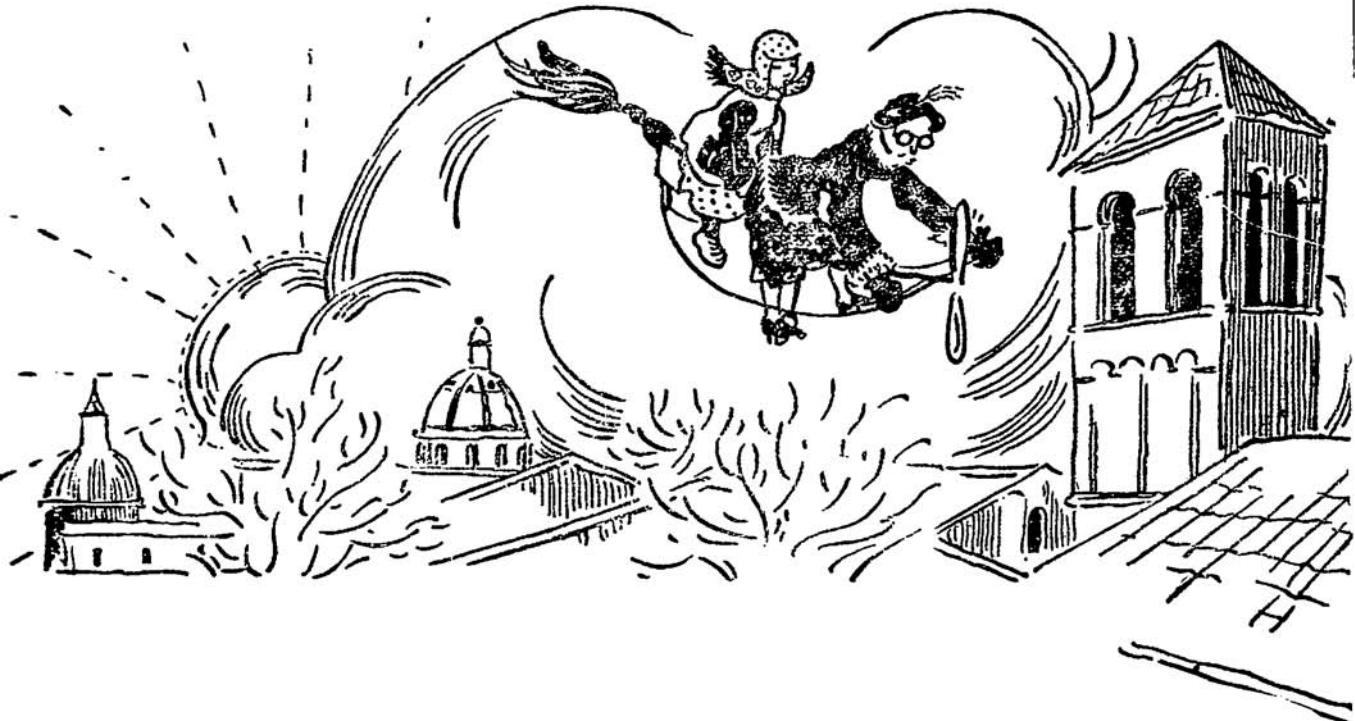

Հայոց Ռուսի
Օրենսդրության ամենաշատ հոգած պայմաններ

Հայոց կայսեր 1961

ԳԼՈՒԽ 1

Սինյորա գրերի բարոնուհին

Ֆեյան լտդ դաստիարակված և ազնիվ սինյորա էք, մի խոռքով,
զրեթե բարոնուհին:

— Մարդիկ ինձ ֆեյա են ասում, — քթի տակ փնթփնթում էք
պառավը, — դե ես էլ չեմ առարկում. պետք է ներողամիտ լինել ան-
գետների նկասմամբ: Բայց դե կարդին մարդիկ գիտեն, որ ես պե-
թե բարոնուհի եմ:

— Այդպես է, այդպես, սինյորա բարոնուհի, — հոմաձայնում էր աղախինը:

— Ճիշտն ասած, ինձ որոշ բաներ պակասում են խալական բարոնուհի լինելու համար: Բայց աարդերությունը մեծ չէ, այդպես չէ՞:

— Բոլորովին մեծ չէ, սինյորա բարոնուհի:

— Համենայն գեպս, կարդին մարդիկ չեն էլ նկատում այդ: Դե հերիք է այդ մասին... Պետք է զործի անցնել:

Սյո խոսակցությունը տեղի էր ունենում նոր տարվա առավոտյան: Խսկ անցյալ գիշեր Ֆեյան իր աղախնի հետ ցախավելին հեծած ճամփորդում էր աների կտուրների վրայով և երեխաներին նվերներ բաժանում: Նրանք տուն վերաբարձան ոտից գլուխ ձյունակոլու:

— Վասարանը կպցըրու, — ասաց Ֆեյան, — հարկավոր է շորերը չորացնել: Ցախավելին էլ իր աեղը գիր: Արդեն մի ամբողջ տարի կարելի է չմատածել կտուրից կտուր թռչելու մասին, այն էլ այսպիսի ցուրտ քամուն:

— Գործ է, Ելի, ցախավելին նստած թոչելու, — մոխմոթում էր աղախինը: Այն էլ մեր օրերին, եզր օդանավ են հնարել: Ես գրա պատճառով արգեն մըսել եմ:

— Մի բաժակ ծաղկի թեյ պատճառի ինձ համար, — կարգադրեց Ֆեյան:

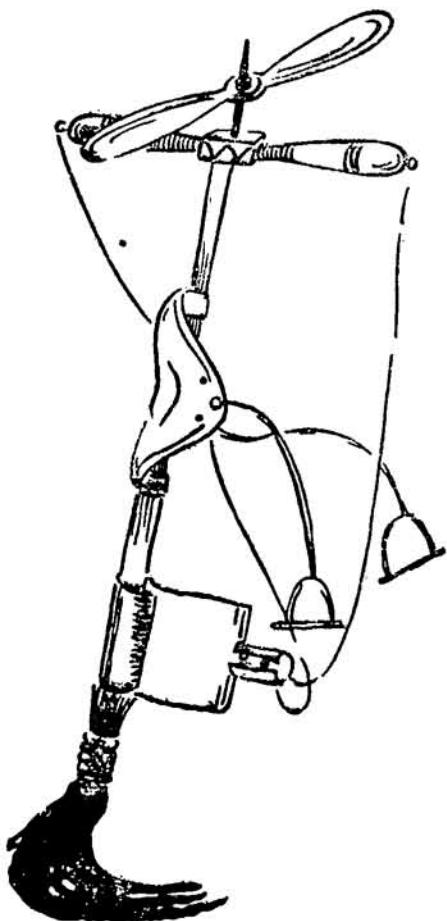
Նա ակնոցը գրեց և նստեց գրասեղանի մոտ, կաշվե հին բաղկամոսի վրա:

— Սյո բռղեին, բարոնուհի, — ոլասասխանեց աղախինը:

Ֆեյան զոհունակությամբ նայեց նրան:

«Մի քիչ ծույլ է, — մատածում էր Ֆեյան, բայց վարքի կանոնները լավ գիտի և իմ միջավայրի մարդկանց շրջապատում իրեն կարողանում է պահել: Խսկ ես գրեթե բարոնուհի եմ: Արի խոսանամ, թե ոռճիկը կբարձրացնեմ»:

Մեր մեջ ասած, Ֆեյան բավական ժլատ սինյորա էր: Տարեկան երկու անդամ նա պառավ աղախնին խոսանում էր ոսճիկը բարձրացնել, բայց զործը այդ գայթակղիչ խոսքերից այն կողմ չէր անցնում: Խսկ աղախնի զահլան գնացել էր մենակ խոսքեր լսելուց, նա ուզում էր փողի զնդոց լսել: Մի անգամ նա

Նույնիսկ քաջություն ունեցավ այդ մասին սինյորա բարոնուհուն ասելու:

«Անընդհատ վո՞զ, վո՞զ, — զայրացավ Ֆեյան: — Տգետնե՛ր, դուք միայն փողի մասին եք հենց մասձում: Քանի՛ անդամ՝ պիտի քեզ նույնը կրկնել, որ այդ մասին ոչ միայն ասելը, այլ նույնիսկ մտածելն է անհարմար: Ինչպես տեսնում եմ, քեզ լավ վարվեցազություն սովորեցնելը նույնն է, ինչ էշին շաքար ուտեցնելը»:

Ֆեյան հառաջեց և խորասուզվեց իր մատյանների մեջ:

— Այսպես ուրեմն, բալանսը հանենք: Այս տարի գործերս լավ չեն, փողը քիչ է: Դե, ինարկե, բոլորը ուղում են Ֆեյայից լավ նվերներ ստանալ, իսկ երբ պետք է այդ նվերների համար փող հանել, այսուեղ էլ սկսվում է՝ «պարագով տվեք, կվճարենք հետո...»: Կարծես թե Ֆեյան երշիկի կրապակ ունի: Ասենք այսօր առանձնապես տրանժալու կարիք չկա. խանութում եղած բոլոր խաղալիքները գնված են: Հարկավոր է պահեստից նոր խաղալիքներ բերել:

Ֆեյան հաշվեմատյանները փակեց և սկսեց բաց անել իր փոստարկում գտած նամակները:

— Ահա, այդպես էլ կա, — հանկարծ հուզվեց նա, — ես նվերներ եմ տանում ցանկացած եղանակին, կարող եմ հիվանդանալ, անկողին բնկնել, իսկ փոխարենը շնորհակալության ոչ մի խոսք: Մրան փայտի թուր պետք չէ, ատրճանակ տվեք: Իսկ նա դիտի, որ ատրճանակը հազար լիրով ավելի թանկ արժե: Մյուսը, ահանում եք, ինքնաթիւ է ուղում: Նրա հայրը վիճակախաղի ծառայողի քարառուղարի ցրեչի գունապահն է: Եվ նվերների համար նա ընդամենը երեք հարյուր լիր ուներ: Ես այդ զրոյի դիմաց ինչ կարող էի նվիրել:

Ֆեյան նամակը նորից արկղը գցեց և ակնոցը հանելով, հարցրեց.

— Թերեղա, թեյր պատրաստ է:

— Բերում եմ, բերում եմ, սինյորա բարոնուհի:

Եվ պատափ աղախինը բաժակը, որից գոլորշի էր բարձրանում, տվեց բարոնուհուն:

— Դու այսուղ մի կաթիլ սոմ ավելացրե՞լ ես:

— Ամբողջ երկու գգալ:

— Մի գգալն էլ ինձ հերիք էր...

Հիմա ես հասկանում եմ, թե ինչու է շիշը գրեթե դատարկվել... եզ
լնդամենը չորս տարի առաջ էինք այդ շիշը գնել:

Տաք-տաք թեյը փոքրիկ կումերով խմելով, Ֆեյան շրջում էր
իր փոքրիկ թագավորության մեջ: Նա խնամքով ստուգում էր խոհա-
նոցի, խանութի յուրաքանչյուր անկյունը և վայան նեղ աստիճան-
ները, որ տանում էր գեպի երկրորդ հարկ՝ ննջարան:

Այնքան տիսուր տեսք ուներ խանութը իր դատարկ ցուցափեղկե-
րով, պահարաններով և իջեցրած վարագույրներով: Ամենուր թափ-
ված էին խաղալիքի դատարկ տուփեր և փաթաթելու թղթի կույ-
տեր:

— Պատրաստիր պահեստի բանալիները և մոմ վառիր, — ասաց
Ֆեյան. — հարկավոր է նոր խաղալիքներ բերել:

— Բայց սինյորա բարոնուհի, ախը այսօր ձեր առնն է: Միթե
դուք ուզում եք այսպիսի օրը աշխատել: Այսօր ո՞վ կդա զնումներ
կատարելու: Նոր տարվա գիշեր է, Ֆեյայի գիշեր, արդեն ան-
ցել է...

— Այո, բայց մինչև մյուս նոր տարվա գիշերը մնում է ընդա-
մենը երեքհարյուր վաթսունհինդ օր:

Ֆեյայի փոքրիկ խանութը գնորդների համար բաց էր լինում
ամբողջ տարին: Ցուցափեղկերը միշտ պայծառ լուսավորված էին լի-
նում և երեխանները ժամանակ էին ունենում ցանկացած խաղալիքն
ընտրելու: Ծնողներն էլ մի տարվա ընթացքում կարողանում էին
հաշվել, տեսնել, թե կարո՞ղ են փող ճարել այդ նվերի համար: Բացի
այդ, չէ՞ որ ծննդյան օրեր էլ կան: Եվ հայտնի է, որ այդպիսի օրե-
րին բոլոր երեխաններն էլ սպասում են նվերի:

Հիմա դուք հասկացա՞ք, թե Ֆեյան ինչ է անում հունվարի մե-
կոց սկսած մինչև մյուս նոր տարին: Նա նստում է իր փոքրիկ խա-
նութում և սպասում: Նա նստում է ցուցափեղկերի հետևում և նա-
յում անցորդներին, հասկապիս երեխաններին: Նրանց գեմքերից Ֆեյան
դլվի է ընկնում՝ դուր գալի՞ս է թե ոչ նոր խաղալիքը: Եթե որեէ
խաղալիք դուր չի գալիս, նա վերցնում է և տեղը մի ուրիշը
դնում:

Այդպես էր, երբ ես դեռ փոքր էի: Իսկ հիմա... ազնվորեն կասեմ
ձեզ, չգիտեմ, Ֆեյան գեռ ունի՞ այն փոքրիկ խանութը, որի ցուցա-
փեղկերում դրված էին լինում խաղալիք գնացքներ, աիկնիկներ, շորե

Հնիկներ և խաղալիք հրացաններ, ատրճանակներ, հնդկացիների և ժարիոնետների ֆիգուրաներ...

Ես լավ եմ հիշում մեյյայի այդ խանութը: Երկար կանգնում էի նրա ցուցափեղկերի մոտ և հաշվում խաղալիքները: Բոլորը հաշվելու համար շատ ժամանակ էր պետք: Ես երբեք չէի հասցնում այդ անել, որովհետեւ շտապում էի կըպակից գնած կաթը տուն հասցնել:

Յուցափեղկը բնակեցվում է

Պահեստը դառնվում էր խանութի տակի նկուղում:

Ֆեյան և նրա աղախինը ստիպված էին աստիճաններ ըովմի քանի անգամ ճանապարհորդել վերեկից ներքեւ, որպեսզի ցուցափեղկն ու սլահարանները լցվեին նոր խաղալիքներով:

Թերեղան արդեն երրորդ ոտքից հոգնեց:

— Սինյորա... — ասաց նա աստիճանների մեջտեղը կանգնելով, — սինյորա բարոնուհի, սիրոս խորում է:

— Այդ լավ է, թանկագինս, այդ շատ լավ է, պատասխանեց ֆեյան, — շատ ավելի վատ կլիներ, եթե սիրոտ այլևս չխփեր:

— Սինյորա բարոնուհի, ինձ օդը հերիք չի անում...

— Չլինի՞ կարծում ես, թե ե՞ս չեմ թողնում, որ գու շնչեաւ

— Ուներս ցավում են, սինյորա բարոնուհի:

— Ուներդ թող խոհանոցում հանգստանան, մանականդ ուներով կրել ոչինչ հնարավոր չէ:

Թվում էր, թե ինքը ֆեյան երեք չի հոգնում: Զնայած զառամշալ տարիքին, նա աստիճանների վրայով այնպես էր թռչում, կարծես թե պար էր գալիս: Թվում էր, թե նրա կրունկների մեջ զսպանակներ կան: Եվ այդ ընթացքում ֆեյան չէր գաղարում հաշվելուց:

— Այս հնդկացիներից յուրաքանչյուրը ինձ երկու հարյուր լիր օդուտ են առաջ, գուցե և երեք հարյուր: Հիմա հնդկացիները շատ ընդունված են: Իսկ այս էլեկտրական գնացքն ուղղակի հրաշք է: Ես սրան երկնագույն նետ կանվանեմ: Եվ երդվում եմ, տուետուրը կթողնեմ, եթե վաղվանից հարյուրավոր մանկական աչքեր առավատից իրեկուն պլշած չնայեն սրան:

Ֆեյայի խաղալիքների մեջ մի խսկական երկաթուղի կար՝ հիանալի գնացքով, կայարանով, երկու տրգելաձողով ու ուլաքավարի խցիկով: Հենց այդտեղ էին նաև կայարանապետը, մեքենավարը և գնացքի պետը: Մի քանի ամիս պահեստում ընկած լինելով, վագոնները փոշուավել էին, բայց ֆեյան լաթով սրբեց նրանց և երկնագույն ներ-

կով պատաժ դնացքը փայլեց, ինչպես ալպիական լճակի ջուրը: Բոլոր
երկաթուղայինների բաճկոններն էլ երկնագույն էին:

Երբ Ֆեյան մեքենավարի աչքերից փոշին սրբեց, նա շուռ եկավ
և կանչեց.

— Կերջապես ես տեսնում եմ այն ամենը, ինչ կատարվում է
շուրջաւ Ինձ այնպես է թեսում, թե ես մի քանի ամիս ընկած եմ
եղել քարայրում: Այսպես ուրեմն, իսկ ե՞րբ ենք մենք ուղևորվում,
ես պատրաստ եմ...

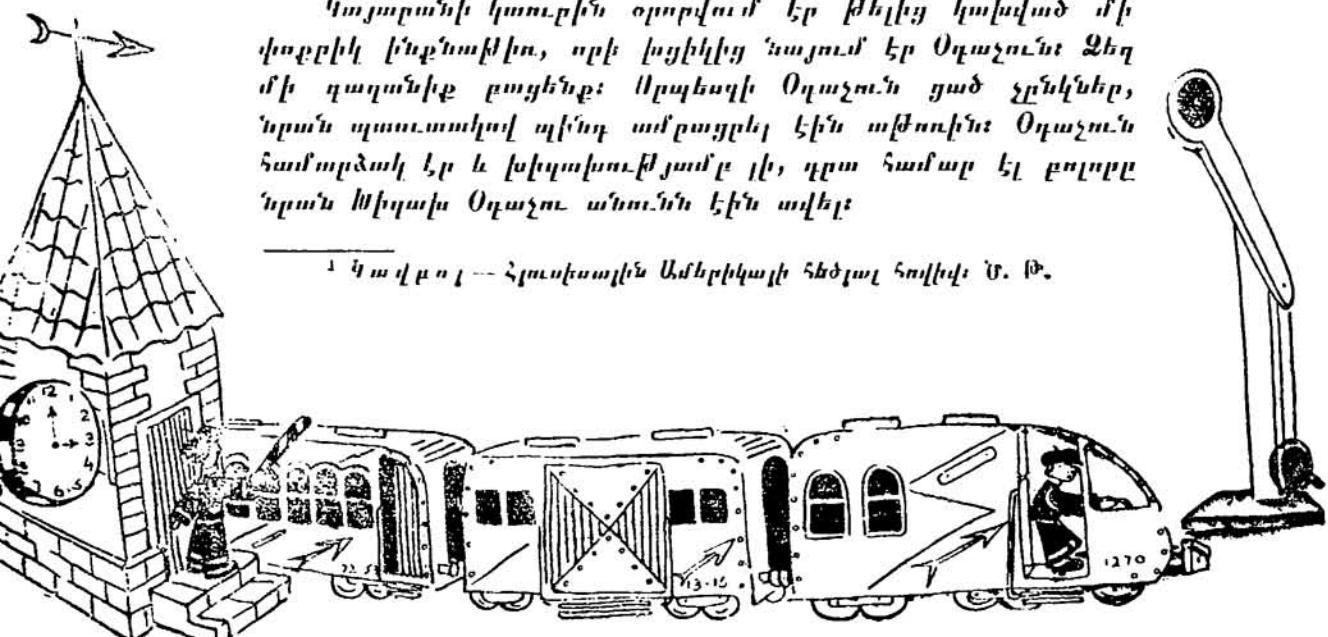
— Հանգի՛ստ, հանգի՛ստ, — ընդհատեց նրան Գնացքի Պետը՝ թոշ-
կինակալ ակնոցը սրբելով: — Առանց իմ հրամանի զնացքը չի շարժվի:

— Հապա մի հաշվեք ձեր զիխարկի վրայի գոլերը, — հաշեց մի եր-
րորդ ձայն, — նոր կերեւա, թե ով է այստեղ ավագրությունը:

Գնացքի Պետը հաշվեց իր գոլերը, ընդամենը չորսն էին նո-
հաշվեց նաև Կայարանապետի զոլերը, սրանը հինգն էր: Գնացքի Պե-
տը հասաչեց, ակնոցները պահեց ու սակալեց: Կայարանապետը անց-
նում էր զնացքի երկայնքով և թափանարում ազգամականը: Կայա-
րանի գիմացի հրապարակում շարժվել էր անազե զինվորների գունդը՝
վողային նվազախմբով և Գնդապետով: Նրանցից քիչ հետու տեղա-
փորփել էր ճակատամարտի պատրաստ հրանոթային մարտկոցը՝ Գենե-
րալի զիխավորությամբ: Կայարանից այն կողմ ընկած էր կանաչ մի
հարթավայր, որի վրա յուղաբլիթների նման շարպել էին բլուրները:
Հենց այդակաղ էլ՝ հարթավայրում, Արծաթե Փետուր անունով տուաշ-
նորդի շուրջը ճամբար էին խփել հոդկացիները: Բլուրներից մեկի զա-
գաթին պատրաստի արկանները ձեռքներին կանգնել էին կավոյ-
ները¹:

Կայարանի կտուրին օրորվում էր թելից կախված մի
փոքրիկ ինքնաթիռ, որի խցիկց նայում էր Օդաչուն Զեղ
մի գաղանիք բացենք: Արպեսզի Օդաչուն ցած չընկներ,
նրան պատրաստի պինդ ամբացը էր էին աթոռին: Օդաչուն
համարձակ էր և խիստախությամբ լի, զրտ համար էլ բոլորը
նրան Խիզախ Օդաչու անունն էին ավել:

¹ Կավոյ — Հյուսիսային Ամերիկական հածլալ հովիվ: Մ. Թ.

Թղանավի կողքին կախված էր մի էալմիր վանդակ, որի սեղակը կազմակերպում էր գանգակն օրորում էրն, Դեղձանիկն սկսում էր գայլոյնիք:

Ցուցաբեկություն նստած էին մի երկվեցյակ տիկիններ, Դեղին Արշակ, լաբին շնիկը, որի անունը կնոպիկա էր: Այստեղ էին նաև մատիտների տուփը, Կոնստանտինոսը, տիկնիկային մի թատրոն երեք մարդիներով և հռակայմ ու արագընթաց մի առագաստանավ: Նավապետի կամքակում՝ ջղային ետ ու առաջ էր քայլում կապիտանը: Յըկածության պատճառով նրա այտին կոցը էր միայն միրուքի կեսը, դրա համար էլ նա խնամքով թաքցնում էր դեմքի կեսը, որպեսդի ավելի արժանապատիվ երես:

Կայարանապետը և կեսմորուք կապիտանը ցույց էին տալիս, թե իրար չեն նկատում, բայց երեսում էր, որ նրանց մեջ մենամարտ էր պատրաստվում, ամբողջ իշխանությունը ձեռք զցելու համար:

Տիկնիկները երկու մասի էին բաժանվել: Մի մասը հառաջում էր կայարանապետի օգախն, իսկ մյուս մասը քնքուշ հայացք էր նետում կեսմորուք կապիտանի կողմք: Միայն մի տիկնիկ, նեկը ներան նայում էր նիզախ Օդաչուին և ուրիշ ոչ ոքի:

Իսկ լաթե շնի՞կը, ինչպիսի՞ սւրախությամբ նա կթափահարեր իք պոչը և կթուչկոտեր, բայց չե՞ որ որևէ մեկին ու շաղրաթյուն դարձնելը կնշանակեր վիրավորել մյուսներին: Դրա համար էլ նա նստել էք սուս ու անշարժ, մի փոքր հիմար տեսքով: Վզկապի վրա կարմիր տառերով գրված էր նրա անունը, «Կնոպկա»: Դուցի նրան այլպիսի անուն էին տվել, որովհետեւ կնոպկայի նման փոքրի՞կ էր:

Հանկարծ մի դեպք պատահեց, որն ստիպեց ամեն ինչ մոռանալ և բանդ, և մըցակցությունը մեջան վարագույրները բարձրացրեց և արևի լույսը ոսկե հոսանքով հորդեց ցուցափեղիք: Բոլոր տիկնիկները սարսափեցին: Դե, ինարկե, դա նրանց առաջին հանդիպումն էր արել հետ:

— Հարյուր հազար խուլ կետաձկներ, — բղավեց կեսմորուք կապիտանը:

— Ի՞նչ պատահեց:

— Օգնեցիք, — ճշմարտին տիկնիկները և պահպեցին իրար հետեւ գեներալը հրամայեց հրանոթներն անմիջապես դարձնել հակոռակորդի կողմը, որպեսզի պատրաստ լինեին ցանկացած գրոհը ետ մղելու: Միայն Արծաթե Փետուրը մնաց անհողողություն նա բերանից

հանեց երկար ծխամորճը, ինչպես նա վարվում էր բացառիկ դեպքերում և ասաց.

— Մի վախեցեք, խաղալիքները Հայոնվեց մեր բարեկամը, Արեի Մեծ Ոգին: Նայեցեք, թե ինչպես ուրախացավ ամբողջ հրապարակը նրա գալստյան առթիվ:

Բոլորը նայեցին ցուցափեղից դուրս Արեի ճառաղայթներում շողջողում էր քաղաքացին հրապարակը: Շատրվանների շիթերը փայտիլում էին ծխածանի բոլոր գույներով: Նույնիսկ փոշոսկած ապալիւների միջով մի քնքուշ ջերմություն էր թափանցում մեյայի խառութը:

— Հազար հարբած կետաձկներ, — նորից փնթփնթաց կեսմորուք Կապիտանը: — Ես ծովային դայլ եմ և ոչ թե արեային:

Տիկնիկները ուրախ շաղակրատելով անմիջապես սկսեցին արեի վաննա ընդունել: Ցուցափեղի մի անկյունը միայն արև չէր ընկնում: Ճենց այնտեղ էլ նստած էր մեքենավարը, որը շատ ջղայնացավ դրանից.

— Ինչպիսի՝ անարդարություն: Բոլորը տաքանում են արեի տակ և միայն ես եմ ստվերում:

Մեքենավարը նայեց ցուցափեղից դուրս և նրա սուր աչքերը, որոնք սպիր էին ժամերով նայել երկաթուղու ռելսերին՝ երկար ճանապարհորդությունների ժամանակ, հանդիպեցին մի երեխայի լայն բացած աչքերի:

Այդ աչքերի մեջ կարելի էր նայել այնպես, ինչպես նայում են առանց վարադույրի պատուհաններով տան մեջ: Մեքենավարը տղայի աչքերի մեջ ոչ մանկական մեծ թախիծ տեսավի:

«Տարօցինակ է... — մտածեց երկնագույն Նետի Մեքենավարը: — Ինձ ասում էին, որ երեխաները ուրախ ժողովուրդ են, որ նրանք առավոտից մինչև իրիկուն միայն խաղում են ու ծիծաղում: Իսկ այս մեկն, ինձ թվում է, ծերուկի նման տիսուր է: Տեսնես ի՞նչ է պատահել սրան»:

Տիսուր տղան երկար նայեց ցուցափեղին: Նրա աչքերը լցվեցին արտասուքով: Մերթ ընդ մերթ արցունքները այտերով հոսում էին ցած և կորչում շրթունքների վրա: Ցուցափեղիում բոլորը շունչները պահեցին. ոչ ոք նրանցից դեռ չեր տեսել այդպիսի մի աչք, որից ջուր հոսեր և դա նրանց շատ զարմացրեց:

— Հաղար կադ կիստաձկներ, — բացականչեց Կասլիտանը: — Ես այս
դեպքը կգրանցեմ նավամատյանում:
Վերջապես աղան բաճկոնի թերով սրբեց աչքերը, բռնից խանու-
թի բռան բռնակից ու հրեց:
Զանգակը տխուր դնդդնդաց, կարծես թե օգնություն էր կանչում:

Կեսմորուք Կապիտանը նուզված է

— Սինյորա բարոնուհի, ի՞նչոր մեկով մտավ խանութ, ու հայտնեց աղախինը:

Ֆեյան, որ իր սենյակում մազերն էր սահրում, մաղակայները ատամներով բահած և հյուսերը ամբացնելով, արագ ցած իջավ ասիճաններից:

— Ով էլ որ լինի, ինչու գուռը չի ծածկում, — վնդվնթում էր նաև ես դանդը չլսեցի, բայց միջանցիկ քամին անմիջապես դդացի:

Լրջության համար նաև ակնոցները հազար և մանրիկ ու հանդարտ քայլերավ մտավ կրպակ, ինչպես կքայլեր մի խակական սինյորա, մասնավանդ, եթե նա զրեթե բարոնուհի է: Բայց իր առջե տեսնելով աղքատ հագնված մի տղայի, որը շփոթված ձեռքի մեջ իր երկնագույն բերետն էր ճմլում, զգաց, որ այսաեղ արարողություններն ավելորդ են:

— Դե՛, ի՞նչ է պատահել, ու իր ամբողջ տեսքով ֆեյան կարծեսթի ագում էր ասել՝ շուտ ասա, ես ժամանակ չունեմ:

— Ես... սինյորա... — շշնջաց տղան:

Ցոցափեղկում բոլորը քար կտրեցին, բայց էլի ոչինչ չէր լսվում:

— Ի՞նչ ասաց նա, — շշնջաց Գնացքի Պետր:

— Մո, — հրամայեց Կայարանապետը, մի՛ աղմկեք:

— Տղա՛, համբերությունը կորցնելով, բացականչեց ֆեյան: Այսպես պատահում էր ամեն անդամ, երբ նա ստիպված էր լինում խոսել այն մարդկանց հետ, որոնց մաքով իսկի չէր էլ անցնում Ֆեյայի տիտղոսների մասին: — Թանկապին տղա, ես շատ քիչ ժամանակ ունեմ: Շատապիր, կամ ինձ հանդիսա թող: Իսկ ավելի լավ կլինի, ինձ մի լավ նամակ գրես:

— Բայց, սինյորա, ես արդեն ձեզ գրել եմ: — Վախենալով արիությունը կորցնի, արագ շշնջաց տղան:

— Այ թե ինչ: Ե՞րբ:

— Մոտավորապես մի ամիս առաջ:

— Հիմա կհայենք: Անունդ ի՞նչ է:
— Մոնտի Ֆրանչեսկո
— Հասցեդ...
— Կվադրիչոլո:

— Հըմ... Մոնտի, Մոնտի... Ահա Ֆրանչեսկո Մոնտի: Իսկապես, քառներեք օր առաջ դու ինձնից էլեկտրական գնացք ևս նվեր խնդրել: Իսկ ինչու միայն գնացք: Դու կարող էիր ինձնից խնդրել օդանավ, կամ գիրիժաբլ, կամ գուցե մի ամբողջ օդային նավատորմ:

— Բայց ինձ գնացքն է գուր գալիս, սինյորա Ֆեյա:

— Այս, թանկագինս, քեզ գնացքն է գուր գալիս: Իսկ դու դիտե՞ս, որ քո նամակից երկու օր հետո ինձ մոտ եկավ մայրդ:

— Այո, այդ ես էի նրան խնդրել, որ զա ձեզ մոտ ես մայրիկին առացի: «Գնա Ֆեյայի մոտ, ես նրան արդեն ամեն ինչ գըել եմ: Ֆեյան այնքան բարի է, որ մեզ չի մերժի»:

— Թող քեզ հայտնի լինի՝ ես ոչ լավն եմ, ոչ վատ: Ես աշխատում եմ, բայց չեմ կարող ձրի աշխատել: Թո մայրը փող չուներ, որպեսզի գնացքի համար վճարեր: Նա ուղում էր գնացքի փոխարեն ինձ թողնել մի հին ժամացույց: Բայց ես ընդհանրապես ժամացույցի նայել չեմ կարողանում, չէ՞ որ ժամացույցն ստիպում է, որ ժամանակն արագ անցնի: Հետո ես հիշեցի, որ նա դեռ ինձ պիտի վճարի ձիուկի համար, որ վերցրել էր անցյալ տարի և երկու տարի առաջ վերցրած հոլի համար: Դու գիտե՞՞ր այդ մասին:

— Ոչ, չդիտեի, — տխուր շնչաց տղան:

Այո, մայրիկները հազվադեպ են երեխաներին պատմում իրենց հետ կատարված ահաճությունների մասին:

— Ահա թե ինչու, — ասաց Ֆեյան, դու այս տարի նվեր չստացար: Հասկաց՞ր: Մի՞թե ես ճիշտ չեմ:

— Ոչ, սինյորա, դուք ճիշտ եք, — փնթիքնթաց մրանչեսկոն: — Ես պարզապես կարծում էի, թե դուք մոռացել եք իմ հասցեն:

— Դու սիսլվում ես, քո հասցեն շատ լավ եմ հիշում: Տեսնո՞ւմ ես, ինձ մոտ դրված է: Եվ օրեւս ես ձեզ մոտ

Կուղարկեմ իմ քարտուղարին, որպեսզի ստունա անցյալ տառքիների խաղալիքների փողը:

Ծնը աղախինը լսելով, որ իրեն «քարտուղար» ասուցին, ուրախությունից քիչ մնաց խելքը կորցներ: Նա նույնիսկ մի բաժակ ջուր խմեց, որ շունչը ակղն ընկնի:

— Ի՞նչպիսի՝ պատիվ էր ինձ համար, սինյորա քարտունի, — ասաց նա իր տիրուհուն, երբ տղան դնաց:

— Լա՛վ, լա՛վ, — քըթմնջաց մերան: — Իսկ այժմ գուան վրա կախիր «Խանութը վակէ է» հայտարարությունը, որպեսզի ուրիշ զահլա տանող հաճախորդներ չգան:

— Գուցե վարագույըն իջեցնեմ:

— Այո, թերեա իջեցնեա: Երեսում է, որ այսօր լավ առեւտուր չի լինելու:

Աղախինն շտապեց հրամանը կատարել: Թրանչեսկոն գեռ կանգնած էր խանութի մոտ, քիթը հպած ցուցափեղին և սպասում էր, ինքն էլ չիմանալով թե ինչու:

Վարագույըն իջեցնելիս քիչ մնաց կպչեր նրա գլուխն: Տղան հենքելով փոշոտ վարագույըին՝ սկսեց հեկեկալ:

Տղայի հեկեկոցը ցուցափեղկում անսովոր սպափորություն թողեց: Աննկատելիորեն իրար հետեւց լաց եղան բոլոր տիկնիկները: Նրանք այնքան տռատ արցունք թափեցին, որ կապիտանը չհամբերեց այլև և հայրոյեց.

— Ի՞նչ կապիկներ են: Արգեն սովորեցին լաց լինել — նա թքեց առաղաստանավի տախտակամածին և մի անդամ էլ կրկնեց. — կտպիկներ...

Տղայի հեկեկոցն այլև չէր լավում: Կը՝ տ-կը՝ տ-կը՝ տ-կը՝ տ, — հետըզհետե խլանում էին նրա ոտնաձայները և վերջապես բոլորովէին լոեցին:

Այդ ժամանակ կապիտանը նորից թքեց տախտակամածին և ծաղրանքով տաց:

— Հագար շիլ կետաձկներ: Լաց լինել լինչոր գնացքի համար: Ես իմ առագաստանավը չէի փոխի աշխարհի բալոր երկոթողիների բոլոր գնացքների հետ:

Արծաթե Փետուր մեծ առաջնորդը բերանից ծխամորճն հանեց: Նա այդ անում էր ամեն անգամ երբ ուզում էր որևէ բան ասել:

— Եեսմորուք Կապիտանը ճիշտ չի ասում: Նա շատ է հուզված խեղճ աղայի համար:

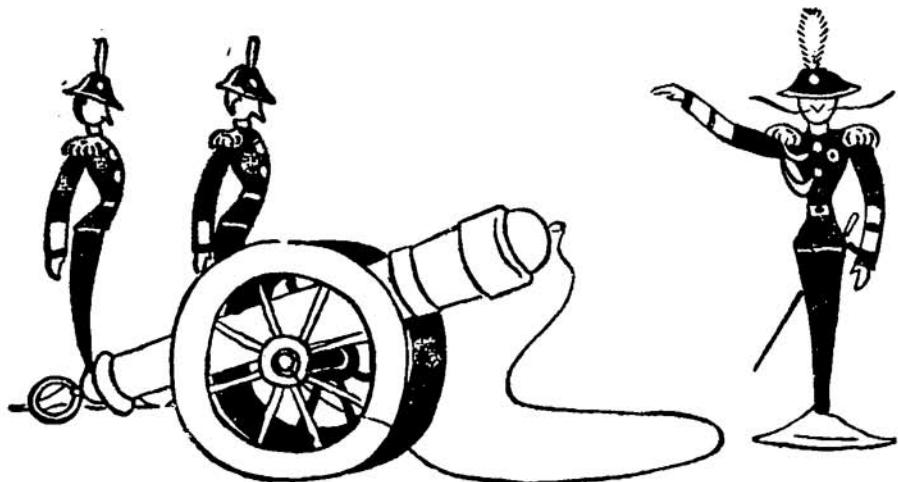
— Ո՞վ, Եսու Խնդրում եմ բացատրեք, թե ինչ է նշանակում «հուզված»:

— Այդ նշանակում է, որ գեմքի մի կողմը լալիս է, իսկ մյուսը ամաչում է թափած արցունքի համար:

Կապիտանը գերադասեց շուռ ջգալ, քանի որ նրա դժմքի անմորուք մասը իրոք որ խղճահարությունից լալիս էր:

— Լոի՞ր դու, ծեր աղջոր, — բղավեց նա: — Թե չէ ցած կիջնեմ և ծնունդի հնդկահավի նման կվետընեմ քեզ:

Նա դեռ երկար ժամանակ բերանից անհծքներ էր թափում և այնքան գունագեղ, որ գեներալին թյուրիմացության մեջ զցեց: Գեներալը որոշեց, թե ուր որ է պատերազմ՝ կսկսի և հրամայեց հրանոթները լցնել: Բայց Արծաթե Փետուրը ծխամորձը բերանը դրեց և լոեց, իսկ հետո նույնիսկ քաղցր նիւթեց: Ի դեպ, ասենք, որ նա միշտ ծխամորձը բերանին էր քնում:

Կայարանապետը շիորմիում է

Հաջորդ օրը Թրանչեսկոն նորից մոտեցավ խանութիւ ցուցափեղին: Տղայի թախծոս աչքերը նայում էին երկնազույն նետին: Երբորդ օրն էլ նա եկավ, չորրորդ օրն էլ: Երբեմն նա ցուցափեղի մոտ կանգնում էր միայն մի քանի բովեւ և հետո առանց ևա գառնալու փախչում հեռանում էր: Բայց պատահում էր, որ Թրանչեսկոն երկար ժամերով կանգնում էր ցուցափեղի առաջ: Քիթը նրա հպած էր լինում ապակուն, իսկ մուգ մազափունջը ընկնում էր ճակատին: Նա քնքշորին էր նայում նաև մյուս խաղալիքներին, բայց երեսում էր, որ սիրալ կտել էր հրաշալի էլեկտրական գնացքին:

Կայտրանապետը, Գնացքի Պետը և Մեքենավարը դրանով շատ էին հպարտանում: Նրանք լուրջ տեսք ընդունած նայում էին իրենց շուրջը, բայց ոչ ոք նրանցից չէր նեղանում:

Ցուցափեղի բոլոր բնակիչները սիրահարվել էին Թրանչեսկոթին:

Ուրիշ երեխաներն էլ էին երկար նայում խաղալիքներին, բայց ցուցափեղի բնակիչները նրանց համարյա չէին նկատում: Եթե սովորական ժամին Թրանչեսկոն չէր հայտնվում, Կայտրանապետն հուզված շրջում էր կառամատույցում և անհանգստացած նայում էր ժամացույցին: Կապիտանն անբնակատ անեծքներ էր բաց թողնում: Խիդախ Օդաչուն կյանքը վատնգի ենթարկելով կախվում էր օդանավից, իսկ Արձաթե Փետուրը մոռանում էր իր ծխամորձի մասին, որն ամեն ըստեւ հանգչում էր և ստիպված նա ամբողջ տուփերով լուցիվ էր վչացնում, որպեսզի նորից ծխամորձը վաստի:

Եվ այգախ էր լինում ամեն օր, ամեն ամիս:

Ֆեյրն ամեն օր կապոցներով նամակ էր ստանում: Նա ուշադրությամբ կարդում էր այդ նամակները, ինչոր նշաններ ու հաշվումներ անում: Բայց ահա փոստարկից սկսեցին այնպիսի քանակությումը համակներ հանել, որ կես օր դնում էր միայն ծրաբները բացելու վրա: Ցուցափեղի բնակիչները հասկացան, որ մոտենում է նվերների օրը՝ նոր Տաքին:

Օր-օրի վրա Ֆրանչեսկոն ավելի էր տխրում։ Հարկավոր էր նրան մի կերպ օգնելու Բոլորն սպասում էին, որ Կայարանապետը մի բան կհնարի։ Բայց նա շփոթված անընդհատ հինգ զոլավոր գլխարկն էր հանում ու նորից ծածկում և նայում իր կողիների քիչերին, կարծես թե դրանց նոր էր ահանում։

ԽԵՂՈՔ ՀԱԽՎԱՐ ԵՂՋԱ ԳՄԱՆԱՄ Ի

ԽԵՂՈՔ ԿՆՈՎԼԿԱՏ ԽԵՂՈՔ ԼԱԲԵ ՉՆԻԼԻՇ ԵՐԵՒՔ ՆՐԱ ՎՐԱ ուշադրություն չէին դարձնում: Նախ՝ դժվար էր հասկանալ, թե նա ինչ ցեղի է—ոչ բուլգոտ էր, ոչ պուդել, ոչ տաքա, այլ ինչոր թյուրիմացություն: Երկրորդ՝ նա միշտ ձկան նման լուռ էր: Կնովկան վախինում էր նույնական բերանը բացել, այնքան նա անհամարձակ էր դարձել: Իսկ եթե նրա ականջավոր գլխում որեւէ միտք էր ծագում, նա երկար չափում-ձևում էր, թե արժի՞ արդյոք բարեկամներին պատմել այդ մասին:

Ասենք, ում հետ կարող էր նա խոսել: Տիկնիկների՞, բայց նրանք էլ չափից ավելի էին կրթված և չէին նկատում անհամարձակ շնիկին: Ճիշտ է, անազի զինվորները հաճույքով կզրուցեին նրա հետ, բայց իրենց ծառայությանն հավատարիմ սպաները նրանց երեւք այլքան ազատություն չէին առլիս: Ինչպես աեսնում եք, բոլորն էլ պատճառուներին լաթե շնիկին չնկատելու համար:

Հիմա ո՞վ կհավատա, որ հենց նա, լաթե շնիկը, գտավ, թե ինչպես կարելի է Ֆրանչեսկոյին օգնել: Բայց խկապես հենց այդպես էլ եղավ:

Քանի որ Կնովկան միշտ լուռ էր, հաշելը մոռացել էր: Եվ երբ նա բերանը բաց արեց իր վայրուն միտքը հայտնելու համար, մի շատ տարօրինակ ձայն հնչեց, որ նման էր և էշի դռոցի, և կառվի մլավոցի: Այդ տարօրինակ հաշոցը լսելով, ցուցափեղիլի բնակիչները սկսեցին քահաքան ծիծաղել: Միայն Արծաթե Փետուրը չծիծաղեց, որովհետեւ կարմըսամորթ առաջնորդները հաղվագեալ են ծիծաղում: Իսկ երբ ծիծաղը դադարեց, ծեր առաջնորդը ծխամորճը բերանից հանեց և ասաց.

— Սինյորներ, լսեցեք, թե ինչ է առում Կնովկան: Նա միշտ քիչ է խոսում, բայց շատ է մատածում: Ով շատ է մտածում՝ իմաստուն բաներ կասի:

Այս շոյիչ խոսքերը լսելով, Կնոպկան դէմից մինչև պոչի ծայրը կտրմբեց, հաղաց և վերջազեռ իր միտքը բացատրեց.

— Այդ տղան... Ֆրանչեսկոն... Դուք կարծում եք այս տարի ֆեյայից որևէ նվեր կստանա՞:

— Չեմ կարծում, — պատասխանեց Կայարանապետը — Նրա մայրը վաղուց արդեն այստեղ չի գալիս, իսկ Ֆրանչեսկոն մեյային նամակ չի գրում: Ես միշտ ուշադիր հետևում եմ վտատին:

— Ահա, տեսնո՞ւմ եք, — շարունակեց Կնոպկան, — ես էլ եմ կարծում, որ Ֆրանչեսկոն ոչ մի նվեր չի ստանաւ իսկ ես, ճշշտն որ տսեմ, կողենայի ընկնել միայն այդ տղայի մոտ:

— Ես էլ, — ականջի հետեւ քորելով մռթմռթաց Դեղին Արջուկը

— Մենք էլ, — ինչպես միշտ միաձայն, ասացին երեք Մարիոնետները:

— Իսկ ի՞նչ կասեք դուք, — շարունակեց շնիկը, — եթե մենք ինքներս նրան նվեր տանք:

— Նվե՞ր, — ծիծաղեցին տիկնիկները, — ի՞նչպիսի՞ նվեր:

— Զայներդ կտրեք, — հրամայեց Կապիտանը: — Կանայք չպիտի խոսե՞ն...

— Անմիջապես վիրալորանքը ետ վերցրեք, — սուրը հանելով բացականչեց Դնդապեաը, — թե չէ դուք պատասխան կտաք...:

— Կըա՛կ, — իր թնդանոթաձիգներին հրամայեց Գեներալը:

— Ներողություն եմ խնդրում, — ձայն տվեց Օդաչուն, — այդպես մի աղմկեք, թե չէ վերեւում ոչինչ չի լավում: Թող Կնոպկան խոսի:

— Մենք նրա անունը գիտե՞նք, — երրորդը հանդսացան, արտասանեց Կնոպկան, — զիտե՞նք նրա հասցեն, էլ ի՞նչու չբգնանք նրա մոտ:

— Ում մոտ, — հարցրեց տիկնիկներից մեկը:

— Ֆրանչեսկոյի մոտ:

Մի պահ լոռություն տիրեց, բայց հետո ըոլորը միասին սկսեցին խոսել. ամեն մեկն իր ասածն էր զոտում, շաելով մյուսներին:

— Զեղա՛վ, դա արդեն խռովություն է, — բացականչեց Գեներալը: — Ես երբեք այդպիսի բան թույլ չեմ տա: Առաջարկում եմ Ենթարկվել իմ հրամաններին:

— Իսկ հետո:

— Հետո... ոչինչ: Հարկավոր է կարգապահ լինել:

— Եվ ուղեղորդվել այնտեղ, ուր կտանի Ֆեյան: Այդ դեպքում Ֆրանչեսկոն այս տարի էլ ոչինչ չի ստանա: Հէ՞ որ նրա անունը գրված է պարտքի մատյանում:

— Հազար կետաձկներ...

— Սակայն, — միջամտեց Կայսրանապետը, — մենք հասցեն գիտենք, բայց ճանապարհը չգիտենք:

— Ես այդ մասին մտածել եմ, — անհամարձակ շշնջաց կնոպկան: — Ես կարող եմ հոսուությամբ ճանապարհը գտնել:

— Իսկ ևս կարողանում եմ հետքերը կարդալ, — ասաց Արծոթեա Փետուրը: — Ես համաձայն եմ, բոլորս էլ պետք է դնանք Ֆրանչեսկոյի մոտ:

Հիմա արդեն անհրաժեշտ էր որոշում ընդունել և ոչ թե պարապ խոսակցությամբ զբաղվել: Բոլորը նայեցին հրանոթային Գեներալին:

Որոշ ժամանակ մորուքը քորելով Գեներալը ետ ու առաջ էր գնում մարտական կարդով շարժած իր հինգ թնդանոթների առաջ, հետո ասաց:

— Լա՛վ: Ես իմ զորքով շարժումը կտաշտպանեմ: Աղնվորեն ասած, իմ զահլան էլ է գնացել պառակ Ֆեյայի հրամանասարության տակ գտնովելուց...

— Ուսա՞մ, — բղավեցին թնդանոթաձիգները:

Հրածիգների նվազախումբը նվազեց մի քայլերդ, որը նույնիսկ մեռելին կտիպեր զլուխկոնձի տալ, Մեքենավարը շողեքարշի շշակը միացրած պահեց այնքան ժամանակ, մինչեւ բոլորը քիչ մնաց խըլանան:

Արշավը նշանակեցին նոր տարվա գիշերը: Կես գիշերին Ֆեյան կգա խանութ իր զամբյուղը նվերներով լցնելու և, կտեսնի, որ ցուցափեղիր դու սարկ է:

— Պատկերացը, թե ինչ կերպարանք կունենա նա այդ ժամանակ, — քմծիծաղ տվեց Կապիտանը իր առազաստանավի տախտակամածում շրջելով:

Իսկ հաջորդ երեկոյան...

Հաջորդ երեկոյան...

Ճանապարհորդների առաջ մի հարց ծառացով։ Իսկ ինչպէ՞ս դուքս դալ իշանութից։ Գլխավոր ինժեները առաջարկեց երկաթե վարագույրը պատռել, բայց դա խաղալիքների ուժից վեր էր։ Դանի՞ց դուքս դարձ Բայց խանութը փակում էին երեք կողաքեքով և երեք երկաթե սողնակով։

— Ես այդ մասին էլ եմ մտածել, — ասաց Կնոպկան։ Բոլորը հիացմունքով նայեցին լաթե փոքրիկ շնիկին, որը մի ամբողջ տարի առանց մի խոսք ասելու, լրել էր։

— Դուք հիշում եք պահեստը։ Հիշում եք դատարկ տուփերի կույտը անկյունում։ Ես եղել եմ այստեղ և տեսել, որ նրանց տակ անցք կատ Անցքից այն կողմ՝ մի նկուղ կա, որտեղից աստիճանները փողոց են տանում։

— Բայց դու որտեղից գիտես այդ բոլորը։

— Մենք շներս մի թերություն ունենք։ Ամեն տեղ սիրում ենք քթներս խռթել։ Երբեմն այդ թերությունը օգուտ է բերում։

— Այդ բոլորը լավ, — կտրուկ ասաց Դեներայը, — բայց ես չեմ պատկերացնում, թե ինչպես կարելի է արտիլերիան աստիճաններով ցած իջեցնել։ Իսկ Երկնագույն նետը։ Դուք երբեք տեսել եք, որ զնացքը աստիճաններով գնաւ։

Արծաթե Փետուրը ծխամորճը բերանից հանեց։ Բոլորը սպասելիք դարձած լսեցին։

— Սպիտակ մարդիկ միշտ էլ կևզում են և մոռանում Օդաչուին։

— Ի՞նչ ես ուզում ասել դրանով, Մեծ Առաջնորդ։

— Օդաչուն սավառնակով բալորին կտեղափոխի։

Ինչ ուզում ես արա, դրանից լավ միջոց դժվար էք գտնել։ Խիզակուն Օդաչուին այդ բանը շատ դուք եկագ։

— Մի տասը ոտք անեմ, բոլորը ցածում կլինեն։

Տիկնիկներն արգեն կանխաճաշակում էին օդում թռչելու հաճույքը, բայց Արծաթե Փետուրը նրանց հիասթափեցրեց։

— Թվ սոքեր ունի, նրան թևեր
պետք չեն:

Այդպես էլ արեցին: Բոլորը, ովքեր
ոտքեր ունեին, իրենք ցած իջան, խոկ
օդանավով իջեցրին հրանոթները, վագոն-
ներն ու տապառաւանովը:

Սուազաստանավի նապիւտնը նույ-
նիսկ թոփչչի ժամանակ չուղեց կամբջա-
կից իջնել: Ի հեճուկս Գեներալի և Կայա-
րանապետի, որոնք թեք ասախճաններից
ստքով էին ցած իջնում, կապիսանը սա-
հուն թաշում էր նրանց գլխի վրայով:

Վերջում ցած իջավ Ալբորատ-Մոսո-
ցիլլետիստը նրա համար ասախճաններով
ցած իջնելը հավասար էր մի բաժակ ջուր
խմելու:

Մոտոցիլլետիստը գեռ կես ճանա-
սլարհին չեր հասել, եբք խանութից լսվեց աղախինի ձիչը.

— Օդնեցե՞ք, օդնեցե՞ք, սի՞նյորա բարսնունի, գողե՞րը,
ավագակնե՞րը:

— Ո՞վ է, ի՞նչ է պատահել, — լսվեց աիրունու ձայնը:

— Ցուցափեղիկից բոլոր խաղալիքները գողացել են:

Բայց կոնսարուկորի Գլխավոր Ինժեները պահեստի դուռ
մեխեց և փախստականները նետվեցին դատարկ տուփերով լցված
անկյունում: Նրանք հագիվ էին թաքնվել, երբ երկու պատունե-
րը արտգ իջնելով ասախճաններից, քթներով գիշան վակ դռանու:

— Բանալիները, շուտ, — գուաց Ֆեյան:

— Փականը չի բացվում, սի՞նյորա բարսնունի:

— Ներսից են փակել, լա՞վ, այնտեղից նրանք դուրս չեն
գտ: Մենք ստիսված պիտի այսոնդ սպասենք այնքան ժամանակ,
մինչև որ խաղալիքները հանձնվեն:

Ի՞նչ կարող ես ասել, Ֆեյան քաջ կին էր, բայց այս անդամ
նրա արխությունն ավելորդ էր: Մենք հերոսները հետեւելով կնոպ-
կային, որը ճանապարհ էր ցույց տալիս, արդեն անցել էին գա-
տարկ առափերի սարը և պատի անցքով մտել հարևան նկուղը:

Կայտանապետը և Գնացքի Պետր Մեքենավարի հետ զբավեցին իրենց տեղերը: Ամենափոքրիկ տիկնիկները, որոնք արդեն մի փոքր հոգնել էին, նատեսին վագոնները և հիանալի գնացքը կամաց սուրբով մտավ թռւնելու Երկնագույն նետը առաջին անգամը չէր, որ անցնում էր մութ թռւնելներով:

Անցքի միջով դժվար էր քարշ տալ միայն առավաստանավը. չէ՞ որ նա կարող էր միայն ջրի վրա շարժվել: Բայց այդ մասին մտածեցին բանվոր կոնսարտուկտորները, որոնք անմիջապես սայլակ պատրաստեցին, նավը կապիտանի հետ միասին դրեցին վրան:

Նրանք այդ ճիշտ ժամանակին հասցրին անել:

Ֆեյան հոգնեց սպասելուց, դուռը ուսուլ բացեց և սկսեց պահեամը խուզարկել:

— Ի՞նչ տարօրինակ պատմություն է, — վախից դողալով մըմնջաց սկսուավը:

— Ոչ ոք չկա, սինյորա բարոնուհի, — վախից կոչելով տիրուհու փեշերին ծվծվաց աղախինը:

— Այդ ես էլ եմ տեսնում: Եվ այդպես զսղալու էլ բան չկա...

— Ես չեմ դողում, սինյորա բարոնուհի: Երեկ երկրաշարժ է ահղի ունենում:

— Երկնագույն նետը անհայտացել է, — ախուր շշնջաց ֆեյան, — անհայտացել է և ոչ մի հետք չի թողել...

Մի առօտմանակ խեղճ պառավներին թողնենք և հետեւնք մեր բարեկամներին: Նրանք նույնիսկ չեն պատկերացնում, թե իրենց առջեռմ ինչպիսի արկածներ են սպասում: Սարավելի արկածներ էլ կան նրանց մեջ, զգալճալի ել: Ես բոլորը զիաեմ և ձեզ սկզբից մինչ չե վերջը հերթով կտասմեմ:

Դեղին Արքուկը առաջին կանգառում ցած է իշխում

Ճանապարհորդները դեռ չեին անցել պատի այն կողմը, արկածներն սկսվեցին: Գեներալը առաջինը աւագնալ բարձրացրեց: Դուք, երեք, արգեն նկատել եք, որ Գեներալը իր բանկուն բնավորության պատճառով անընդհատ ամեն տեսակի կույների ու փորձանքի մեջ է, ընկնում:

— Իմ թնդանոթները... բեղերը ոլորելով ասում էր նա, — իմ թնդանոթները ժանգոտել են: Որպեսզի նրանք մաքրվեն, մի փոքրիկ պատերազմ է անհրաժեշտ: Թող փոքրիկ լինի, բայց համենայն գեղս՝ պատերազմ: Գոնե մի քառորդ ժամ կրակենք:

Այս միաքը մեխի նման նատել էր նրա գլխում: Դեռ նոր էին փախտականները պատն անցել, Գեներալը թուրը հանեց ու գտաց.

— Տագնա՞պ, աւագնա՞պ...:

— Ի՞նչ է եղել, ի՞նչ է պատահել, — անհանգստացան զինվորները: Նրանք գեռ ոչինչ չեին նկատել:

— Թշնամին հորիզոնի վրա է, մի՞թե դուք չեք տեսնում: Բոլորը դեպի հրանոթները: Լցնել հրանոթները, պատրաստվել կրակելու:

Չտեսնված խառնաշփոթություն բարձրացավ: Արտիրելիսանները թնդանոթները շարում էին մարտական դրությամբ, հրածիդները լցնում էին հրացանները, սպաները հնչեղ ձայնով հրամաններ էին տալիս և Գեներալին նմանվելով, ոլորում էին բեղերը:

— Հաղար Խուլ կետաձկներ, — իր առադաստանալի բաշճրությունից բղավեց Կապիտանը: — Հրամայեցեք, որ մի քանի Ծնդանոթ քաշ տան իմ նավի վրա, թե չէ ինձ ջրասույզ կանեն:

Երկնագույն նետի Մեքենավարը գլուխը հանեց և քորեց ծոծրակը:

— Զեմ հասկանում, թե ինչպես կարելի է այսուեղ ջրասույզ լինել: Շուրջը միայն սալահատակ է, իսկ ջուր միայն լվացարանի տաշտի մեջ կա:

Կայաբանապեալ խստորեն նայեց նըան:

— Եթե սինյոր Գեներալն ասում է, որ թշնամի է երեսում, նշանակում է այդպիս էլ կա իրականում:

— Տեսա՛, ես էլ անսա՛, — մի փոքր առաջ թռչելով ձայն ավեց Խիղախ Օգաչուն:

— Ի՞նչ ես տեսել գուշ:

— Թշնամունու ես ձեզ ասում եմ, որ տեսա սեփական աչքերովատ Տիկինիկները վախեցած թաքնվեցին Երկնազայն Նետի վազոններում: Մոզա անունով տիկնիկը բոզոքեց:

— Ա՛խ, սինյորներ, հիմա պատերազմ կոկովի, խոկ ես մազերանոր եմ կապկապելու ինչպե՞ս կլինի իմ սանրվածքը:

Գեներալի հրամայեց ասպնապ նվազել:

— Լուսեց՝ք բոլորդ, — հրամայեց նոտ, — ձեր շաղակը բատականքի պատճառով զինվորները չեն լսում հրամաններու:

Նա արգեն ուզում էր կրակ բաց անել, երբ հանկարծ հնչեց Կնոպկայի ձայնը:

— Կանդնեցի՛ք, ինդրում եմ, կանդնեցի՛ք:

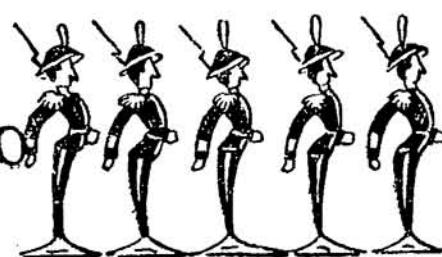
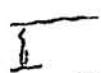
— Այս ի՞նչ բան է: Այդ ո՞ր օրվանից են շները զորքերին հրամայում: Գնդականարիլ ահզն ու տեղը, — հրամայեց Գեներալը:

Բայց Կնոպկան չվախեցավ:

— Խնդրում եմ, ավարա հայտարարեք Հալատացնում եմ ձեզ, որ այսաեղ ոչ մի թշնամի էլ չկա: Դա ընդամենը մի երեխա է... քնած երեխա:

— Երեխա՞ — բացականչեց Գեներալը, — ի՞նչ է անում երեխան պատերազմի գաշտում:

— Բայց, սինյոր Գեներալ, մենք պատերազմի դաշտում չենք, հենց բանն էլ գրանումն է: Մենք գանվում ենք նկաւում, մի՞թե զուք չեք տեսնում: Բանից պարզ կում է, որ այսուհեղ, նկուզում մարդիկ են բնակվում: Նայեցիք, ա՛յ, այսաեղ կրակ է վասպում, անկյունում մահճակալ է զրված, խոկ մահճակալի վրա մի տղա է քնած: Մի՞թե զուք ուզում եք կրակոցներով նրան արթնացնել:

Մինչ այս Արծաթե Փետուրը հանգիստ իր ծխամորմն էր ծխում,
բայց այսակ նա էլ սկսեց խոսել.

— Կնոպկան իրավացի է: Ես երեխա եմ տեսել և թշնամի շիմ
տեսել:

— Սա, ինարկե, մի ինչ-ոք թակարդ կլինի, — չցանկանալով ճա-
կատամարտից հրաժարվել, պնդում էր գեներալը: Թշնամին պար-
զապես անմեղ և անզեն էակ է իրեն ձեացնում:

Բայց ո՞վ էր հիմա նրան լսողը:

Նույնիսկ աիկնիկները իրենց թաքսացներից դուրս եկան և հա-
յացքներն ուղղեցին դեպի նկուղի կիսախալարը:

— Ճիշտ է, դա երեխա է, — ասաց մեկը:

— Շիկահեր է, — լրացրեց մի ուրիշը:

— Դա անդասախարակ երեխա է, — ասաց եցրորդը, — նա մատը
բերանումն է քնել:

Նկուղում, երեսում է, աղքատ ընտանիք էր ապրում: Պատերի մոտ
հին, ողատառուպած կարասիներ էին դրված, հատակին ծղոտե ներք-
նակ կար: Հանգած օջախի կողքին մահճակալում քնած էր երեխան:
Նրա ծնողները, երեխի, աշխատանքի էին դնացել, կամ գտնե դուրս էին
եկել սղորմություն խնդրելու և երեխան մենացել էր մնացել: Նա պատ-
կել էր քնելու, բայց նավթի փոքրիկ ճրագը, որ դրված էր աթոռին,
չէր հանդցրել: Գուցե մթությունից վախենում էր, կամ սիրում էր
նայել առասապին, որտեղ լամպից ընկած հսկայական սահմերները
պար էին գալիս ու խաղում: Երեխան նայելով այդ սավերներին,
քնել էր:

Մեր քաջ գեներալը հարուստ երեսակայություն ուներ նավթի
ճրագը նա թշնամական ճամբարի կլաների տեղ էր գրել ու առգնապ-
բարձրացրել:

— Հագար գեղնարերան կետաձկներ, — ղղուգաց կեսմորուք կո-
պիսանը, — իսկ ես արգեն կարծում եի,
թե հորիղոնի վրա ծովահենների նավեր
են հայտնվել: Բայց եթի իմ հեռադիտակին
ինձ չի խարում, այս երեխան ծովահենի
նման չէ: Նա ոչ նավարախման կեռեր
ունի, ոչ աչքին ու կազ, ոչ էլ գանդով
ու ոսկորներով ծովահենային ու գրոշակ:

Ինձ թվում է՝ ոտ մի խաղաղ բրիգանտին է, որը լողում է երազների օվկիանոսում:

Խիզախ Օգաչուն ճևախուզական թոփչք կատարեց ուղիղ մահճակալի վրա, մի քանի անգամ թուշելով աղայի վրայով, և տպան քնի մեջ ձեռքը թափահարեց, կարծես թե երես տուած ճանարին էր քշում: Վերագառնալով, Օգաչուն գեկուցեց.

— Ո՞չ մի վտանգ, սինյոր Գեներալ: Թշնամին... ներեցեք, ես ուզում էի ասել երեխան... քնած է:

— Այդ գեպքում մենք նրան կզբավենք հանկարծակի, — հայտարարեց Գեներալ:

Այս անգամ գայլացան կավբոյները.

— Գրավել երեխայի՞ն: Միթե զրահ համար են սաւդածված մեր արկանները: Մենք վայրի ձիեր ու եղներ ենք բռնում և ոչ թե երեխանների: Հենց առաջին կակտուսի վրա կիախենք նրան, ով կփորձի երեխային վնաս տալ:

Այս խոսքերի հետ նրանք քառարասի շրջապատեցին Գեներալին՝ ամեն բոլե պատրաստ արկանը նրա վիզը զցելու համար:

— Ես հենց այսպես ասացի, — մումմովաց Գեներալը, — մի քիչ կատակ անել էլ չի՝ կարելի: Դուք բոլորովին երեակայություն շռներ: Փախուականները մոռհնում էին մահճակալին: Զկարծեք ինք բոլորի սրտերն էլ հանգիստ էին տրոփում: Տիկնիկները գեռ սարսափից դողում էին, ակ սմանք էլ թաքնվեցին Դեղին Արջուկի թիւկունքում: Արջուկը շատ գանդաղ էր մասածում, ախր նրա զյուխը թեփով էր լցված և եթե անհրաժեշտ էր միանգամից երկու տարրեր բաներ հասկանալ, Դեղին Արջուկի գլուխն անմիջապես սկսում էր ուժեղ ցավել: Բայց վրա փոխարեն նու բոլորից լավ էր տեսնում: Այդ նա առաջինը նկատեց, որ քնած տղային են թշնամու տեղ զրել Արջուկը ցանկություն ունեցավ թոշել մահճակալի վրա և տղայի հետ խաղալ: Նա բոլորովին չեր մատծում, որ քնած տղաները արջուկների հետ, թեկուզ և խաղալիք արջուկների հետ, չին խաղում:

Սեղանի վրա, ճրագի կողքին մի քառածալ թուղթ էր գրված, որի մի երեսի վրա խոշոր, անհավասար տառերով հասցե էր գրված:

— Երդիմում եմ, որ սա զագանագիր ուղերձ է, — ասաց Գեներալը, որն արգեն տղային թշնամական լրտեսի տեղ էր դնում:

— Համանական է, — համաձայնեց Կայարանապետը, — բայց ի՞նչ
էլ լինի, մենք այդ թուղթը կարդալ չենք կարսդ, քանի որ մեզ չե
հասցեադրված: Տեսնո՞ւմ եք, գրված է. «Սինյորա Ֆեյային»:

— Շատ հետաքրքիր է, — ասաց Գեներալը, — նամակը հասցեա-
դրված է սինյորա Ֆեյային, այսինքն, մեր տիրունուն: Գուցե աղան
մեր մասին տեղեկություններ է հայտնում: Գուցե նա մեզ հետեւ է:
Մենք պետք է, ինչ էլ լինի, այս նամակը կարդանք:

— Զի կարելի, — համառում էր Կայարանապետը, — դա փոստա-
յին գաղտնիքի խախտում է:

Բայց որքան էլ այդ զարմանալի է, այս անզամ Գեներալի հետ
համաձայն էր նաև Արծաթե Փետուրը:

— Կարդացե՞ք, — անսպասելիորեն արաւասանեց նա և նորից ծը-
խամորճը րերանը դրեց:

Դա բավական եղավ: Գեներալը մազլցեց աթոռի վրա, թուղթը
բաց արեց, հաղաց, կարծես թե պատերազմական դործողություններից
առաջ ուզում էր հրամանադիր հրապարակել, և սկսեց կարդալ:

— «Սինյորա Ֆեյա, ես երբեք և ոչ ոքից նվեր չեմ ստացել: Իսկ
վերջերս իմացա, որ դուք երեխաներին նվերներ եք բերում: Ես այս
երեկո ճրագը չեմ հանդցնի, անհամբեր կսպասեմ ձեզ: Իսկ երբ դուք
դաք, ես կասեմ, թե ինչպիսի խաղալիք կուզենայի ստանալ: Ես վա-
խենում եմ, թե կքնեմ, դրա համար էլ ձեզ նամակ եմ թողնում:
Շատ եմ խնդրում, սինյորա Ֆեյա, չմերժեք ինձ: Ես լավ աղա եմ,
այդ մասին բոլորն են ասում, և ավելի լավ կլինեմ, եթե ինձ եր-
ջան կացնեք: Թե չէ ինչի՞ համար լավ աղա լինեմ:

Ձեր Զամպանո»

Գեներալն սկսեց նամակը կարդալ ուղմանահանչ առնոփ,
բայց, չեմ թաքցնի, նամակը ճին զինվորին հուզեց և նրա
ձայնը վերջում բոլորսկին քնքշացավ:

Բոլորը շաւնչները պահել էին և միայն մի ախշնիկ խորը,
շատ խորը հառաջեց: Բոլորը շուռ եկան նրան նայելու և
տիկնիկը շատ շփոթվեց:

— Հազար սատկած կետաձկներ, — հնչեց Կառլիտանի ձայնը: — Ի՞նձ թվում է, թե մեր պառավ ավրուհին անարդարացի է: Ահա մի երեխա, որ նրա մեղքով կարող է վատր գտնալ:

— Ի՞նչ է նշանակում «վատր գտնալ» — հարցրեց ավկնիկ Ռովան: Բայց ոչ ոք նրան չպատասխանեց, իսկ մյուս ավկնիկները քաշեցին նրա վեշից, որ լոխ:

— Հարկավոր է, մի բան անել, — ասաց Կայարանավետը:

— Կամավոր է պահանջվում, — հուշեց Գնդապետը:

Այդ ժամանակ մի տարօրինակ հազոր լսվեց, կարծես թե մեկը աւզում էր խոսել, բայց սիրու չեր անում:

— Համարձակ ասա, — ձայն ավեց Օլաչուն, որը վերեկց առաջինն էր ամեն ինչ տեսնում:

— Ահա, թե ինչ, — մի անգամ էլ հազարավ, որպեսզի հուզմունքը թաքնի, ասաց Դեղին Արջուկը: Ճիշտն ասած երկար ճանապարհորդությունները իմ սրատվը չեն: Ես արդեն հոգնել եմ աշխարհում թափառելոց և կուպենայի հանդսաանալ: Զեզ չե՞մ թվում, որ ես կարող էի մնալ այստեղ:

— Այդես մի՛ նայեք ինձ, — ասաց նա, — թե չէ շփոթմունքից ես կկարմըմ: Ինձ թվում է, թե այս մահճակալին մինչև լուսանալը ես հիանալի կնիքնեմ: Իսկ դուք կշարունակեք ձեր ճամփան, կդնաք Ֆրանչեսկոյին վնասելու:

— Լավ, — ասաց Կառլիտանը, — միա այսուղիւ Տղան ու Արջուկը յոլա կդնան: Գոնե մի բանով նրանք նման են իրար, երկուսն էլ սրբում են առավոտից իրիկուն խաղալ:

Բոլորը համաձայնեցին և սկսեցին հրաժեշտ տալ: Ամեն մեկն ուսպում էր Դեղին Արջուկի թաթը սեղմել, նրան երջանկություն ցանկանալ, բայց հանկարծ ուժեղ ու երկարածիք հնչեց շշակը: Գնացքի վետը բղավից:

— Շատապեցե՛ք, սինյարներ, դրավեցեք տեղերր: Գնացքը մեկնում է: Շուտ նոտեցեք վասպոնները, սինյորներ:

Տիկնիկները վախենալով, թե գնացքից ետ կընկնեն, չտեսնված իրարանցման մեջ ընկոն: Հրաձիգները աեղավորվեցին վագոնների կառուրներին, իսկ Կառլիտանի առաղաստանավը դրեցին պլատֆորմի վրա: Գնացքը դանդաղ շարժվեց:

Նկուղի դուռը մի նեղ, մութ նիրանցքի վրա էր բացվում: Դեղին Արջուկը սեղավորվեց բարձի վրա, Զամպաուլոյի խարսխու պիխի

կողքին: Արջուկի բարեկամները դանդաղ հեռանում էին: Նա տխուր նայեց նրանց հետեւից և այնպես ուժեղ հառաջեց, որ աղայի մազերը կարծես քամուց, ծածանվեցին:

— Հանգիսա, հանգիսա, բարեկամս, — լնքն իրեն ասաց Արջուկը, — դու աղային կարթնացնեու:

Տղան չարթնացավ, բայց նրա շրթունքների վրա թեթև ժղիտ երկաց: «Նա երազում տեսնում է, — մասածեց Արջուկը, — որ ֆեյան անցնում է նրա մոտով, աթոռի վրա նվեր է դնում և նրա շրի երկար փեշերից բարձրացած թեթև քամին խառնում է աղայի մազերը: Գրաղ կգամ, որ նա հենց հիմա այս բոլորը տեսնում է: Տեսնես ֆեյան ի՞նչ նվեր տվեց նրան»:

Եվ արջուկը մի այնպիսի խորամանկության գիմեց, որ ձեր գլուխը երբեք չէր գտու նա կռացավ աղայի ականջին և կամաց շշնջաց.

— Քեզ մոտ էր եկել ֆեյան: Նա քեզ մի Դեղին Արջուկ նվեր բերեց: Հիանալի Արջուկը նա կարող է այնպես պարել, ինչպես արջերը պարում են կրկեսներում և տոնավաճառներում: Միայն թե նախ պատացրու նրա մեջքի բանալին: Այդպես գու զսպանակը կլարես և Արջուկը կսկսի պարել: Այս, նայիր:

Մեծ դժվարությամբ Դեղին Արջուկը ձեռքը հասցըեց մեջքի բանալան, պատացրեց և զգաց, որ իր հետ ատրօքինակ բան է կատարվում: Ակզբում նրա թիկունքով թեթև գող անցավ և ապա նա անսովոր ուրախ զգաց իրենց հետագա գողը հասավ ոտներին և Արջուկը սկսեց պարել ու պատիւիլ:

Նա դեռ երբեք այսքան լավ չէր պարել: Տղան քնի մեջ ծիծաղեց և ծիծաղից արթնացավ: Նա աչքերը մի քանի անգամ թարթեց, որ պեսզի վարժվի լույսին և անսավ իր բարձի կողքին պարող Դեղին Արջուկին: Տղան հասկացավ, որ երազը նրան չէր խարել: Արջուկը պարելով աղային աշքով էր անում:

«Մի կասկածիք, մենք բարեկամներ կլինենք»:

Եվ Զամպառոն առաջին անգամ կյանքում իրեն երջանիկ զգաց:

Գլխավոր ինժենիրող կամոցք և կապում

Նըրամնցքը վեր էր տանում, բայց Երկնագույն Նետը տռանց գժվարության բարձրացավ զասիթափով և դուրս եկավ մի մեծ հրապարակ, որ գանգում էր ուղիղ Ֆեյայի խանաթի առաջ։ Մեքենավարքը պատռնից գլուխը հանեց և հարցրեց.

— Հիմա ո՞ր կողմը գնալ:

— Միշտ ուղիղ, — ձայն ավեց Գեներալը՝ ձակատային զրոհը թշնամուն շուտ տալու ամենալավ ձեն է։

— Ո՞ր թշնամու, — հարցրեց կայարանավետը։ — Վերջ ավեք, խնդրում եմ, ձեր վչոցներին։ Գնացքում դուք այնպիսի ուղեոր եք, ինչպես մյուսները, համարացա՞ք։ Արակդ հրամայեմ, այնակդ ել գնացքը կդնա։

— Լավ, — ասաց մեքենավարք, — միայն շուտ ասեք, թե չե հիմա դեմ կառնենք մայթին։

— Դեպի աջ, — հնչեց Կնոպկայի ձայնը, — անմիջապես թեքվեք գեպի աջ։ Ես Ֆրանչեսկոյի հետքն զգում եմ։

— Այսպես ուրեմն, գեպի աջ, — արտասանեց կայարանավետը։ Մեքենավարք զեկր պատացը և Երկնագույն Նետն ուժեղ ընթացքի ժամանակ թեքվեց գեպի աջ։ Խիզախ Օդաչուն գետնից երկու մետր բարձր էր թռչում, որպեսզի զնացքը տեսնագությանից չվրիպի։ Նա վորձեց ավելի բարձր թռչել, բայց քիչ մնաց կոչեր արամվայի լարերին։

Հնդկացիները և կակայները խակական բանդիաների նման լուս վարդում էին գնացքի աջ և ձախ կողմերից և կարծես ցանկանում էին կողոպտել ուղևորներին։

— Իմ ուսադիրները զբար կդնեմ, եթե այս ճանապարհորդությունը վաս չվերջանա, — անվատահորեն մոթմոթաց Գեներալը — Այս հեծյալները շատ անվատահելի անսը ունեն։ Հենց առաջին կանգառում ես կանգափախմամ ոլլատֆորմի վրա, որակդ լա թնդանոթներն են։

Հենց այդ ժամանակ լովեց Կնաղ-կայի ասպնապալից ձայնը: Բոս երեսյթին նա վտանգ էր զղացել Բայց արդեն ուշ էր: Մեքենավարը չհասցրեց արգելակել և Երկնագույն Նետն ամբողջ թափով խրվեց խորը ջրափոսի մեջ: Զուրբ զսեթե բարձրացավ մինչեւ պատուհանները: Տիկնիկները հասահատ սարսափի մեջ անդափոխցին վագոնների կառւը, որտեղ հրաձիգներն էին:

— Մենք գետնի վրա ենք, — երեսի քրտինքը սրբելով ասաց մեքենավարը:

— Դուք ուզամ եք ասել, թե մենք ջրի մեջ ենք, — մըմնջաց Կապիտանը: — Ոչինչ չի մնում անել, քանի խմ առազասահավը ջուր իջեցնել և բոլորին վերցնել ասխատակտմածի վրա:

Բայց առագստանավը չափից գուրա փոքր էր և Գլխավոր Ինժեները ասաջարկեց կամուրջ կառուցել:

— Մեզ ավելի շուտ կրտնեն, քան կամուրջը պատրաստ կլինի, — գլխավոր օրորելով ասաց Կապիտանը:

Բայց ուրիշ ելք չկար: Բանվոր կոնստրուկտորները Ինժեների դլխավորությամբ սկսեցին կամուրջի կառուցումը:

Վերամբարձ կունկով մենք Երկնագույն Նետը կբարձրացնենք ու կդնենք կամուրջի վրա, — խոսացավ Ինժեները: — Աւզեռները նույնիսկ գուրս էլ չեն դա:

Այս խոսքերն ասելով Ինժեները մի հպարտ հայացք դցեց տիկնիկների վրա, որոնք հիացմունքով էին նույտմ նրան: Միայն արկնիկ ներան հավատարիմ մնաց իր Օդաչուին և նրանից աչքը չէր կարում:

Սկսեց ձյուն գալը Զբափոսի ջտքն էլ կամաց-կառաց տրեեց բարձրանալ, մի բան, որ Խնմեների հաշխիների մեջ չէր մտնում:

— Դժվար բան է հեղեղի ժամանակի կամուրջի կառացելը, — առամները սեղմելով տասց Խնմեները — Բայց մենք այսուամենայնիվ կփորձենք:

Աշխատանքն արագացնելու նպատակով Գնդապեան իր բոլոր հրաձիգներին դրեց Խնմեների տրամադրության տակ: Կամուրջը բարձրանում էր ջրի վրա: Եղկաթի զնոպոցը, մուրճերի ձայնն ու սապակեների ճաճռոցը տարածվում էին ձյունոտ բռ մութ գիշերվա մեջ:

Հնդկացիներն ու կավրոյները ձիերով ջրափոսն անցան և ճամրար խվեցին մյուս ափին: Այնաեղ հեռվում լուսատախիլի նման մերթ վասպամ, մերթ հանգչում էր մի կարմիր կեա: Դու Արծաթե Փետուրն էր ծխում իր ծխամորճը: Վաղնների պատուհաններից ուղևորները հետեւմ էին այդ կարմիր լույսին, որ փայլում էր ինչպիս հեռավոր հույս:

— Դա երեխ ասաղ է, — հնթաղբեցին երեք Մարիսնեաները:

Մարիսնեաների աչքին նույնիսկ ձյունոա զիշերին ասող էր երեւում: Այօտ Նրանք հնարամմիտ էին և դա նրանց երջանիկ էր դարձնում:

Բայց ահա որոտաց «Ուսան»: Բանվորներն ու հրածիդները հասան մյուս ափից կամուրջը պատրաստ էր:

Վերամբարձ կունիկը Երկնակույն Նեախն բարձրացրեց և գրեց կամուրջին: Այնաեղ արգեն ուելսեր էին գրել: Կայարանապետը կանաչ լույս վառեց և դրանով մեկնելու աղդանշան ավեց: Գնացքը թիթե ճռուցով շարժվեց առաջ:

Բայց նա դեռ մի երկու մետր չէր անցել, երբ Գեներալը նորից ստպնապ բարձրացրեց.

— Բոլոր կամաները հանգցրեք, մեր զիխի վրա թշնամական ստվառնակ կատ:

— Հազար Խելակար կետաձկներ, — բացովանչնց կառիտանը, - ես իմ կիսաս մորուքը կուտեմ, ևթե դա ֆեյան չինի:

Ահեղ զգրույտնով հրապարակի վրա էր իշխում մի հսկայական ստվեր: Փախստականները ճանաչեցին ֆեյային և նրա աղախնուն երկու պատավներն էլ թոշում էին ավելին հեծած:

Ֆեյան, պետք է ձեզ ասել, զրեթե հաշտվել էր իր ամենաքայլ խաղալիքները կորցնելու մաքի հետ: Նա հավաքել էր խանութում մնացած խաղալիքները և հիմա դնում էր իր սովորական երթուղարք, ինչպես միշտ՝ ավելին հեծած՝ ծխնելու յուից դուրս գալով:

Բայց Ֆեյան դեռ չէր անցել հրամակակի կեալ, եղբ նրաս ազա-
խինը ճշաց.

— Մինյորա բարոնահի, նայեք ցած:

— Ի՞րաեղ... Ահա, տեսնում եմ... սպասիր, սպասիր, չե՞՞որ գրանք
Երկնակույն Նեալ լավաելներն են:

— Ինձ թվում է, որ զա իրաք այլպես է, բարոնահի:

Ժամանակ չկարցնելով, Ֆեյան ավելի զեկու շրջեց և ոկուց սրբն-
թաց իջնել ուղիղ ջրափոսի մեջ արաւացորված լույսու:

Այս անգամ՝ արդեն Գեներալն իզուր չէր առաջարարում:
Լույսերն հանգըլին: Մեքենավարը լրիվ թափով մոսարը միացրեց
և մի ակնթարթում կամուրջն անցավ: Վերջնի ոլլատափորմը, որի վրա
Կապիտանի առագաստանավն էր գրված, հոգիվ էր իր անիմիներով
ամուր հողին հասել, երբ կամուրջը դպրոցանով փուլ եկավ:

Ինչոր մեկը ենթաղրեց, որ Ֆեյան սմբակոծեց կամուրջի, բայց
պարզվեց, որ Գեներալը առանց որևէ մեկին նախազզուշացնելու,
ականապատել էր կամուրջը և պայթեցրել:

— Ես ավելի լսով է այդ կամուրջը կառոր-կառը կուլ աամ, քան
թողնեմ թշնամուն, — բեղերը սլսրելով ասաց նա:

Ֆեյան մեծ արագությամբ մոահնում էր Երկնակույն Նեալին:

— Շնուռ, թեքինք ձախ, — բայց կանչեցնեց կավայնելով մեկը
Զսպասելով, որ Կայարանապետը հրամանն հաստատի, Մեքենավարը
թեքեց ձախ և այնքան կարուկ, որ քիչ մնաց զնացքը նրկու մասի
բաժանվեր:

Երկնակույն Նեալ թաշելով մտավ մի մութ նախամտաք, որտեղ
արդեն առկտյամ էր Արծաթե Փեաուրի ծխամորճը:

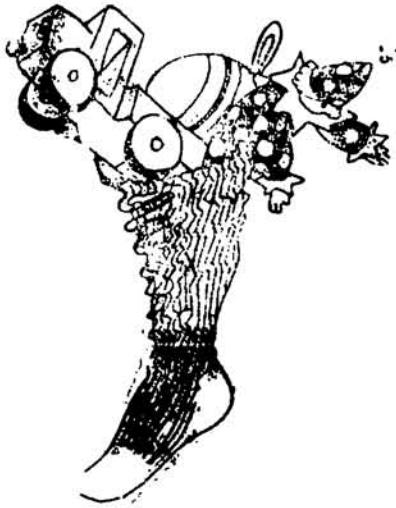
Գնացքը կանգնեցրին պատի տակ, նախամտաքի դառաղ ծածկե-
ցին և նիկով վակեցին:

— Հետաքրքիր է, նա մեզ նկատեց, — կամացու կ ասաց Կապիտանը:
Բայց Ֆեյան նրանց չտեսավ:

— Տարօրինակ է... — քրթմնջում էր նա ուցէ պահին հրամակակի
վրա պատվելով: — Կարելի է կարծել, թե հոգը կուլ ավել նրանց թշ
մի հետք չի երեւմ... Երկնակույն Նեալ իմ խանութի ամենուղակ՝
խաղալիքն էր: — Հառաջելով շարունակում էր Ֆեյան, — ոչինչ չեմ
համկանում: Թուցի նրանք զողերից փախել են և առն ճանապարհին են
փնտառմ: Ո՞վ կխախի... Բայց ժամանակ չկորցնենք: Անցնենք զարծի:
Մենք դեռ այնքան նվերներ պիտի բաժանենք:

Ֆեյան ցախավելը թեքից դեպի հյուսիս և անհայտացավ ձյան հաստ քողի առակ: Խեղճ պառագ: Մի բողե ձեզ պատկերացրեք—նրա փոխարեն: Ախր նրա խանութը թալանեցին հենց նոր տարվա գիշերը: Այն նույն գիշերը, երբ երեխաները բուխարու մոտ զուլսլա են կախում, որպեսզի առավոտ նրա մեջ դանեն ֆեյայի նվիրը:

Այս, պատճառ կար մտահոգվելու.... Դրան զումարած նաև այս ձյունը, որ խփում է, գեմքին, ձեռփում աչքերը, ականջները: Սա ի՞նչ գիշեր է, իմ սինյուներ, ի՞նչ գիշեր:

Մեսս բարով, տիկնիկ Ռոզա

— Այստեղ այնպէս մռթ է, ինչպէս թահաքի շշում, — փնթփլնութում էր կայտանապետը:

— Թշնամին կարող է այստեղ մեզ թակարգը դցել, — ավելացրեց Դենեբալը: — Ավելի լավ է լապտերները վառեր:

Մեքենավարը երկնագույն նետի լապտերները վառեց: Փախատականները նայեցին իրենց շուրջը: Նրանք ընկել էին մի նախամտաք, ուր մրգի գասարը արկղեր էին դարսած: Դա մրգի խանութին նախամուաքն էր:

Տիկնիկները վագոններից դուրս եկան, հավաքվեցին մի անկյունում և այնակա չտեսնված աղմուկ բարձրացը լին:

— Հազար շատախոս կետաձկներ, — փնթփնթաց կազիուանք: — Այս աղջկերքը մի բազե լուել չեն կարող:

— Օյ, այստեղ ինչ-որ մեկը կա, — սընդի գայլայլի նմանող իր անուշ ձայնով բացականչեց տիկնիկ Ռոզան:

— Ինձ էլ է թվում, որ այստեղ մարդիկ կան, — ասաց Մեքենավարը: — Բայց ո՞վ կարող է ուզենալ այսպիսի մի ցուրտ զիշեր նսանել նախամուաքում: Ինչ վերաբերում է ինձ, ես խմ զնացքի անխօններից մեկը կատյի մի լոսի, ջեռուցիչով անկողնու համար:

— Սա մի աղջկել է, — ասացին տիկնիկները:

— Նայեցեք, նա քնած է:

— Ինչպիս է սառել: Նրա մաշկը ոնց որ սասույց լինել:

Ամենամարձակ տիկնիկները ձեւները պարզում էին, որակնազի տեսնեն, թե ինչքան սառն է աղջկա մաշկը: Նրանք այդ շատ գգույշ էին անում, վախենում էին արթնացնել աղջկան: Բայց նա քնած էր:

— Ինչքան պատառուված են շորերը: Դուցե նա ոքել մեկի հետ կախել է:

— Կամ գուցե ընթերուհիները ծեծել են աղջկան և նա հիմա վախենում է այլպիսի կեղաստ, պատառուված շնրեբով տաւն վերագաւանաք

Նրանք անհիմասելիորեն ակմացին բազմաձայն խռաել, բայց աղ ջիկը սչինչ չէր լտում, մնալով անշարժ ու ծյունի պես սպիտակը նա ձեռքերը սեղմել էր ծնուախն, կարծես թե ուզում էր սաքանալ, բայց ձեռքերն էլ սառցի պես պատ էին:

— Փորձենք սաքացնել սքսն, — ասած արկեց տիկնիկը Ռովան: Նա առաջին անդամ իր թափիկներով քնքշորեն դիպակ աղջկա ձեռքերին և սկսեց շփել: Անօղուատ Ազգեա ձեռքերը ոնց որ սառուցի երկու կասր լինեին:

Մի հրածիդ վագոնի կառորից ցած իջակ և մոռեցակ աղջկան:

— Է՛ է՛ է, — ծոր ավեց նա, նայելով փոքրիկ անծանոթուհուն, — այսպիսի աղջկներ ես շատ եմ տեսեք...

— Դուք նրան ճանաչո՞ւմ եք, — հարցը ին տիկնիկները:

— Ո՛չ, հատկապես այս աղջկան չեմ ճանաչում, բայց որս նմանաբին հանգիպել եմ: Սա ազգատ ընտանիքի աղջիկ է, ահա թե ինչ:

— Ինչուս նկուղի տպան:

— Ավելի աղքատ, ավելի աղքատ Այս աղջիկը նույնիսկ տանչուի: Նա փուլացումն է եղել, երբ ձյունը սկսել է զալ, և սախովված թաքնվել է նախամուաքում, որ ցրաց չմեռնի:

— Իսկ հիմա նա քննո՞ւ էք

— Այս, քնած էք, — պատասխանեց զինվորը, — բայց նրա քունք տարօրինակ էք

— Ի՞նչ եք ուզում դրանով ասեք:

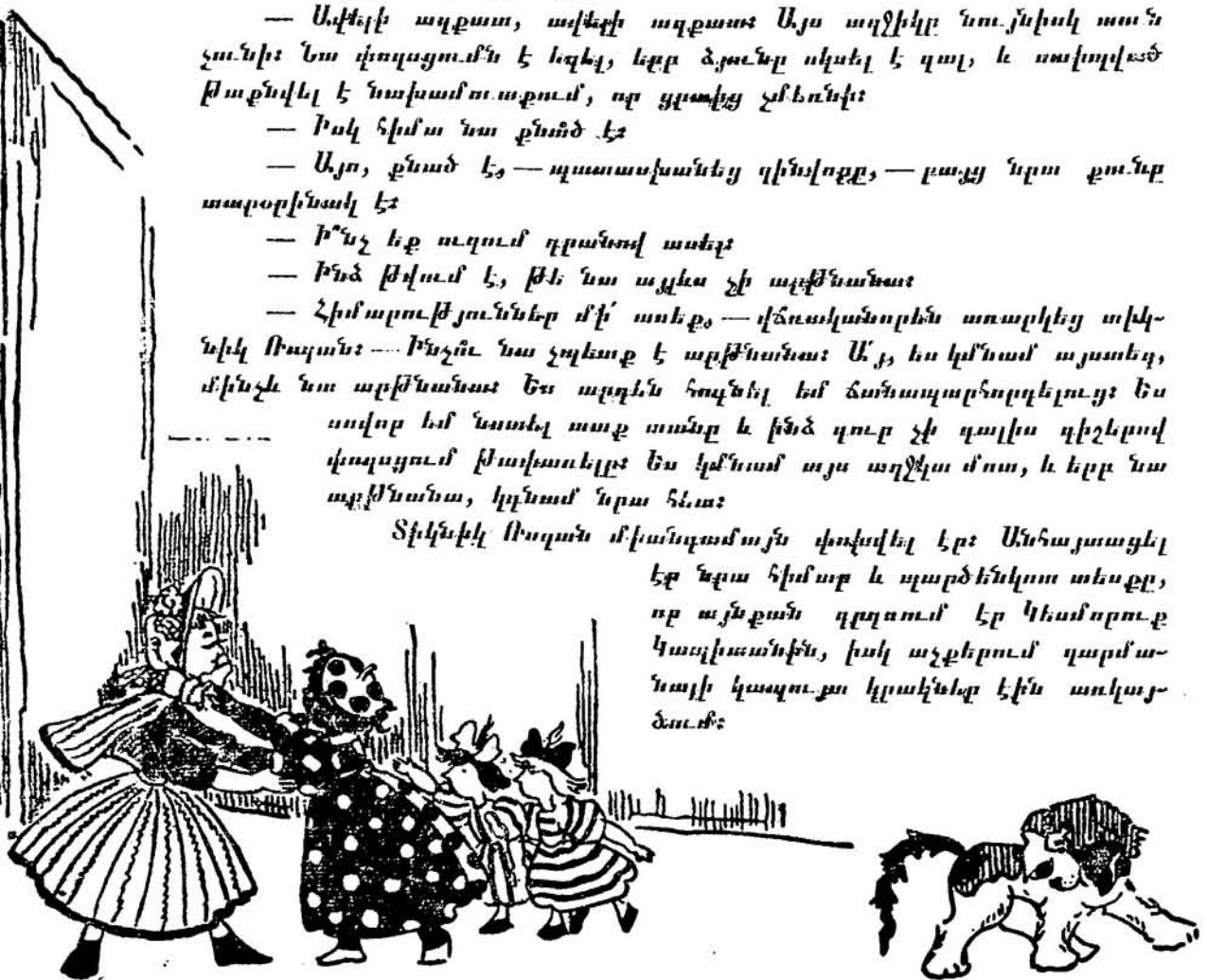
— Ինձ թվում է, թե նա այն չի աղքնանաւ:

— Հիմարություններ մի՛ տոեքք — վճռականորեն առարկեց տիկնիկ Ռովան: — Ինչու նա չղեաք է արթնանաւ: Այս, ես կմնամ այստեղ, մինչև նու արթնանաւ ես արդեն հոգնել եմ ճանապարհորդելուց: Ես

սովոր եմ նստել տաք տամաք և ինձ զուր չի զալիս զիշերսկ փոլսում թափառելք ես կմնամ այս աղջկա մոտ, և երբ նա արթնանաւ, կրնամ նրա հետ:

Տիկնիկ Ռովան միանգամայն փոխվել էք: Անհայտացել

էք նքա հիմար և պարծենկոտ տեսքը, որ այնքան զրդում էք կեսմորուք կապիւանին, իսկ աչքերում զարմանայի կապուց կրակնելք էին առկայացում:

— Ես կմնամ այստեղ, — վճռաբար կրկնեց Ռոզանը: — Իհարկե, դու Թրանչեսկոյի նկատմամբ այնքան էլ լույ բան չէ, բայց չեմ կարծում, որ իմ բացակայությունը նրան հռւգի: Թրանչեսկոն տպա է և նա նույնիսկ չգիտի, թե ինչ պիտի անել ամիսիկների հետ: Դուք նրան հաղորդեք իմ սղջույնը և նա ինձ կների: Եվ հետո, ո՞վ գիտի... Գուշեցի այս աղջիկը Թրանչեսկոյի մոտ հյուր կդնա, ինձ էլ հետք կտանի և մենք գեռ կհանդիպենք:

Բայց ինչու էր ամիսիկ Ռոզան խոսում, խոսում ու անվերջ լուսում, կարծես թե նրա կոկորդում լիքը բառեր էին և նու ստիոդված էր այդ բառերը գուրս թափել, որպեսզի մի քիչ թեթևանու:

Ուղղակի տիկնիկ Ռոզան վատսենում էր, թե իր բարեկամները թույլ չեն տա իրեն մնայու այստեղ և ինքը ստիոդված կլինի միայնակ աղջկան թողնել ցուրտ նախամուտքում: Բայց ոչ ոք նրա հետ չիձեց: Կնոպկան նախոմուտքից հետախուզության դուրս եկառ և վերադառնալով ասաց, որ ճանապարհն աղատ է և կարելի է շարժվել:

Փախստականները մեկը մյուսի հետեւից նստեցին գնացք: Կայարանապետը զգուշության համար հրամայեց հոնդցրած լավաերներով դնալ:

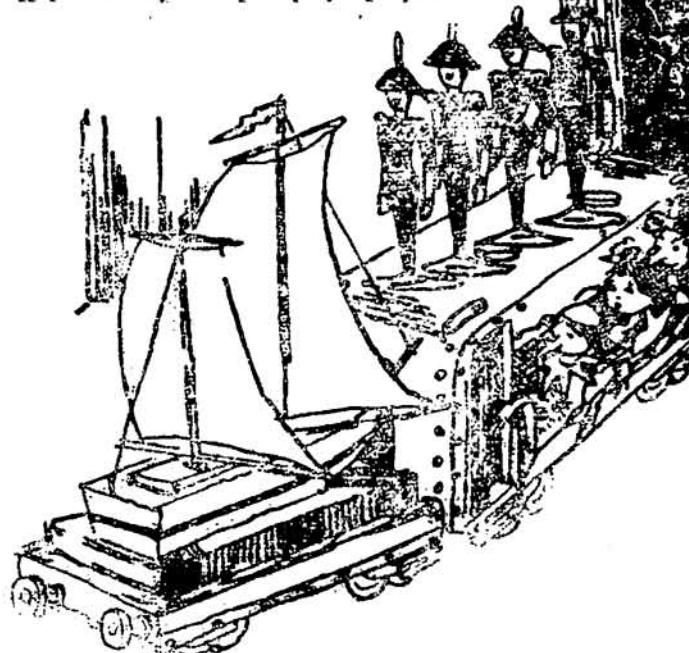
Երկնադրույն Նետը գանգաղ շարժվեց գիտի ելքը:

— Մնաս բարով, մնաս բարով, — խաղալիքները շշնջարով ասում էին ամիսիկ Ռոզային:

— Ցաեսություն, — զողացող ձայնով պատասխանում էր նաև Թաքցնելու ոչինչ չկատ նա սարսափում էր մենակ մնալուց: Նա կողել էր քնած աղջկան և կցկառու ձայնով կրկնում էր. ... զնաք բարով...

Երեք Մարիոնետները զլուխ ները պատռնանից գուրս հանելով միասին կանչեցին...

— Մնաս բարով! Մենք կուզայինք լաց լինել, բայց դու գիտես, մենք արտասաւք չունենք: Զէ՞ս որ մենք փայտից ենք շինված: Մնաս բարով:

Իսկ տիկնիկ Ռողան սիրու ուներ: Ճիշտն առած, տռաջ նոտ այդ մասին չգիտեր: Բայց հիմա մենակ մնալով մութ ու օտար նախամուտքում, նա կըծ քում զգաց խոր և արագացած բարախումներ և հասկացավ, որ այդ իր սիրուն է խփում: Տիկնիկը ոչ մի խոսք չէր կարողանում արտասանել նա հազիվ էր լսում հեռացող զնացքի անիվների ձայնը: Հետո ամեն ինչ լուց և նրան թվաց, թե ինչոր մեկն ասում է,

«Փոքրիկ, զու այլես չես աեանի քո ընկերուհիներին»:

Նա շատ վախեցավ, բայց հոգնածությունն ու հուզմունքը, որ ունեցել էր ճանապարհորդության ժամանակ, իրենց զգալ տվին: Տիկնիկը մողան աչքերը փակեց: Եվ ինչ միտք ուներ աչքերը բաց պահելը: Շուրջն այնքան մութ էր, որ նա նույնիսկ իր քթի ծայրը չէր տեսնում: Աչքերը փակելավ նա աննկատելիորեն քննեց:

Առավոտյան գրնապահուհին այդպես էլ նրանց դտավ՝ երկորութեարքի նման իրար գրկած՝ սասած աղջիկը և տիկնիկ մողան նստել էին հասակին:

Տիկնիկ մողան չէր հասկանում, թե ինչո՞ւ են այսքան մարդիկ հավաքվել նախամուտքում: Իսկ երբ հայտնվեցին սասիկանները, նա ուղղակի սարսափեց:

Աղջկան գրեցին մեքենայի մեջ ու տարան: Տիկնիկ մողան այդպես էլ չհասկացավ, թե ինչո՞ւ աղջիկը չարթնացավ: Ախր մինչ այդ նա երբեք մեռել չէր աեսեր:

Մի սասիկան տիկնիկ մողային վերցրեց և տարավ հրամանառարի մոտ: Հրամանասարը աղջիկ ուներ և այդ տիկնիկը վերցրեց նրա համար:

Բայց տիկնիկ մողան չէր զաղարում սասած աղջկա մասին մտածելուց, որի կողքին նա անցկացրեց նոր տարիա գիշերը: Եվ ամեն անգամ, երբ մտածում էր այն աղջկա մասին, զգում էր, թե ինչպես է սառչում իր սիրար:

Գևորգայի ներոսական մամր

Մոռթը մինչեւ զետին հասցնելով, Կնոպկան գաղում էր երկնաւզույն նեախ առջից: Զյանը հաստ վերժակի նման նստել էր սալահատակին: Զյան առակից ավելի ու ավելի էր դժվարանում ֆրանչեսկոյի պատառասաված կոշիկների հոտն առնելու Կնոպկան անվճռականութեան շուրջը նայելով, սկսեց ավելի հաճախ կանգնելու Երեմն նա ետ էր գտանում ուրիշ ճանապարհ վնարելու համար:

«Գուցե ֆրանչեսկոն այսակա խաղացել է, - ինքն իրեն տում էր շնիկը, զբա համար էլ հետքերը խառնված են»:

Մեքենավարը աչքերը կլոցելով դնացքը դանողադ տանում էր Կնոպկայի հետեից: Աւզեսըները սկսեցին ստոչել:

— Հարկավոր է ավելի արագ դնալ, — տում էր Կապիտանը: — Ես վախենում եմ, որ այսպիսի բնիթացքավ մենք միայն եկող տարի աեղ հասնենք, կամ առավոտյան հենց առաջին արտմվայր կճզմի մեզ:

— Շուտ, շուտ, — հանկարծ սկսում էր Կնոպկային շտապեցնել Կայտրանազետը:

Բայց ի՞նչ կարող էր անել խեղճ շնիկը: Նրա քիթը բոլորովին ստել էր և ժամանակ չկար ստուծ թաթերը շփելու:

Հետքերը զիգզագներով էին զնում և երկնազույն նետն առխաղված էր բարձրանալ մայթերը, ցոծ իջել, հրապարակներում ծուռ ու մուռ զծեր քաշել, և միենալու փողոցը կարել մի քանի անգամ:

— Ի՞նչ սպորտ թյուն է փողոցներում թափառելու, պինթվինթում էր Կայտրանազետը, — երեխաներին սպորտեցնում են, սպորեցնում, որ երկու կետերի միջև ամենակարճ ճանապարհը ուզիղ զիծն է, իսկ նրանք, որ փողոց են գուրս գալիս, անմիջապես սկսում են թափառելու շենց օրինակ վերցնենք այդ ֆրանչեսկոյին. սասալ մետրի վրա նա տասն անգամ փողոցը կարել ու անցել է: Զարմանում եմ, թե ոնց չի ընկել մեքենայի տակ...

Կնոպկան ձյուների մեջ անդադար վնարում էր ֆրանչեսկոյի հետքերը: Նա ոչ ցուըտ էր զղում, ոչ հոդնածություն և ճանապարհին

մաքում անընդհատ լուսաւմ էր Թքանչեսկոյի հետ, կարծես թէ նա կարող էր իրեն յան.

«Մէնք բոլորս քեզ մտա ենք գալիս, Թքանչեսկոյ Հքաշալի նվեր կիցնեմ, կաևանեաւ»։ Նա այսպիս էր տարիել Թքանչեսկոյի հետ խոսելով, որ չնկատեց, թէ ազայի հետքերն ինչպես կորանւ նա շընք բոլոր կողմերը, բայց ոչ մի կերպ չկարողացավ հետքերը դահելք Հետքը վերջանում էր ոչ թե մայթի վրա, որմէ մուտքի մոտ, այլ նեղ, թույլ լուսալորված փողոցի մեջանում։

— Անհայտառալի է... — մրմնջում էր Կնոպկան։ — Հո չէք կարող ադան օգ բարձրանաք

— Ի՞նչ է պատահել, — ձայն ավեց Գեներալը, որի աչքին ամենուը թշնամինել էին երկում։

— Կնոպկան ոչ մի կերպ չի զանում Թքանչեսկոյի հետքերը, — ստոնությամբ հայտնեց Մերենավարը։

Ծնդհանուր հասաչ լսից Տիկինիկներն արդեն իրենց թագված էին տեսնում փողոցի մեջանում, ձան տակ։

— Հազար սառեցրած կետաձկներ, բացականչեց Կապիտանը, — այդ էր մնում պակաս

— Նրան գողացել են, — դրդոված տասց Գեներալը։

— Ո՞ւմն են զողացել:

— Երեխային, սատանան առնի մեր Թքանչեսկոյին։ Նրա հետքերը հասնում են մինչև փողոցի մեջանում և այսեղ էլ վերջանում։ Ի՞նչ է նշանակում այս

— Երեխային օգ են բարձրացրել, նեահել մեքենայի մեջ և առքել։

— Բայց ո՞վ կարող է գողանալ նրան։ Աղքատ երեխան ո՞ւմն է պիտք։

— Ի՞նչ պիտի ոնենք մենք, — բացականչեց Գնացքի պետը, որը համբերությունից դուրս էր զալիս

— Ես կթուչեմ հետախուզության, — առաջարկեց Խիզախ Օգաչուն։ Նրա սրաշամը բոլորին դուր եկավ։

Օգանակը սկսեց բարձրանալ։ Մի որոշ ժամանուկ փողոցի լոտեկի լույսի տակ նա երեւմ էր, բայց ահա ինքնաթիւը աեսողությունից կորավ և շուտով մոստը աղմուկն էլ լոեց։

Գրագ կզամ, որ աղային գողացել են, — շարունակում էր պնդել Գեներալ — Դա նշանակում է, որ մեզ բոլորիս սաբաժանելի

ժոտանդ է սպառնում: ՀԵՅ, իմ զինվորներ, ինձ մտու եկեք: Բոլոր
թնդանոթները լցրեք, շարեք զնացը երկարաժյումը և պատրաստ
եղեք կրակելու:

Հրանոթաձիգները դուդուսցին:

— Սառչեիր պլծնեինք, ամբողջ գիշեր ճենց այդ է՝ լցնել ու
դասարկել: Իսկ լիցքերն արդեն թրջվել են և չեն պայթի եթե նույ-
նիուկ վեզումի մեջ գցենք:

— ԼոԵԼ, — նրանց վրա դուսց Գհներալը:

Հրածիգները վագոնների կառուրներին կանգնած վերեից նայում
էին իրենց եղբայրներին, որոնք քըանում էին ծանր հրանոթները
տեղափոխելով:

«Հրանոթաձիգների բախտը բերում է, — մտածում էին զինվոր-
ները, — նրանք աշխատում են, իսկ մենք արդեն մինչեւ ծնկներու
ձյան մեջ ենք: Մի քիչ էլ անցնի՝ մենք ձյունեւ արձաններ կղառ-
նանք»:

Երածիշտներն էլ հուսահատության մեջ էին: Զյունը լցվել էր
շեփորների մեջ և պինդ փակել փողերը:

Այսաեղ մի շատ անհասկանալի բան կատարվեց: Ճենց որ թնդա-
նոթներից մեկը պլատֆորմից իջեցրին, անհայտացավ ձյան մեջ:
Երկրորդն այնպիս կորավ, կարծես նրա տակ լիճ կար: Գհտինը կուլ
ավեց նաև երրորդ թնդանոթը և նրա փոխարնն ձյան վրա մի անցք
մնաց: Կարճ ասած՝ հենց որ թնդանոթ էին իջեցնում պլատֆորմից
կորչում էր ձյան տակ:

— Այս ի՞նչ բան է: Աս ախր... Սատանա՞... զարմանքից ո՞ւ
զայլույթից Գհներալը կորցրեց խոսելու ընդունակությունը:

Նա չոքեց և ոկսեց ձեռքերսվ ձյունը փորփորել:

Շուառվ ամեն ինչ հայտնի դարձավ: Պարզվեց, որ հրանոթները
դնում էին ուղիղ ձյունով ծուծկված փոսի վրա և նրանք խորասույշ-
վում էին ջրի մեջ, որ խոխոջում էր ձյան տակը Գհներալը կարծես
թէ կոյժակնահար այսպիս էլ մնաց ձյան վրա չոքած: Նա զլխարկը
հանեց և սկսեց մաղերը պակել, բայց նկատեց, որ հրանոթաձիգները
ծիծագում են:

— Դժբախտնե՞ր, մեր բանակի լավագույն և միակ հրանոթները
ընկան թշնամու թակարդը, իսկ դուք ծիծագում եք: Մի՞թե դուք չեք
հասկանում, որ մենք հիմա անզեն ենք: Բոլորիկ կրանտարկեմ և զո-
րանոց վերագառնալով բոլորին զինվորական արիբունակի կտամ:

Հրանոթաձիգներն անմիջապես լուրջ տեսք բնդունեցին, բայց ծիծաղները հազիվ զատկով, շարունակում էին ցնցվել:

«Այսքան էլ վաս չի, — մտածում էին նրանք, — զո՞նե այլոս թնդանոթները չենք լցնի ու գատարկի՛ Թող սինյոր Գևորգալն, ինչ-քան ուզում է, զուգուա: Մենք առանց թնդանոթի էլ մեզ լավ կղզանք, բիշ կաշխատենք:»

Գևորգալն ասես մի քսան տարով ծերացափ: Նրա մազերը ճերմակեցին, գտցի նրանից, որ նոտ գլխարկը հանել էր և ձյունը զլլիսին էր նստում վայրկյանում մեկ սահմանական արագությամբ:

Քարերն անդամ կարցունքուովին այս տեսարանից: Բայց դժբախառը քարերն այդ չեն կարող տեսնել, չե՞ որ իրենք էլ էին ձյան սակ:

— Ամեն ինչ վերջացած է, — հեկեկում էր Գևորգալը, — վերջացած է: Ես այլոս անելիք չունեմ:

Գևորգալին այսպես էր թվում, թե նո հիանալի շաքարանաց էր ուսում և հանկարծ ամբողջ քաղցրությունը բերանից կորավ և նո զգաց, որ ծամում է ինչ-որ անհամ սավարաթուղթ: Առանց թնդանոթի Գևորգալի կյանքը անհամ էր, ինչպես կերակուրը տուանց աղին:

Նո շաբունակում էր անշարժ չոքած մնալ, առանց ուշագրություն դարձնելու բոլոր խնդրանքներին և նույնիսկ առանց վրայից ձյունը թափ տալու:

— Սինյոր Գևորգալ, ձեր վրա ձյուն է թափվում, — ծառայակամ ասում էին հրանոթաձիգները և ուզում էին նրա ուսերի ձյունը թափ տալ:

— Թողեք ինձ, հանգիստ թողեք ինձ:
— Զյունը ձեզ կծածկի, ախր արդեն ծնկներից հետ եկել է:
— Կարենը չի:
— Սինյոր Գևորգալ, ձյունն արդեն մինչև ձեր կուրծքն է հասնում:

— Ես ցուրտ չեմ զգում: Իմ սիրտն հիմա ձյունից էլ սառն է:
Մի ակնթարթում Գևորգալն համալցա ամբողջովով ծածկվեց ձյունով: Որոշ ժամանակ գետ երեսում էին նրա բեղերը, բայց ահա նրանք էլ անհայտացան: Գևորգալի փոխարեն հայտնից ձյունն մի արձան, ծնկաչոփ Գևորգալի արձանը, որը ձեռքերով հենվել էր այն փոսի եղերին, որտեղ խորառակվել էին թնդանոթները:

Խեղճ Գևորգալը ի՞նչ մահով մեռափ:

Ի՞նձ թվում է, ի՞ն նա արժանի չեք այլպիսի բախտի, թեև ինքը դա եք գրական Ոչ ոք չեք խանդաբռում նրան վեր կհնալ, ձյունը թափ տալ և պատոպարվել վագոնում։ Գեներալ լինելով նա կարող էք տառաջին կարգի վաղոնում ուղեարվել, սակայն նա գերադասեց ձյունի արձան գտանալ։

Բայց թողնենք զենքերալին իր ճակատագրի հետ։ Հրաժեշտ, սին-յոր Գեներալ, մենք քեզ չենք մոռանաւ։

Բայց ես ել յազն եմ նա, Ճամանակ եմ կորցնում Գեներալի հիշատակի վրա, մինչզեռ Երկնապույն նետի աղերդներին մեծ վտանգ է սպառնում։ Մի կատա, խոկական և ոչ թե խաղալիք, մոռ երկու վագոնի մեծության քայլում՝ եք ձյան վրայով և իր կանաչ աչքերով նայում ըոլորին։ Մինչ մենք գրադած ենք Գեներալով, սարսափերի դիշատիչն իր ավարն եք ընարս մ։

Դուք հիշում եք վանդակի Թեղանիկին, որ թուշկոտում եք իր զսողանակի վրա և անընդհատ երգում եք՝ «չիկ-չիկ»։ Ընդհանրապես վանդակը պետք է կախված լիներ վաղոնում, բայց Դեղանիկն իր անվերջանալի երգով այսպես եք ըոլորին ձանձրացրել, որ վանդակը կախել էին զրով կողմից, Երկնապույն նետի պատոհանի մոռ։

Կատուն նկատել եք անզդոյց Դեղանիկին և որոշել ճաշակել նրան։

«Ես թաթիս մի հարգածով վանդակը կջարուեմ, — մտածեց նա, — և մի հարգածով ել կրավորեմ Դեղանիկին բաել»։ գուովաբար որոշեց Կատուն։

Բայց կատակի խարդախ պլանները փուլ ենեն։

Նրա սուր ճանկելը սահեցին Դեղանիկի թեերի վրայով և թուշ-նակը վախեցած արձակեց իր «չիկ-չիկ»։ Հետո ինչ ոք բան ճաքեց, լովեց մի չխիսց և ողպաղ զսողանակը առդդին խփեց կատակի քթին։ Ո՞վ կարող էք մտածել, որ Դեղանիկը կարող է այլքան լավ պաշտպանվել։

Ցավից համարյա կուրացած և անսովասելի հարվածից վախեցած կատուն վախավի։ Կավբոյները փորձեցին նետել նրան, բայց նրանց ձիերը թաղվում էին ձյան մեջ և չեին կարողանում արտգ վագել։

Այս, այս անգամ կատուն ավարի վախարին քթին հարգած ստացավ։ Բայց խեղճ Դեղանիկն էլ ամբողջովին տյլանդակվոծ ընկած էք ձյան վրա նրա թեերի տակեց դուրս եք ցցվել պաղպատե զսողանակը։ Դեղանիկը լսեց։

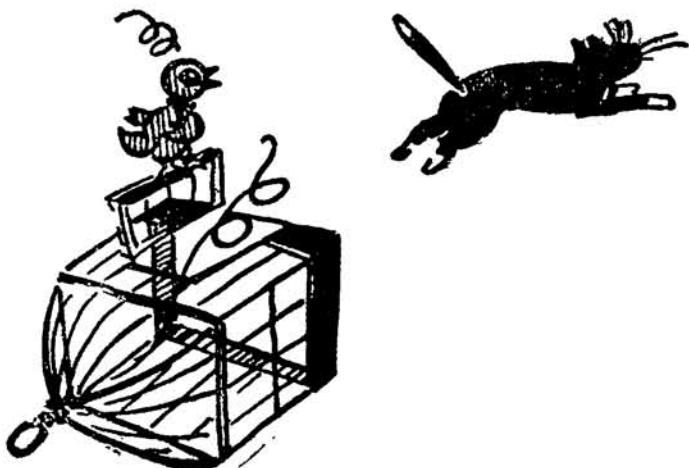

Մի քանի բռաբեռմ Երկնազույն նմառ կորդուեց իր երեսու ուղևորներինու Երրորդ ուղևորը՝ Խլպախ Յղաչուն այդ ժամանակ իր օգանավով թռչում էր հայսնի չէ թե ութ Գուցե քամոց նա խփել էր որեւէ ծխնելուցով կամ ուղղակի ցած էր ընկել ձյան ծանրությունից՝ որ նստել էր նրա սալառնակի թռոյլ թերթին Ո՞վ գիտի...

Զինվորական պատովով Դեղձանիկին թաղեցին ձյան մեջւ Հրածիգները թափ տվեցին իրենց շեփորների ձյունը և մահվան քայլերդ նվազեցինու ձիշան տած, շեփորների ձայնը մի տեսել մըսած էր երեսում։ Թվում էր, թե երաժշտությունը հետվից է գալիս, հարեան փողոցից։ Բայց էլի շեղած տեղը լուվ էր։ Ասենք, Դեղձանիկի պտամությունը որտնավ չի վերջանում։ Երկնազույն նետի բարեկամները չգիտեն շորունակությունը, որովհետեւ Դեղձանիկին թաղելով նրանք շարունակեցին իրենց ճանապարհորդությունը։ Այնպիս պատահեց, որ այդ փողոցով անցավ գիշերային պահերը։ Նրա հեծանիվը դեմ առավ Դեղձանիկի վանդակինու Պահերը վանդակը վերցրեց և հենց այստեղ, փողոցի մեջտեղում փորձեց թռչնակի զաղանակը սարքել։ Եվ ինչե՛ր ասես չեն կարող անել հմտութեռքիրդ։ Մի քանի բռպէ հետո, Դեղձանիկն ոկտեց երզել իր «Ճիկ-Ճիկ»։ Մի փաքք ավելի խոր, քան առաջ, բայց էլի ուրախ ու անհոգ։

«Սա իմ աղային զուր կղա, — մտածեց գիշերային պահուկը — կասեմ, որ գիշերը հանդիպեցի Ֆերային և նա բարեսում էր ու երջանիւթյուն ցանկանում իրեն։ Հետո կասեմ, որ որպես նվեր նա ուղարկեց այս գեղձանիկը»։

Այսպես մասձեց պահակը։ Գուցե նա ուրիշ բաներ էլ մտածեց, բայց ևս ժամանակ չունեմ այդ մասին ձեզ հաղորդելու, քանի որ ևս պետք է պատմեմ Երկնագույն Նետի արկածների մասին իսկ գիշերային պահակը շարունակթից իր ճամփան և շրջադարձներում նա վոխանակ հեծանեթվի զանգը տալու, ձեռք էր տալիս վանդակին և այնտեղից հնչում էր Դեղձանիկի ուրախ ձայնը Այ թե ինչ մասձեց Գիշերային պահակը, լայլ է, չէ՞։

Խիզախ Օդաշուի գիշերային բոիչքը

Բոլո՞րս ենք այստեղ։ Ոչ, խիզախ օդաշուն չկա, որն իր սավառակով դնաց ֆրանչեսկոյի հետքերը գտանելու։ Դա վտանգավոր թուիչք էր, չէ՞ որ եղանակը բոլորովին էլ թռիչքային չէր։

Որպեսզի էլեկտրական լարերի մեջ չընկնի և չկունի որեւէ շհնքի, օդաշուն աշխատում էր գնալ փողոցի մեջտեղով և նախանձով մտածում էր ֆեյայի մասին։

«Հետաքրքիր է, թե ինչպե՞ս է այդ պառակ սինյորան ցախալելին նստած թռչում, երբ ևս ամենավերջին կոնստրուկցիայի սավառնակով էլ ամեն բովեց ցած ընկնելու վատանգը աչքի առաջ ունեմ։ Կուզենայի խմանալ, — մտածում էր նա, — թե ո՞ր կողմը հիմա զնամ։ Ոչ վերեռում, ոչ նկրքեռում ոչինչ չի երեռում։ Ասենք, ևս խակի չեմ էլ մտածում, թե ֆրանչեսկոն կարող էր հետքեր թռղնել ամպերի վրա։ Ինձ թվում է, պետք է ավելի ցած իջնել»։

Նա սկսեց ցած իջնել, բայց անմիջապես ստիպված եղավ նորից բարձրանալ, որպեսզի վայրէջք չկատարի գիշերային պահակի գլխին, որն անցնում էր իր հեծանիվով։ Հավանական է դա այն պահակն էր, որ գեղձանիկին կտավի։

Որոշ ժամանակ հետո, օդաշույին թվաց, թե զիշերը մի քիչ ավելի լուսավորվեց։

— Գուցե ես հրապարակ եմ հասել, — ենթադրեց նա։

Եվ օդաշուն նորից սկսեց ցածրանալ, բայց հանկարծ իր առաջ բարձրացավ մի հոկայական ստվեր, որի ներսից հնչեց մի ուժեղ ձայն։

— Հե՞յ, սինյոր օդաշու, խնդրում եմ, այստեղ վայրէջք կատարեք։

Խիզախ Օդաշուն անմիջապես որոշում ընդունեց. «Ճույց կտամ, թե չլսեցի։ Ես այս կողմերում ոչ ոքի չգիտեմ և չէի ցանկանա որեւէ տհաճ հանդիպում ունենալ»։

Բայց նա զեռ այս մասին էր մտածում, երբ ինչոր մեկի հոկայական ձեռքը զգուշորեն բռնեց սավառնակը և մոտեցրեց իրեն։

— Ես կորա, — բացականչեց օդաշուն

— Ինչո՞ւ կորար: Ես երբեք ոչ բանդիտ եմ եղել, ոչ էլ ավազակ, — պատասխանեց ձեռքի տերը: — Իսկ հիմա ես ընդամենը մի բրոնզի արձան եմ, որ կանգնած է հրապարակի կենտրոնում և միտք էլ չունեմ ձեզ որևէ վատ բան անելու:

Խիզախ Օդաշուն թեթևացած շունչ քաշեց և վերջապես համարձակվեց նայել, թե որտեղից է այդ ձայնը դայլիս նա տեսավ մի հակայական բարեհոգի գեմք, որը սիրալիր ժպտում էր:

— Ո՞վ եք դուք, — զարմացավ Օդաշուն:

— Ես արդեն ձեզ ասացիր ես արձան եմ: Առաջ ես ձիով արշավում էի և սաղմիկներին Հայրենիքի ազատության կոչ անում: Ես Ծեր Հայրենասերն եմ:

— Դուք հիմա է՞լ եք ձիու վրա:

— Այս և իմ ձին բավական մեծ է: Այդ ինչպես է, որ չեք նկատել:

— Ես բարձրից էի թռչում, իսկ հիմա ես ձեր շուրջը մի քանի պտույտ կտամ, որպեսզի լավ տեսնեմ ձեզ և եթե թույլ կտաք, կշրունակեմ ճանապարհու:

— Ի՞նչ կարիք կա շատապելու, — ժպտաց Ծեր Հայրենասերը: — Մի բոսք էլ ապասեք, եկիք մի քիչ խոսենք: Ինձ այնքան հազվագեց է պատահում որևէ մեկի հետ խոսել: Ես զգում եմ, որ լեզուս համրացել է և գժվարությամբ եմ շրթունքներս շարժում: Ես վաղուց էի լսել ձեր ինքնաթիռի զզլոցը և զարմանում էի. մի՞թե ճանձ է թրոշում ձմեռվա այս եղանակին: Այ քեզ բան: Երդում եմ, որ այսքան փոքրիկ ինքնաթիռներ ես միայն երեխաների ձեռքերում եմ տեսել:

Խիզախ Օդաշուն պատմեց, որ իր ինքնաթիռն էլ մտնկական խաղալիք է և մի քանի խոսքով Ծեր Հայրենասերին պատմեց իր գործերի և Երկնազայտն նետի մասին:

— Շատ հետաքրքիր է, — օդաշուի պատմությունը տշագիր լսելով պատասխանեց Ծեր Հայրենասերը: — Ես էլ եմ երեխաներին սիրում: Լավ եղանակներին նրանք միշտ գալիս են իմ ձիու մոտ խաղալու: Իսկ հիմա ձյուն է եկել և նրանք ինձ մենակ են թողել Բայց դա միանդամայն բնական է, և ես չեմ նեղանում նրանցից: Ճիշտ է, մի աղա հիմա էլ հաճախ այցելում է ինձ, թեև ես չեմ կարող հավատացնել, որ նա հենց ինձ մոտ է զալիս: Այդ տղան շագանակագույն մազեր ունի և մազափունջն ընկնում է ուղիղ աչքերին: Նա զալիս առառած է աստվածանիշների վրա և ինչոր բանի մասին մտածում: Հե-

առ գնում է: Ինձ թվում է, թե նո մի ինչուր բանից հուզված է:

— Եթե նրա անունը Ֆրանչեսկո լիներ, — հառաջեց Խիզախ Օդաչուն, — մենք վերջապես կդառնեինք մեր բարեկամին:

— Դժբախտաբար ես երբեք չեմ լսել, որ մեկն ու մեկը նրա անունն արտասանի: Ընդհանրապես մարդկանց մոտ ընդունված չէ, որ նրանք իրենք իրենց անունը տան. Նրանք սպասում են, որ ուրիշներն այդ անեն: Բայց այդ աղան, ինձ թվում է, միայնակ է և այս կողմերում նրան ոչ ոք չի ճառաջում:

— Եթե միայն նրա անունը Ֆրանչեսկո լինե՞ր... — նորից հառաջեց Օդաչուն:

Հանկարծ նրա գլխում մի փայլուն միտք ծագեց.

— Միայն Կոռակիան կարող է այդ հորցը լուծել: Նա կհոսանի աստիճանները և մեզ կասի եկե՞լ է այսակադ Ֆրանչեսկոն, թե չէ:

— Լավ եք մտածել: Նշանակում է, ես ձեր ամբողջ խմբի հետ ծանոթանալու համույթը կանենամ:

— Բայց... — մըմնջաց Խիզախ Օդաչուն և տխրեց, — ինչպիս ոլխախ Ֆրանչեսկոն ընկե-

Ներ այստեղ։ Ախր նրա հետքերը կորչում են այստեղ, փողոցի
մեջտեղում։

Ծեր Հայրենասեցը բեղի տոկ ծիծաղից։

— Տեսնում եմ, որ դուք այնքան էլ լավ չգիտեք երեխաներին, —
քաղաքավարի նկատեց նա։ — Հակառակ դեպքում դուք կիմանայիք,
որ նրանք սիրում են ճանապարհորդել տրամվայի աստիճանների վրա
կանգնած։ Այդպես ինարկե, չի թու յատրվում։ Բայց հաճախ նրանք
այդ կարգը խախտում են։ Ի գեպ. Ես հիշեցի, երեկ տրամվայի ոտնա-
տեղին կանգնած մի շագանակագույն մազերով աղա էր անցնում իմ
մոտով և ոստիկանը ստիպեց նրան ցոծ իջնել։

— Այդ գեպքում կասկածելու հարկ չկա։ Դա երեկ Ֆրանչեսկոն
է եղել, — ուրախ բացականչեց օդաշուն։

Քառորդ ժամ հետո ամբողջ խումբը գանվում էր արձանի պատ-
վանդանի մոտ։

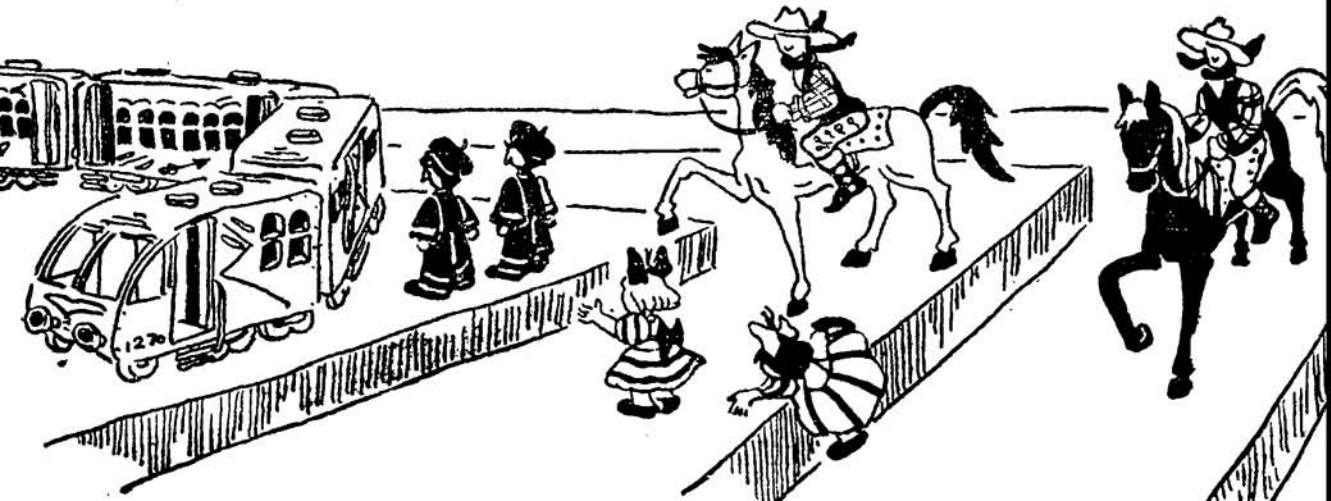
Կնոպկան ջղամին վազվառմ էր աստիճանների վրայով և այնպես
էր հոսուառում, կարծես թե ուզում էր մարմարե պատվանդանը քիւ-
ծակերով ներս քաշել։ Նա անմիջապես զգաց ֆրանչեսկոյի կոշիկների
հոտը, բայց երկար էր հոսուառում, որ չխալվի։

«Վերջապես մենք քեզ դաշնք» — ինքն իրեն ցնծում էր Կնոպ-
կան։

— Հը, — կորուկ բացականչեց Կեսմորոք Կապիտանը, որի համ-
բերությունն հատել էր։

— Սա ֆրանչեսկոն է, — ասաց Կնոպկան, — մենք գտանք նրան։

— Ուսա՞՝, հազար եռանկյունի կետաձկներ։ Ո՞վ գիտի, թե Կա-
պիտանն ինչ նկատի ուներ եռանկյունի կետաձկներ ասելով։ չէ՞ որ
աշխարհում այդպիսի կետեր ոչ եղել են, ոչ էլ կլինեն։ Աւզդակի
ուրախությունից նա չգիտեր, թե ինչ է ասում։

Հրաձիգների գնդապետը որոշեց այս իրադարձությունը իր նվազախմբի մի համերգոի նշըլ: Եվ աստեղ տեղի ունեցավ մի չտեսնըլված հրաշք: Երբ հրաձիգնեղվ շեփորները սկսեցին իրենց սատանայական քայլերոներից մեկը, ձիռ ոտքերը պոկիցիցին պատվանդանից և սկսեցին պարել: Ծեր Հայրենասերը զգաց, որ հանդիսավոր նվազից կը քավանդակում սիրաը սկսում է խիեր:

— Բոռա՛, — ուրախ բացականչեց նա: — «Դուրս կորիր, օտարական, հեռացիր... արտասահմանցի՛»:

Հրաձիգների հանդիսավոր նվազը նրան կյանքի կոչեցին: Ծեր Հայրենասերը իթանեց ձիուն, ցած իջավ մարմորի պատվանդանից և վարդով հրապարակում մի պտույտ կատարեց: Սմբակները ձյան վրա խուլ կտկում էին երաժշառթյան տակով:

Պա մի այնպիսի հուղիչ տեսարան էր, որ երկնազույն նետի ուղևորները մոռացան ցրտի և կրած տառապանքների մասին: Բայց կնոպկան ոչ մի բոպե չէր մոռանում ճանապարհորդության նողատակը:

— Իմ հետեի՛ց, — իր ծիծաղելի ձայնով բացականչեց նա և Թրանչեսկոյի հեռքերով առաջ սլացավ:

Եթեկնազույն նետը գժվարությամբ էր հասնում նրա հետեից: Ծեր Հայրենասերն առանց որևէ գժվարության ոլանում էր իր նժույզով: «Իսկ արձա՞նը» — կհարցնեք դուք: Այս՝, արձանն էլ իր վարդով սլանում կնոպկայի հետեից, իոկ վերջում դրոշակի նման ծածանվում էր ձյունը:

¹ Նշանակոր «Դարիւալու հիմնի» խոսքերից: Վ. թ.

Բրոնզե արձանը

— Հաղար հեծանվորդ կետաձկներ, — շփոթված քրթմնջաց կտողիւտանը: — Ես իմ առաջաստանավոլ ճեղքել եմ աշխարհի ծովերի ու օվկիանոսների լոլոր այիքները, բայց երբեք և ոչ մի տեղ չեմ տեսած, որ Արձանը, ինչպես ձիարշավի ժամանակ, սլանա փողոցով:

— Այս, այսպիսի բան հաճախ չես տեսնի, — ծիզապեց Ծեր Հայրենասուրբ: — Ես, ինարէի, չեմ կարող ցանկացած ժամանակ փողոցով անցնել: Բայց, հավատացնում եմ ձեզ, երբեմն ևս դեմ չեմ լինում զրունակլուն:

— Ես տեսնում եմ այնքան էլ ուրախ բան չէ արձան լինել...

— Դե, չէ, ես չէի ասի՛ Մեզ հարզում են և քաղաքում կարեռք գեմք են համարում: Նախ և առաջ մեր շաքար պետք է լինի հրապարակ, մի քանի ծառ ու գոնի մի երկու նստարան: Նստարանների վրա աղքանները ամռանը կարող են թարմ օդ շնչել կամ ձմռանը արեի տակ տաքանալը չետո, մեզ սովորաբար գնում են բարձր պատվանդանի վրա՝ աստիճաններով շրջապատված: Այդ աստիճանների վրա երեխանները «ավագակախումբ» են խաղում, մաղլցում են ձիռ վրա... Մենք օգտա ենք տալիս և դրա համար չենք գմբոհում մեր բախտից: Բայց երբեմն ուզում ենք սոկորներս մի լավ լացել: Ես այսպիսի երջանկություն եմ ունենում երկու աարին մեկ, երր մի որեւէ անսովոր բան է կատարվում, ինչպես այս գիշեր հրաձիգների նվազախմբի քայլերգը... Եթե ես ջնմանայի, որ ըրոնդից եմ պատրաստված, անպայման կատեի, որ արյունն իմ երակներում մի երկու անդամ ավելի արագ սկսեց հոսկը:

— Իսկ ի՞նչ պատահեց, երբ դուք վերջին անգամ զբունում էիք, — հարցրեց կապիտանը:

Զբուցակիցներին շատ գժվար էր իբար հասկանալու: Որպեսզի Ծեր Հայրենասուրբ կարողանար լավ լսել, կհամորուք կապիտանը բարձրացավ իր առաջաստանավի ամենաբարձր կայմի վրա, ամեն բոլե տախակամածին ընկնելու և ջարդ ու փշուր լիներու վտանգն աչքի առաջ:

Մեր Հայրենասիրք մի վոքք ուշադրեց պատասխանը նու ցերկուում միանդամից նդշել:

Դուք, երեխ, պատեմացնում եք, թե ինչոք են ոչխռառում բը բոնոք արձանների վուխները:

— Դու վեց ամիս տուաջ Եք, — վերջասպես խոռեց հաւ — Հիշում եմ, կիբակի էք Ժողովուրդը հավաքվեց հրապարակ...

— Եվ բայսը տեսա՞ն, թե դուք ինչպես եք զբանում:

— Ոչ, ես զբանքի ավելի ուշ գուրս եկա... Խնդրում եմ չընդհատեց ինձ Հիմա ես ամեն ինչ կպատմեմ: Շատ մարդիկ էին հավաքվել և ինչոք բան էին ոլոնանջում: Ակզբում ես ոչ մի կերպ չէի հասկանում, թե ինչ են նրանք ուղում: Բայց հետո ես ականջ դրեցի և հասկացաւ «Կորիք Խտափայից» հասնում էք ինձ — «Հեռու, օտարական»: Երդում եմ, որ կրծքումս սկսեց բարախել սիրառ Զէ՝ որ դա խմ հաղթական կանչն էք: Ինձ թվում էք, թե ես այստեղ էի, ժողովրդի հետ և զգում էի, որ ուր որ է նրանց հետ կրացակոնչեմ. «Կորիք, օտարական, կորիք, օտարական»: Այ, թե ինչպես եղավ այդ:

— Դրանով ամեն ինչ վերջացա՞վ:

— Ոչ, ամենագրիստիվը առջնումն էք Մինչև մարդիկ բացականչում էին, ոստիկանները եկանու ես, ինտրիկե, որանցից չվախեցա, բայց հրապարակի մարդիկ սկսեցին այս ու տյու կողմ վաղեր Միայն մի մարդ մնաց: Նա պատվանդանի աստիճաններով վաղեց վեր, թուավիմ նժույդի վրա, նստեց նրա պարանոցին և սկսեց գոռալ. «Կորիք, օտարական»:

«Ապրես, մտածում էի ես, երեսմ է սա խկական հայրենասիրէ: Նրան անպայման մելուլ կպալպեսարեն...»:

Ծեր Հայրենասիրը լուց:

— Հը, և ավելի՞ն, — հարցրեց կապիտանը:

— Ի՞նչ:

— Մեղալ:

— Ի՞նչ մեղալ: Նրան բանա նստեցրին: Ես խմ բրոնդե աչքերին չեմ հավատում: Բայց նրան շղթայեցին ու տարան: Իմ զայրույթն այնքան մեծ էք, որ ես մոռանալով զդուշությունը, ցած իջու պատվանդանից և քառարովի այնպես սրոցա վորոցով, որ կարծես թե մեկը հետապնդում էք ինձ: Մինչև ես ինտիւտայի, թե ինձ հետ ինչ է կտառըլում, արդեն բռնալի մոս էք:

— Եվ դուք տեսա՞ք ձեր բարեկամին:

— Այս, ես նրան տեսաւ: Նու վոռքրիկ պատուհանից նայում էր դուրս: Նա այնքան բարձր էր դանվում, որ միայն աչքերն ու քիթն էին երկում: Բայց ես անմիջապես ճանաչեցի նրա հայացքն ու ձայնը, երբ նա ձայն ավեց ինձ... Լսեցեք, իսկ եթե նա մինչև հիմա այնաևդ լինի...

— Զէ՞ս որ արդեն վեց ամիս է անցել: Նրան երեկի բաց են թողել:

— Բանալ գտնվում է ծառուղու վերջում... Գնանք տեսնենք: Այ թե կուրախանա կալանավորը: Հետո դուք կշարունակեք ձեր ճանապարհը, իսկ ես կվերադառնամ իմ պատվանդանի վրա:

Երկնագույն նետի Կայարանապետն, իհարկե, սկսեց առարկել:

— Մենք տռանց այն էլ ուշանում ենք,—ժամացույցին նայելով առաց նոտ:

Խիզախ Օդաչուն, որ շարունակում էր թաշել արձանի մորուքի մոտով և նրա պատմությունից ոչ մի խոսք բայց չէր թողնում, ասաց.

— Լսեցեք, չէ՞ս որ Ծեր Հայրենասերը օգնեց մեզ Ֆրանչեսկոյի հետքերը գտնել: Եկեք մենք էլ նրան ուրախացնենք, բոլորս միասին այցելենք նրա բարեկամին: Մենք դրա վրա ընդամենք տասը ըովել ովտի կողցնենք:

— Զեդ համար աասը ըովեն հեչ է,—առարկեց Կայարանապետը, իսկ գնացքի համար տասը ըովեն մեծ ժամանակահատված է: Դա, վերջ ի վերջո, մի ժամից հիսուն ըովե է պակաս ընդամենք:

Բայց Մեքենավարն արդեն Երկնագույն նետը լրիվ ընթացքով տանում էր գեղի բանակ հակայական, զորշ շենքը, որ գտնվում էր մոտերքում: Պատուհանների փոխարեն այնաևդ հարյուրավոր նեղ անցքեր էին սկին տալիս:

— Ոչ ոք չի երեսում, — ասաց Ծեր Հայրենասերը՝ բանտի շենքի բոլոր հարկերը ուշագիր դիտելով:

— Թողեք ես նայեմ, — շնչաց Խիզախ Օդաչուն:

Մի ըովե հետո նա արդեն թռչում էր կոտորի բարձրությամբ և յուրաքանչյուր պատուհանից աշակիր ներս նայում: Խցիկները լի էին բանտարկյալներով, բայց Խիզախ Օդաչուն նրանցից ոչ ոքի չճանաչեց. ասենք բանտում այնքան մութ էր, ինչոքս թանաքամանի շում: Բարեբախտաբար օգնության հասալ հեծյալի նժոռյգը: Նա սկսեց բարձր խըլսնջալ:

— Ապրես, — բացականչեց Ծեր Հայրենասերը: — Դու էլ հիշեցիր մեր հին բարեկամին:

Այս անգամ երբորդ հարկի պատուհաններից մեկում երևաց հողաբառ փայլուն աչքերով մի նիհար մարդ:

— Ողջո՞ւյն, — ձայն տվեց Ծեր Հայրենասերը, բանտարկյալին ճանաշելով:

— Ուրախ եմ քեզ տեսնելով: Ես կարծում էի, թե դու այլիս ինձ չես ացյելի, — պատասխանեց կալանավորը: — Ինձ թվում էր, թե մեր առաջին հանդիպումը ես երազում եմ տեսել միայն...

— Տեսնո՞ւմ ես, երազում չի եղել: Երևում է, քեզ դեռ չեն պատել:

— Որաեղի՞ց... այսաեղ նույն պատմությունն է, ինչ Պինոքիոյի մասին եղած զրքում¹: Գողերը բանախց դուրս են գալիս, իսկ հայրենասերները մնում են: Բայց ես չեմ հանձնվում: Միայն վաս է, որ այս նոր տարվա զիշերը եմ իմ ընտանիքից հեռաւ: Եմ զանվում: Իմ տղան, երեխ, ֆեյայից նվիր է սպասում, բայց ի՞նչ կարող եմ ես նրան ուղարկել: Դու հո գիտես, թե ինչ խաղալիքներ են այսաեղի խաղալիքները...

— Իսկ ի՞նչ է, մենք խաղալիք չե՞նք, — այդ լաելով բացականչեց Խիզախ Օդաշուն:

Բանտարկյալն աչքերը կկոցեց և տեսավ պատուհանի առջև թևածող ինքնաթիռը: Այնքան փոքրիկ էր ինքնաթիռը, փայլուն և այնպիսի խիզախ օդաշու ուներ, որ կալանավորը ծիծաղեց: Հետո նա ցած նայեց և տեսավ երկնագույն նեալը ու Կովկայներին, որտեղ հոյարշավում էին իրենց փոքրիկ, մկնիկների նմանվող ձիերին նստած:

Բանտարկյալը հառաջեց:

— Ախ, եթե այսաեղ լիներ իմ փոքրիկ տղան:

— Իսկ ձեր կարծիքով նրան ի՞նչ դուք կդա, ... հարցրեց Կնողկան, որի գլխում նոր միաք ծագեց: «Վերջապես, ... մտածում էր նա, — պարապիր չէ, որ ըոլորս էլ գնանք ֆրանչեսկոյի մոտ: Շատ երեխաներ առանց խաղալիքի են մնում, իսկ մեզ հարկավոր է ըոլորին ուղախացնել»:

— Զգիտեմ, — շփոթվելով պատաժանեց բանտարկյալը, — երբ ես տանն էի, նա շատ էր սիրում օդապարիկ լաց թողնել:

— Այդ դեպքում նրան անպայման դուք կդա մի օդապարիկ, որ թոշում է առանց թելի, — համեստութեն ասաց Խիզախ Օդաշուն:

¹ Խոսքը վերաբերում է Կոլոդիի «Պինոքիոյի արկածները» գրքին: Յ.

- Ի՞նչ եք ուզում գրանով տաել:
- Ուզում եմ տաել, որ եթե դուք ձեր հասցեն տաք, ես կդնամ ձեր աղայի մոտ և վայրէջք կկատարմամ նրա բարձի վրա, որն ինձ համար ամենալավ օդանավակայանը կլինի:
- Իր արարքով Խիզախ Օդաշուն դերադանցեց նույնիսկ Կնոպկայի բարի գործերը:
- Ծեր Հայրենասերը հանկարծ ոկսեց ծիծագել, այնքան բարձր, որ նրա ծիծաղը ամայի փողոցում տարածվեց կայծակի որոտի նման:
- Հիանալի է, — բացականչեց նա, — սլաշտոն բարձրացը եւ ես հասարակ արձան էի, իսկ հիմա նվերներ ցըող Ֆեյտ եմ դարձել Բայց դա ձեզ համար հաճույքով եմ անում:
- Հը, ի՞նչ եք ասում, — հիշեցրեց Խիզախ Օդաշուն, — ձեր հասցեն կտա՞ք ինձ:
- Իհարկե, իհարկե, շտապելով տաց բանտաբեկալը: — Այս ծառ ուղղով թռեք մինչեւ ըլուրը: Բլրի վրա պառյու կատարեք և կտեսնեք երեք ծխնելույղով մի տուն: Ամենացածրիկ ծխնելույղը իմ բուխտարու ծխնելույղն է: Դուք շուտ կդառնեք:
- Խիզախ Օդաշուն հասցեն կրկնեց, որպեսզի լավ հիշի, բոլորին հրաժեշտ տվեց և պատրաստվեց թուիչքի:
- Այս ամբողջ խոսակցությունը լսելով ախկնիկ Ներան շատ աըլքարեց: Ճանապարհորդության ընթացքում նա անընդհատ միայն խիբախ օդաշուին էր նայում, բայց օդաշուն իսկի չէր էլ նկատում այդ: Հիմա Խիզախ Օդաշուն կթռչի կդնա, և ներան տյլես չի տեսնի նրան: Արցունքները թափվում էին աչքերից, բայց նա իրեն զսպեց ու ձայն տվեց.
- Սինյոր բանտարկյալ, իսկ դուք աղջիկ չունե՞ք:
- Ունեմ, բայց նա դեռ շատ փոքրիկ է և չի հառկանում, թե ինչ բան է խաղալիքը:
- Բայց չէ՞ որ նա կմեծանաւ: Եվ կմեծանաւ առանց խաղալիքների: Ել ի՞նչ հայր եք դուք, որ չեք անհանդսաանում ձեր աղջկա համաշտ Արծաթե Փետուրը բերանից ծիամորճը հանեց և ամբողջ ժամանակվա ընթացքում առաջին անգամ ծիծագեց: Այսահեղ բոլորը միանգամից շուռ եկան: Ոչ ոք դեռ չէր տեսել, որ նա ծիծաղի: Հայտնի բան է, որ կարմբամորթ առաջնորդները երբեք չեն ծիծագում:
- Տիկնիկ ներան խարում է: Նա ուզում է ելիզախ Օդաշուի հետ թռչել:

Տիկնիկ Ներան ոծուխի նման սև էր, բայց նու այնպես շիկնեց,
որ քիչ մնաց կարմրամորթ դառնաք:

Խիզախ Օդաչուն ծիծաղելավ ինքնաթիռը ցած իջեցրեց և ընթացքի ժամանակ տիկնիկ Ներային գրկելով թուցրեց նետը: Նու տիկնիկին նստեցրեց խցիկում՝ իր կողքին և բացականչեց.

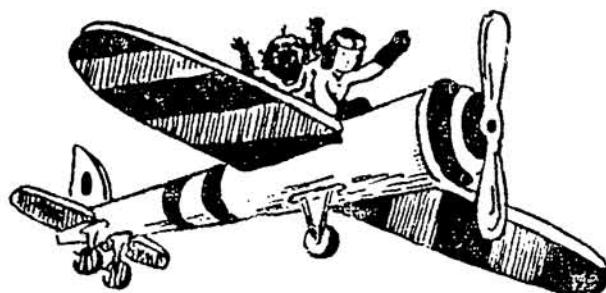
— Ահա և տիկնիկ ձեր աղջկա համարք Երբ նա մեծանա, Ներան նրան գուր կգա:

Եվ օդանավը դղրդյունով հեռացավ:

Այսպես մենք բաժանվեցինք այդ հաճելի հերոաից: Բաժանվեցինք նաև բանտարկյալից, որովհետեւ վերակացուն եկավ և նրան արգելեց խոսել: Բաժանվում էնք նաև Ծեր Հայրենասերից, որը ձիու վրա նստած էլի մի փոքր ուղեկցեց մեր բարեկամներին և վերադարձով իր հրապարակը:

Ինչքան անջատումներ եղան: Երեխ ճահճապարհորդության վերջում, երբ հասնենք Ֆրանչեսկոյի գուան մոա, մեզնից շատ քիչ մարդ կմնա:

Եվ նորից կնոպկան հետքերը դտավ ու Երկնագույն նետը պացավ առաջ---Բայց ս'ս'... այն ո՞վ է ճյուղերի հետեխց չարախնդորեն ժպտում: Ա՞վ է մեր բարեկամներին կյոնկակոխ հետեւում:

Արմարե Փետուրի սիրազործությունը

- Սինյորս քարոնուհի, այդ նրանք են:
- Մո՛ւս, Թերեզա, սուս, թե չէ նրանք կլսե՞ն ու կփախչե՞ն:
- Ասոված իմ, այդ էր մնացել: Ի՞նչե՞ր ասես չքոշեցինք, մինչև գտանք նրանց:
- Զայնդ կարիք, թե չէ աշխատավարձդ կոպակասեցնեմ:
- Պառակ աղախինը լսեց: Նա լսվ գիտեր, որ եթե մնյան սպառնաց, թե աշխատավարձը կպակասեցնի, ուրեմն այդպես էլ կլինի: Իսկ եթե նա խստանում է բարձրացնել, ապա դրա վրա կարևի է ուշազրություն չդարձնել, նա չէր սիրում իր խստանուերը կատարել: Ֆեյան գտնում էր, որ զամարումով և բազմապատկումով պետք է բզրազին ճարուսաները, իսկ աղքատների գարծը բաժանումն ու նաև նումն է:

Ֆեյան ու աղախինը ամբողջ գիշերը, իրենց ավելը կուրելու վտանգն աչքի առաջ ունենալով, խելազարի նման սլանում էին: Եվ ահա, երբ նրանք բալորովին ուժասպառ էին եղել և ուզում էին եագառնալ, ֆեյայի սուր աչքերը ծյան բաւքի միջից նկատեցին նրկնագույն նեարը: Հանգցրած լապաերներով գնացքը տրամփայի գծի երկարությամբ սլանում էր արվարձանի ուզությամբ:

- Ահա նրանք,— ասաց ֆեյան:
- Երկու պառակները թաքնվելավ խիտ ճյուղերի մեջ, թոշում էին ծառից ծառ:

Ճանապարհորդները գեռ ոչինչ չեխն նկատել:

Նրտնց մոտ նույնիսկ սրոշ աշխատմություն էր նկատվում:

— Հետքերը բալորովին թարմացան: — Ցնծում էր Կնոսլիան: — Առանց կասկածի, մհնք արգեն մոաենում ենք նպատակին:

— Իսկ դռ համոզված ես, որ դա Թրանչեսկոյի հետքերն են:

— Ես չեի կարող սխալվել: Այդ աղայի հետքերը ես նույնիսկ հաղափների մեջ կջոկեմ:

Եվ բալորը շունչները ղահեցին, վախենալով թե կիսանգարեն նրան:

Հանկարծ Արծաթե Փետուրը ծխամորճը ըերանից հանեց, կարծես
թե ուղում էր ինչ-որ բան ասել: Չնայած նա շարունակում էր լսել,
բայց նրա ականջները զայլի ականջների նման շարժվում էին: Բոլոր
կարմրամորթները լարվեցին:

- Մի կավեռյ, ովը լավ էր ճանաչում կազմրամորթներին, խոկոյն
ոլացավ Կայարանապետին զգուշացնելու:
 — Կարմրամորթները ինչ-որ բան են լսել:
 — Հետո ի՞նչ: Ականջներն էլ նրա համար են, որ լսենք
 — Արծաթե Փետուրը ինչ-որ բանից անհանդսաացած է: Գուցե
նա որեւէ փոանդէ զգացել:
 — Ի՞նչ է, նա է՞լ է հոտոառւմ: Այ քեզ գնացք: Փոխանակ ոել-
սերով առաջ գնալու, հոտոտերով ենք շարժվում: Կնոպկան արդեն մի
քանի ժամ անընդհատ հոտոտում է, հիմտ էլ նոր հետախուզիչ է լույս
ընկել: Հանգիստ թողեք ինձ: Երկնաղույն նևոը ոչ մի դեպքում կանդ
չի առնի:

Ես ձեզ պիտի խոսավանեմ, որ երբեմն մեր կայարանապետը անհասկանալիորեն համառում էր Բայց նա այսուամենայնիվ զնացքը կանգնեցրեց, որովհետեւ Արծաթի Փետուրը և իր մարդիկ վտանգի ենթարկելով իրենց կյանքը՝ ընթացքի ժամանակ ցած թռան վագոններից և իրենց տոմահավիճները¹ պատրաստ պահած տեղավորվեցին երկնագույն նետի շուրջը:

— Սյո ի՞նչ խաղալիքներ են, վերջի վերջո, — կատաղած բացականչեց կայարանապետը — Ձեզ չի թվում, որ հիմա կատակի հարմար ժամանակ չէ:

Արծաթի Փետուրը անվրդով նայեց նրան:

— Մենք խշոց լսեցինք: Ի՞նչ-որ մեկը անցնում է ծառերի վրայով:

— Դուք խշո՞ց եք լսել, — բացականչեց կայարանապետը:

Եղ հանկարծ ծառի վրա մի չորացած ճյուղ կուրպից: Դա ծեր աղախինն էր, որ վախենալով ցած ընկնել, ձեռքը զցել էր մի բարակ ճյուղի: Իսկ ճյուղը չեր դիմացել նրա ծանրությանն ու կուրպել էր:

— Սը՞ս, — սվավացրեց Ֆեյան: — Հանգի՛սսաւ Մի շարժվիր: Մեզ նկատել են:

— Ի՞նչոք՞ս չշարժվեմ, երբ հիմա ուր որ է՝ ցած կընկնեմ:

— Մի՛ շարժվիր, քեզ ասում եմ:

— Մինյորա բարոնուհի, դա ճյուղին ասեք, որ ճթճթում է, ևս լում եմ... Ասաված կմիրեք, սինյորա աիրուհի, օդնեցե՞ք...

Լսելով, որ իրեն «սինյորա բարոնուհու» վսիսարեն «սինյորա տիրուհի» են ասում, Ֆեյան սարասավելի ջղայնացավ: Աղախինը կարծեց, թե Ֆեյան ուզում է իրեն խփել, ևս ընկըկեց: Բայց չափից ավելի արագ շարժվելով, նա հայտարարակշուռթյունը կորցրեց և ճշալով ընկավ ցած: Նա ընկավ ձյան վրա և չլնասավեց, բայց կարմրամորթները դժապատեցին նրան և իրենց տոմահավիճներով, ինչոք չվերով, նրա դրչազգեստը մեխեցին գետանին:

— Ես դարձիր, -- ճշաց վախեցած Ֆեյան: Շուտ ծառը բարձրացիր, թե չէ ես քեզ կիռուացնեմ: Սյո ի՞նչ Գուլիվիրի խաղ է:

— Օգնեցե՞ք, սինյորա աիրուհի, օդնեցե՞ք: Ես հնդկացիներին գերի եմ ընկնել: Նրանք իմ գանգամաշկը կհանեն:

Բայց Ֆեյան վախենում էր մենակ կովի մեջ մանել: Երկար տարիներ խաղալիքները առանց խռոքի ենթարկվում էին նրան և չեին

¹ Տոմահավեկ — հրոսիս-ամերիկան հնդկացիների մարտական տապար: Ծ.թ.:

համարձակվում նույնիսկ մատները շաբժելը Բայց Ֆեյան չպիտեր հիմա նրանք կլսե՞ն իր հրամանը Խաղալիքները փախել էին իրենց կամքով և Ֆեյայի մոտ վերադառնալու ոչ մի ցանկություն չէին ցուցաբերում, եթե գատելու լինենք թեկող նրանով, թե ինչպես վարվեցին խեղճ աղախնի հետ Այդ բոլորը Ֆեյան լավ էր հասկանում:

— Ես կթռչեմ առանց քեզ, — ծայն ավեց նա, — Ես ինքս կանեմ ամբողջ աշխատանքը: Բայց հետո չբազոքես, երբ քո աշխատավարձը պակասեցնելու լինեմ: Ես ինձ թույլ չեմ առ այլպիսի շուալություն անել, որ գու աշխատելու փոխարեն հանդիսառ պառկես փողոցի մեջ աեղում:

— Ի՞նչ հանգստության մասին է խոսքը, — Սինյորա աիրուհի: Մի՞թե դուք չեք ահսնում, որ նրանք իմ շրջազդեստը իրենց կացին ներով մեխել են գետնին:

Բայց Ֆեյան նրան չաեց: Նա անհծներ քրթմանջարով, ցոխավելլ ծառերի ճյուղերին կացնելով հեռացավ:

— Ահա, թուավ և ինձ մենակ թողեց... Դժբախտ եմ Ես, ինդն պիտի անհմ:

Արծաթե Փետոքը կանգնեց աղախնի քթից երկու սահախմետը հեռու և սկսեց հետաքրքրությամբ նայել նլան:

— Սինյոր հոգիացի, — հարցրեց խեղճ պառավը, — դաք երկի իմ գանգամաշկը կհանեք, չ՞:

Ախք դուք այլպիսի սովորություն ունեք...

— Մենք ձեռք չենք տա նույնիսկ ձեր զլխի մի մաղին: — Խըստորեն արտասանեց Արծաթե Փետուրը: — Մենք՝ քաջ հնդկացիներս ոչ — ոքի չենք սպանում, այլ խաղում ենք երեխաների հետ:

— Ախ, շնորհակալություն, սինյոր հնդկացի: Իսկ ինձ ի՞նչ ովիափանեք: Եթե զուք ինձ բաց թողնեք, ապա ես խոստանում եմ...

— Ի՞նչ եք զուք խոստանում:

— Եք, ահսնո՞ւմ եք, ես ցուցակագրել եմ այն բոլոր երեխաներին, որոնք Ֆեյայից նվերներ չեն ստանում: Եվ դա քի՞նչ եք կարծում, ես նրանց խզմում եմ... Եվ ես նրանց լուլորի անունները գրել եմ, ահսնո՞ւմ եք: Այ, աս էլ ցուցակը... Գույն զուք նբանցից ումանց կօգնեք: Գույն նբա համար չեք փախել... Ինձ թվում է...

Եթե թույլ տային շարունակել, նա երեխ մինչև հիմա էլ նստած կլիներ այստեղ և կշաղակրատեր, խակ գեղքը աեզի ունեցավ ուղիղ տասր տարի վեց ամիս և հինգ օր սրանից առաջ:

Բայց Արծաթե Փետուրը իր որոշումները ընդունում էր կայծակի արագությամբ: Նա խից աղախնի մեկնած ցուցակը, հրամայեց աղասարձակել նրան, իր մարզկանցով թւավ նստեց վագրն և նորից ընթանն առավ իր ծխամորճը:

— Հիմա ի՞նչ պիտի անենք, — հարցըք Կայարանապետը:

— Մեզ Ֆրանչեսկոն սպասում է, — անհամարձակ շշնջաց Կոռազկան: — Ես այնքան պարզ եմ զգում նրա հեաքերը: Երեխ մենք գտնելում ենք նրա անփոյ տասր քայլի փրատ:

— Առաջ գնանք Ֆրանչեսկոյի տունը և ավ ուզում է՝ թագ մատ

Նրա մստ Հետո կպնանք ուրիշ երեխաների մոտ, — առաց Արծաթի Փետուրը:

— Հազար ամպրոպային կետաձկներ: Դուք չարաչար սխալվում եք, եթե կարծում եք, թե ևս խմ ամբողջ կյանքում թաշող հոլանդացու պես կուզենամ ճանապարհորդեր: Հենց որ գանք Թրանչեսկոյի մոտ, ևս խմ նավը կդնեմ առաջակլի մեջ, կրարձրացնեմ առագաստներս, խարխաներս կհափաքեմ և ի նշան հրաժեշտի՝ երեք սուլց կամք:

Կազիտանի վերջին խոսքերը խրացան անխիսների գզրդյունի մեջ: Երկնալույն Նեալ նորից առաջ նեավեց: Ոչ ոք նայիսկ չնայեց խեղճ ու պառակ աղախնի կողմբ, որը վրայից ձյունն էր թափ ապիս և սրբում աչքերը: Պոնե հրաժեշտի մի քանի քաղաքավարի խոսք առեին: Բայց հայտնի չէ, թե ինչո՞ւ խաղալիքները երեմն շատ կամակոր են գտանում: Նույնիսկ հրաժեշտ չտայով, նրանք մեջքները պառակ աղախնի կողմը արեցին և զնացին իրենց բանին:

— Ես չեմ նեղանա, — ինքն իրեն վնմինթում էր խեղճ ուսուավը, — նրանք ինձ ոչ մի վաս բան չարին: Բայց ինչո՞ւ են նրանք վիրավորվում: Եթե մենք շատ խաղալիքներ ունենայինք, բոլորին էլ յավ նվերներ կայացինք: Մի՞թե նրանք կարծում են, որ իմ տիրուհին խկապես այնքան ժլատ է, ինչպես երեւում է: Ոչ, ոչ իմ տիրուհին ագահ է, բայց նախ և առաջ նա աղքատ է: Նա ձրի ոչինչ չի կարող տալ, որովհետեւ ինքն էլ ստիպված է լինում զնել այդ խաղալիքները: Եթե նա այնպես հարուստ լիներ, ինչպես հերիտժների Ֆեյան, բոլորին էլ ձրի նվերներ կատրու Բայց ախր նա հերիտժների Ֆեյան չէ, այլ շատ ոռվարտկան մի կին: Դե, եթե ստիպական կին է նա, ուրեմն կմատակարարի միայն նրանց, ովքեր կվճարեն:

Եվ պառակը կաղալով ուզեսրվեց զեղի իրենց խոնութ, որպեսզի այնաեղ սպասի իր տիրուհուն: Ֆեյան առն պիտի վերապառնա կես գիշերին և նախ քան իր ճամփան շարունակելը՝ մի բաժակ սուրճ պիտի խմի:

— Ես նրա սուրճի մեջ երեք գգալ ոռո՞ւ կավելացնեմ, — մտածեց պառակ աղախներ, նա գոհ կմնա և շատ չի հայնոյի ինձ: Իսկ եթե հայնոյի էլ, ևս կը ունեմ:

Այդ ժամանակ կնոպկան, որպեսզի հետքերի հոտը ստուգի, երբեմն-երբեմն քիթը գեաննին կպցնելով ավելի էր արտգ վաղում: Կնոպկան այժմ հետքերը նույնիսկ զգում էր, այն գեսքում, երբ քիթը ըսնած էր լինում քամու դեմ: Հետքերը կնոպկային մի շատ նեղ փո-

զոց բերեցին: Այսահեղ այնքան ձյուն էր ևկել, որ հարկադրված ևդան ձյուն մաքրող մեքենան առջևից բաց թողնել, որպեսզի Երկնագույն նետի համար ճանապարհ հարթի:

Մի դուն մոտ հետքերը կորան: Կնոպկան աեղն ու տեղը կանգ առաջ և Մեքենավարը, որպեսզի շանը չճղմի, հապիվ հասցրեց գնացքը արգելակել:

— Հասա՞նք, — հարցնում էին ուղևորները:

— Այո, հասանք, — հաստատեց Կնոպկան, որի սիրու մաւրձի նման խփում էր՝ տուկ, տուկ, տուկ...

— Այդ գեղքում ներս մտնենք, — հետաքրքրութամբ դունը նայելով տռաջարկեց Կայարանապետը:

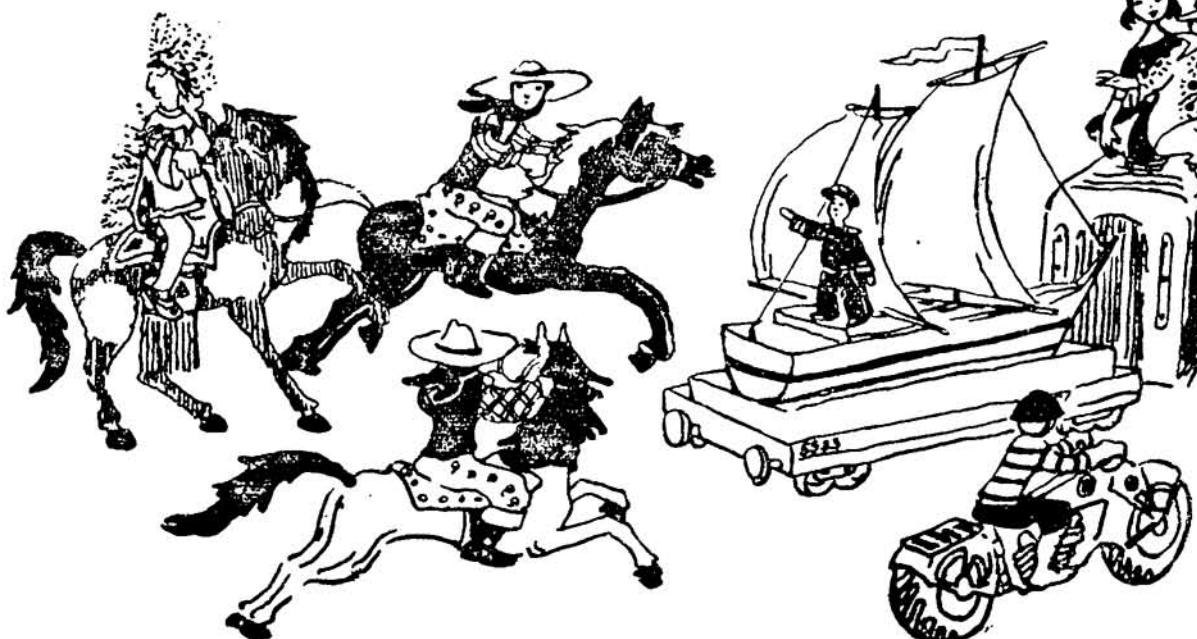
Սա մի այնպիսի գուռ էր, ինչպես մյուսները, միայն մի ասքը բերություն կար՝ բոլոր գոները փակ էին, խակ այս մեկը բաց էր:

— Ի՞նչ մարդիկ են: Հունվարին, այն էլ այսպիսի բացին, գոները բաց են քնում, — բացականչեց Կայարանապետը Գուցե նրանք ցուրտը չե՞ն զգում:

Կնոպկան խցկեց ներս Բոլարն սպասում էին, թե ի՞նչ նորություն կրերի նա:

— Ֆրանչեսկոն ինչքան կտրախանա, որ մեզ տեսնի, — ասացին երեք Մարիոնեները:

Որպեսզի իրենց լսեին, նրանք խոսում էին միայն այն ժամանակը, երբ մյուս խաղալիքները լուսում էին: Բայց Մարիոնեների վրա ոչ ոք ուշադրություն չդարձրեց:

Կնոպկան ականջները ավսուր կախած հայտնվեց կիստիավար շեմ-քին։ Նո նայում էր ներքե, կարծես թե ինչոք բան էր փնարում, բայց այնտեղ միայն իր արցունքները դառվէ Կնոպկան լալիս էր։ — Ոչ ոք չկա, — ասաց նա, առնն անմարդաբնակ է...

Երեք Մարիոնետների սրտերը

Երկնագույն նետի ուղևորները հուգված իրար էին նայում: Միշտ այն տիկնիկներն էին անտարբեր: Նրանք գնացքի մեջմ օրորի առակ պինդ քննել էին:

— Խեղճ տղա, — բացականչեց Մեքենավարը, — տեսնես ի՞նչ է պատահել նրան:

— Այսքան ճանապարհ անցանք և իգութ, — ավելացրեց Կայարանապետը:

Կնոպկան անհույս տեսքով անբնդեաս շուրջն էր նայում և հանկարծ սկսեց նորից գետինը հոսառուել: Ջրանչեսկոյի հետքերը կորչում էին այսակդ, հենց այդ դատարկ սենյակում: Բայց Կնոպկան սենյակում ուրիշի հետքեր էլ էր զգում: Գուցե տղայի հարազատներից որևէ մեկն էլ է այսակդ եղել:

— Հաղար թափառաշրջիկ կետաձկներ, — լովեց Կոռպիտանի վընթիքընթոցը, — ես տրդեն կարծում էի, թե նավահանգիստ եմ հասել. բայց իրականում մենք դանշում ենք գես բաց ծովում:

Իսկ ես կարծում էի, թե կայարան ենք հասել, բայց այսակդ միայն կիսակայարան կա՝ բաց դաշտի մեջ, — ավելացրեց Կայարանապետը:

— Գուցե մենք սիտի աղային դդուշացնեինք, որ նա մեղ սովամեր, — ասաց Կապիտանը:

Տիկնիկներն արթնացան և դուրս եկան գնացքից, բայց անմիջապես էլ վաղոն բարձրացան: Շուրջն այնքան ձյուն կար, որ դժվար չէր ոտքերը թրջել: Կավբոյների ձիերը գոփում էին տեղում: Առկայծում էր հաղիկ նկատելի մի կրակ: Դա Արծաթե Փետուրն էր ծփում իր ծխամորճը: Հնդկացի ծեր առաջնորդը սրառում մի ծանրություն էր զգում, որ նրան խանդարում էր նույնիսկ ծխել:

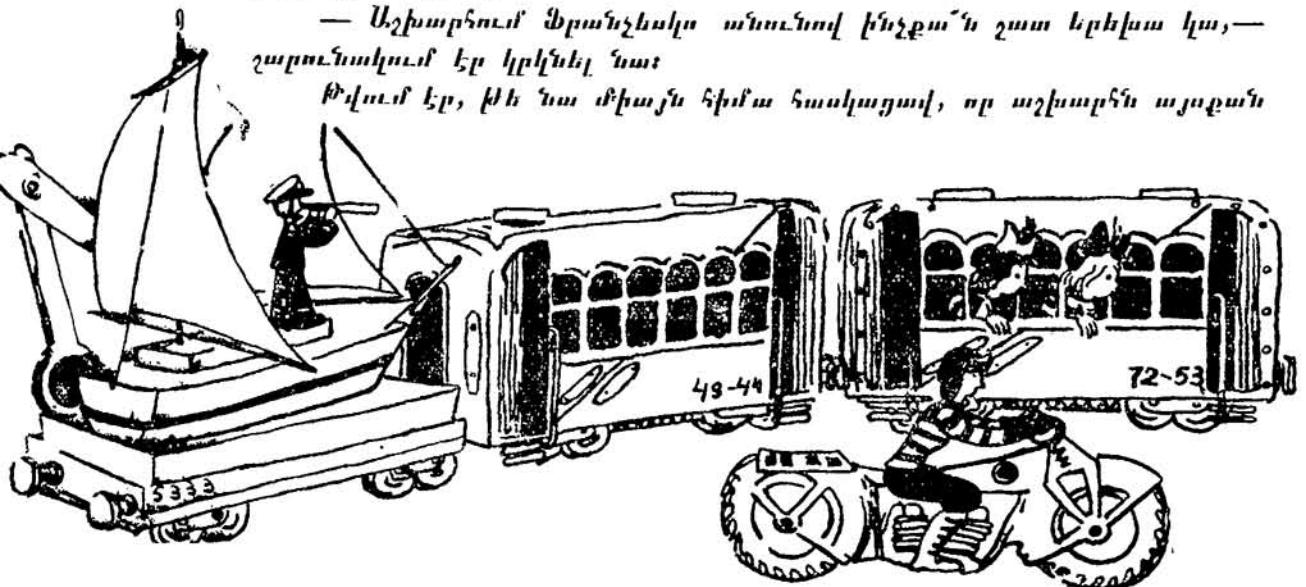
— Մեկ անելու ոչինչ չի մնում, բացի Ֆեյտյի կրակը վերադառնալուց, — ավուր շշնջաց Կայարանապետը:

— Երբեք, — վճռաբար ասած Կապիտանը, — ես ավելի շատ էնավարկեմ ջրափոսի մեջ կամ ծուփահման կդառնամ:

— Իսկ գուք ի՞նչ եք առաջարկում:
 — Ես արգեն ասացի, ախտուհու մոտ ես չեմ վերապահնա:
 Արծաթե Փետուրը հիշնց պառավ աղախնից վերցրած թղթի մասին:
 Նո թուղթը զբանից նանեց և սկսեց ուսումնասիրել ցուցակադրված
 երեխաների անունները:
 — Թրանչեսկո անունով շատ երեխա կա, — ասաց նոտ:
 — Իսկ մեր թրանչեսկոն կա՞ այլտեղ:
 — Ոչ, այսուղ ուրիշ թրանչեսկոներ են: Կա նուև Պերրո, Աննա,
 Մարիցա, Զուգեպեր...
 — Բոլոր այդ երեխաներն էլ Ֆեյայից նվեր չեն ստանա, — շշնջաց
 կապիտանը. — Ո՞վ գիտի... գուցե .. ձի՞շտ եօմ ստամ ես:
 — Բայց գուք գեռ ոչինչ չեք ասել, առարկեց Կայարանտողեարք:
 — Բայց գուք այսուամենայնիվ ինձ հասկացաք, — պնդեց Կապի-
 տանը:
 — Այո՛, — չուզենալով համաձայնեց Կայարանտողեարք, — Ես հաս-
 կացա, թե գուք ի՞նչ եք ուզում առել: Եթե մենք մեր թրանչեսկոյին
 չդունենք, ապա կարող ենք ուրախացնել ուրիշ երեխաների: Արծաթե
 Փետուրն ի՞նչ կասի այս մասին:
 Ծեր առաջնորդը գեռ ոչ մի կերպ չէր կարսղանում հասկանալ, որ
 աշխարհում թրանչեսկո անունով շատ երեխաներ կան և նրանցից շա-
 տերը մնացել են ստանց նվերի: Գուցե նու մտածում էր, որ աշխար-
 հում միայն մեկ թրանչեսկո կա, ծայրանեղ զեպքում երկու՝ հալուստ
 և աղքատ: Բայց միայն աղքատների այս մի ցուցակում թրանչեսկո
 անունով քսանից ավելի երեխա կար: Նրանց բարորին թվելու համար
 անհրաժեշտ էր ամենաքիչը տարբական զալրոցի երբորդ գատարան
 վերջացրած լինել:

— Աշխարհում թրանչեսկո անունով ինչքա՞ն շատ երեխա կա, —
 շարունակում էր կրկնել նոտ:

Թվում էր, թե նու միայն հիմա հասկացավ, որ աշխարհն այսքան

մեծ է: Բայց չէ՞ որ նրանք ամբողջ զիշերը պարտվում էին քաղաքում և տեսան հաղարավոր պատռնաններով հարյուրավոր աներ: Իսկ ամեն մի պատռնանի հետեւմ մի որեւէ մարդ է ապրում, զուցի և երկու և ո՞վ զիտի, թե ինչքան երեխաներ... Նրանք բոլորն եւ իրարից առըքեցում են և միայն մի բանով նման, բոլորն եւ ֆեյայից նմեր են սպասում:

Մենք կգանձննք բոլոր ֆրանչեսկո տնաւնով ազաներին, - վերջապես ասաց Արծաթե Փետուրը:

— Մենք արգեն տանհինող բոպի է միայն այդ մասին ենք խռում:

— Գնու՞մ ենք թե չենք գնում, — հարցրեց Գնացքի Պետր:

— Նստել վտղոնները, — բղավից Կայարանապետ:

Բայց հրամայելն ավելորդ էր: Բոլոր ուղեարներն արգեն նստել եին վտղոններում և առքանալու համար պինդ կողել իրար:

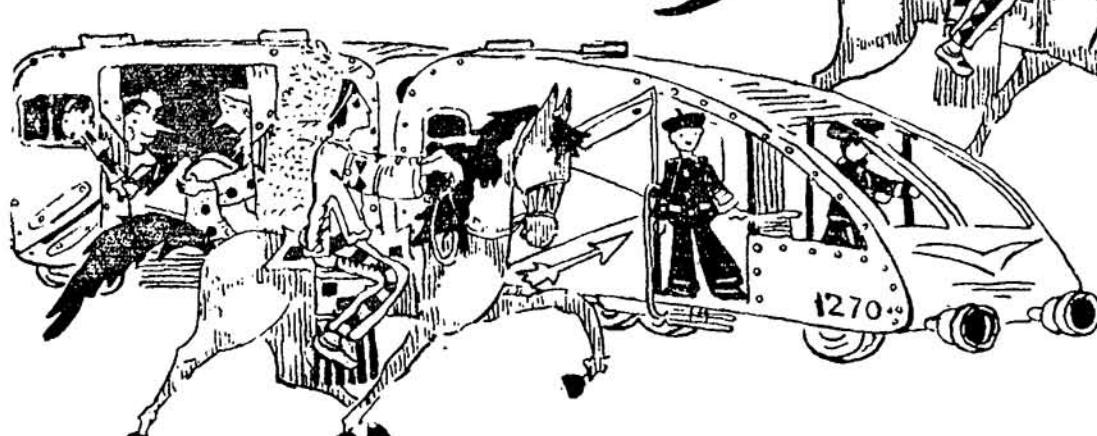
Երեք Մարիննեանները մըսում էին երեք

հոգու չափ: Նրանք առամները այնքան ամուր եին իրար խփում, որ նրանց խցիկում ո՛չ ոք չկարողացավ քներ:

— Այդպես մի ազմէիք, խնդրում եմ, — վնախինթում էին ազեւունները: Մի՞թէ զաք չեք անսում, որ մենք հոգնել ենք և ապսում ենք հանգստանալու Բա գուք սիրա չունե՞ք:

— Այո՛, մենք սիրա չունենք, — ախուր ողատախաննեցին երեք Մարիննեանները:

— Այս, թողեք ձեր կատակները:

— Սա կտառվէ չէ, մենք խակապես սիրո չունենք: Մենք փայտից
ենք շինված: Եթե մենք սիրո ունենայինք, այսպես չէինք մըսի:

Մատիտների առւփից գուրս թռավլ Կարմիր Մատիտը:

— Ես այդ մասին կմտածեմ, — ասաց նա:

Եվ երեք գծով Մարիոնետների բաճկոնների վրա սիրո նկարեց: Ճիշտ է, սրաները շատ մեծ գուրս եկան՝ ամբողջ կրծքով մեկ և մի կողմից էլ ծուռ, բայց այնուամենայնիվ գրանք երեք հիանալի կարմիր սրաներ էին:

— Պատրաստ է, — գոհ ժալտալավ հայտարարեց Կարմիր Մատիտը:

— Շնորհակալություն, — ասացին երեք Մարիոնետները:

— Հիմա լա՞վ եք զգաւմ:

— Ո՛, շատ ավելի լավ: Մենք մեր սրաի տակ, կրծքում ջերմություն ենք զգաւմ:

Մի քանի րոպե հետո նրանք ջերմություն զգացին ականջներում, ձեռքերում, ոտքերում — մի խոսքով, սրաից ամենահետու մասերում, որտեղ ցուրտան ամենից շատ է տանջում աղքատ մարդկանց:

— Հիմա մենք բալորովին ապացանք, — ասացին երեք Մարիոնետները, — ինչ լավ է սիրո ունենալք:

Եվ գոհ նայելով կրծքներին, ուր խիզախության համար մեղալների նման փայլատակում էին երեք կարմիր ու մեծ սիրու Մարիոնետները հանգիստ քննեցին:

Այդ ժամանակ երկնոտգայն Նետը հեծյալների ուղեկցությամբ

հանդիստ տռաջ էր շարժվում։ Զիերի ստների տակ ճռճոռում էր սառած ձյունը։ Գնացքի առջևից ճանապարհ էր ցույց տալիս...

— Կնոպկա, — դուք ասեք:

Ռ'չ, բարեկամներ։ Դուք սխալվում եք։ Կնոպկան մնաց Ֆրան չեսկոյի, իր ֆրանչեսկոյի գոան շեմքին։

— Ես ձեզ հետ չեմ գա, — անհամարձակ ասաց նա, — և ուզում եմ գտնել ֆրանչեսկոյին։

— Բայց այդ անունով այնքան շատ երեխտ կա:

— Ես գիտեմ, բայց ուզում եմ գանել մեր բարեկամին:

Մինչև վերջ հավատարիմ փոքրիկ շնիկը ախուր նայում էր Երկ-նաղույն Նետին, որը վառած լապտերներով գանդաղ հեռանում էր և նրա պատուհանները նման էին լուսատիկների երկար շարանի:

Երկնաղույն Նետի առջնից գնում էր մոռոցիկներիսը։ Նա զեկի վրա բռնել էր երեխաների ցուցակը։

— Բարի ճանապարհ, — կամաց ասաց Կնոպկան։

Բայց այլևս ոչ ոք նրան չէր լսում։ Կնոպկան նստեց շեմքին և սկսեց արցունքները թաթով սրբել.

Ի՞նչ էր պատահել Թրանչեսկոյին

Խեղճ Կնոսպիան ինչպի՞ս կարող էր խմանալ, թե այդ պահին Ֆրանչեսկոն նրանդ է գտնվում: Մենակ ևս կարող եմ Կնոսպիայի ականջին ասել, թե ուր է զնացել Ֆրանչեսկոն, որովհետեւ այս պատմությունը ինքու եմ հնարել: Ես Ֆրանչեսկոյին որանդ ուզենամ, այնահեղ էլ կուղարկեմ: Ես կարող եմ սոխակել, որ նա քնի կամ զբանի. կարող եմ նրան նսանցնել քաղաքի ամենաբարձր աշտարակի կառարին կամ ավտոմմեքենայով ուղարկել հեռու, հեռու...»

Որահ՞ղ է Ֆրանչեսկոն: Ո՞վ է Ֆրանչեսկոն: Ինչու՞ նա անից չքացավ:

Ես ձեզ կպատմեմ այդ մասին: Բայց նախ ևս ովտի ամեն ինչ խոսափանեմ: Այդ ճիշտ չի, թե ևս եմ հնարել Ֆրանչեսկոյին: Նա խվականից գոյություն ունի չխմա նա մեծացել է և զուցի մոռացել է նոր տարրված գիշերվա իր արկածները: Բայց ևս շատ լավ հիշում եմ, որ այն ժամանակ Ֆրանչեսկոն տասը տարեկան էր: Նա չորրորդ գառարանումն էր սովորում և դասերից հետո լրագիր էր վաճառում:

Լրագրերի կապոցը գրած թեկի տակ գնում էր հրապարակ կամ տրամվայի կանգառ և բարձրածայն կանչում էր ամենակարևոր նորությունները:

Լրագրերը վաճառելով, Ֆրանչեսկոն տուն էր վերագաւնում: Նա անցնում էր Ֆեյայի խանութի մոռագ, որպեսզի գոնե մի անգամ նայի երկնագույն նեսին՝ այդ սքանչելի զնացքին, որ նրան շատ էր դուր դալիս: Իր փոքրիկ վաստակը նա տուն էր քերում: Նրա հայրը հիվանդ էր, իսկ մայրը աղախին էր՝ հարսւաս սինորների մոտ: Մինչեւ զպրոց զնալը Ֆրանչեսկոն նախաճաշ էր պատրաստում իր փոքրիկ եղբայրների համար: Նա մի բովեւ աղաս ժամանակ չուներ, որպեսզի խաղար. դե լրագիր էր վաճառում, զպրոց գնում, գասեր պատրաստում: Նոր տարուց մի քանի օր առաջ նրա հայրը մեսավէ Ֆրանչեսկոն ու մայրը ստիպված էին թողնել այդ սենյակը. գա նրանց համար չափազանց թանկ էր: Նրանք իրենց աղքատիկ իրերը բարձեցին մի

սայլակի և ուղեռըլիցին քաղաքի ծայրամասը՝ Այնտեղից սկսվում էին դաշտերը ուր մի քանի փայտե բարաքներ կային շինված, որոնց պատուհաններին ապակու փոխարեն կպցրած են պլակատներ:

Իսկ զիահ՝ թե ինչու Կնոպկան չեր կարողանում գտնել Թրանչեսկոյի հետքերը Տպան ստիպված էր զեն նետել իր հին, մաշված կոշիկները, և հագնել հոր կոշիկները Նրանք էլ էին հին և անցքեր ունեին, բայց դեռ լրիվ չեին բրդրվել: Թրանչեսկոյի ուները այնքան ազատ էին այն կոշիկների մեջ, որ դեռ նրա երկու փոքր եղբայրների ուներն էլ կարող էին այնտեղ տեղափոխել: բայց զե հոր կոշիկների մեջ ուները չոր էին մնում:

Եվ ինչպիս կարող էր Կնոպկան այդ բոլոր հետքերից զլուխ հանել: Բայց եթե նույնիսկ Կնոպկան հրաշքով կարողանար էլ զտնել Թրանչեսկոյի տունը, այդ հին, կիսախարիսուլ, փայտե բարաքը, միենույն է, ապային նա տանը չեր զանիտ Բանից պարզվում է, որ Թրանչեսկոն նոր աշխատանք էր զտել: Նա տեղափորվել էր մի փոքրիկ կիսոթարունում և բնդմիջումների ժամանակ հանդիսականների միջով անցնելով կոնֆետ էր ծախում: Կիսոթարօնը ուշ էր փակիում, բայց Թրանչեսկոն էլի մի ժամ ուշանում էր. Նա մաքրում էր ծխախոտի մնացուկներով և կոնֆետի թղթերով կեղտոտված հատակը: Եվ նա միայն կես դիշերից հետո, ոտքով կարելով ամբողջ քաղաքը՝ տուն էր վերադառնում:

Հիմա գուք հասկանում եք, թե ինչու էր Թրանչեսկոն առավոտյան զպրոց զալիս քնարատ ու ցրված: Ուսուցիչը գիտեր, որ նա կարգապահ աղա է, զբա համար էլ շատ էր մտահողվում, երբ Թրանչեսկոն գլուխը զրբի վրա գրած նիրնում էր:

— Թրանչեսկո, — խստրեն առում էր նա երբեմն, — երեսմ է, որ գու այսօր չես լվացվել, զբա համար էլ քոնդ տանում է: Գնա մի ծորակի սասր ջրով թարմացիր:

Շփոթված Թրանչեսկոն չնայելով բնկերներին, որոնք նրա հետեւից ծիծաղաւմ էին, զեր էր կենում և զասարանից զուրս գալիս: Նա միշտ առանց առարկելու անում էր այն, ինչ հրամայում էր ուսուցիչը:

Նա ավելի շուտ կմեռներ, քան որեէ մեկի կատամեր իր դժբախտությունների մասին: Թրանչեսկոն հպարտ մարդ էր: Եվ ոչ ոքի մտքով չեր անցնում, որ այդ նիհար և զունաս աղան իր վաստակով պահում էր ամբողջ ընտանիքը: Զէ՞ որ, երբ հայրը մեռավ, մայրն այլև չէր

կարող երկու փոքրիկ երեխաներին ամրապջ օրը մենակ թողնելու Մայրիկն սկսեց շտա ավելի քիչ վաստակել:

Ահա դուք իմացաք, թե ով էր Ֆրանչեսկոն Իսկ հիմա լսեցեք, թե ինչ պատահեց նրան նոր տարվա դիշերք

Ինչակես միշտ, Ֆրանչեսկոն դնաց կինոթառոն: Նու զրեց համազգեստի կապտագոյն բերեաւ և շաքարեղենի արկղելը կախեց վզից: Մինչեւ Փիլմի առաջին մասի վերջը դեռ մի քանի բարե մնացել էր և Ֆրանչեսկոն մեջքով հենված պատին վայելում էր կինոնկարը:

Եկանի վրա կատաղի արագությամբ երկու ավատմեքենա էին սլանում: Առաջինի մեջ ատրճանակները ձեռքներին չորս բանդիտ էին նաևած: Երկրորդում՝ նրանց հետապնդող ոստիկանները Ֆրանչեսկոն սկզբում չգիտեր, թե ում կողմից լինի, բայց հետո նկատեց, որ շատ է ուզում ոստիկանները բանդիտներին բանեն: Նրան թվում էր, թե ինքն էլ է ոստիկանների հետ սլանում մեքենայով և ինքն իրեն շընչում էր.

«Շուտու Բռնիք դրանց: Զգույշ, որ նրանք ձեզ չսպանեն»:

Այդ ժամանակ բանդիտներից մեկը գլուխը դուրս հանեց սլանուանից և նշան բռնեց դեկի մոտ նոտած ոստիկանի վրա:

— Զգուշացի՞ր, — դանիֆճում զուռամ էին եզեխանները:

Բայց, իհարկե, էլլրանի վրայի ոստիկանը նրանց լսել չէր կարող: Եղ եթե նույնիսկ նա լսել էր, իր աեղից ոչ մի դեպքում չեր հեռանա:

Այսուեղ առաջին մասը վերջացավ, լույսը վառվեց, և Ֆրանչեսկոն անցավ աթոռների շարքերի միջով ու սկսեց կանչել:

— Շաքարեղե՞ն, անանուխի կոնֆի՞տ, շաքարեղե՞ն...

Երբ հանդիսաւենները երկրորդ մասն էին նայում, Ֆրանչեսկոն ավլում էր գիրեկտորի առանձնասենյակը և չկարողացավ լիմանալ, թե հրաձությունն ինչով վերջացավ:

Փիլմը մի անգամ էլ սկզբից ցույց տվեցին, բայց Ֆրանչեսկոն միայն վերջը տեսավ և նորից ոչինչ չհասկացավ: Ֆրանչեսկոյի աչքի առաջ կանգնած էր վախեցած բանդիտը, որը կրակում էր ոստիկանի վրա և ոչ մի կերպ չէր կարողանում կպնել:

Ուշ գիշեր, դաճիճն ավելիխ, Ֆրանչեսկոն անընդհատ շուրջն էր նայում: Ամեն աեղ նրա աչքին երեսում էր բանդիտի ոստիկանի մռութը:

Դա հիմար սարսափ էր, բայց միմնույն էր, Ֆրանչեսկոյին շատ էր աանջաւմ:

Աշխատանքը վերջացնելով, Թրանչեսկոն գնաց իր բարաքը: Վախիդ քիչ էր մնում նրա սիրալ գուրս թոշի: Եթե Թրանչեսկոն այդքան վախսեցած չլիներ, ապա անսպայման կլսեր մութ նախամուտքից եկող բարակ սուլոցը: Նա կարող էր մի կողմ նետվել ու վախչել: Բայց նա ոչինչ չլսեց: Նա միայն զգաց, թե ինչպես մեկը ձեռքով պինդ փակեց իր բերանը և ինչոր մեկն ել վզեց բռնեց: Հետո Թրանչեսկոյին արագ քաշեցին նախամուտք:

- Նո փոքր է, կարող է լսցիկել, ... լսվեց ի՞նչոր մեկի ձայնը:
- Հիմա կտեսնենք, — պատասխանեց մի ուրիշը:

Զայները խուլ էին հնչում: Երբ Թրանչեսկոն մի քիչ մթությանը վարժվեց, նկատեց, որ անծանոթները սև գիմակ էին հագել:

«Դողեր են», — մտածեց Թրանչեսկոն: Կինոյում նրան համակած սարսափը չքացավ: Տղան մի նոր տագնապի մեջ ընկապ՝ ի՞նչ էին ուղում իրենից այդ մարդիկ:

Նրանցից մեկը գեռ փակել էր Թրանչեսկոյի բերանը և նո նույնիսկ կծելու փորձ չէր անում: Միենույն է, նո երկու տղամարդու ոչինչ անել չէր կարող: Գուցե նրանք զենք էլ ունեին...

- Գողերից մեկը Թրանչեսկոյին մի նեղ պատռհան ցույց տվեց.

- Տեսնու՞մ ես այս պատռհանը

Թրանչեսկոն գլխով արեց:

— Մենք ոչ մի կերպ չենք կարողանում խանութի գուռը բացել: Կմտնես այս պատռհանից և ներսից գուռը բաց կանես: Հասկացա՞ր: Նայի՛ր, մեր գլխին մի խորամանկ խաղ չխտղաս, թե չէ պատասխան կտաս...

- Մտի՛ր: Ժամանակ չունենք կորցնելու, — ընդհատեց երկրորդը:

Թրանչեսկոն վորձեց գուրս ողբճնել գողի ձեռքից, բայց բռնցքը մի ուժեղ հարված նրան խորհուրդ տվեց լոել: Մտիպիած եղավ ենթարկվել:

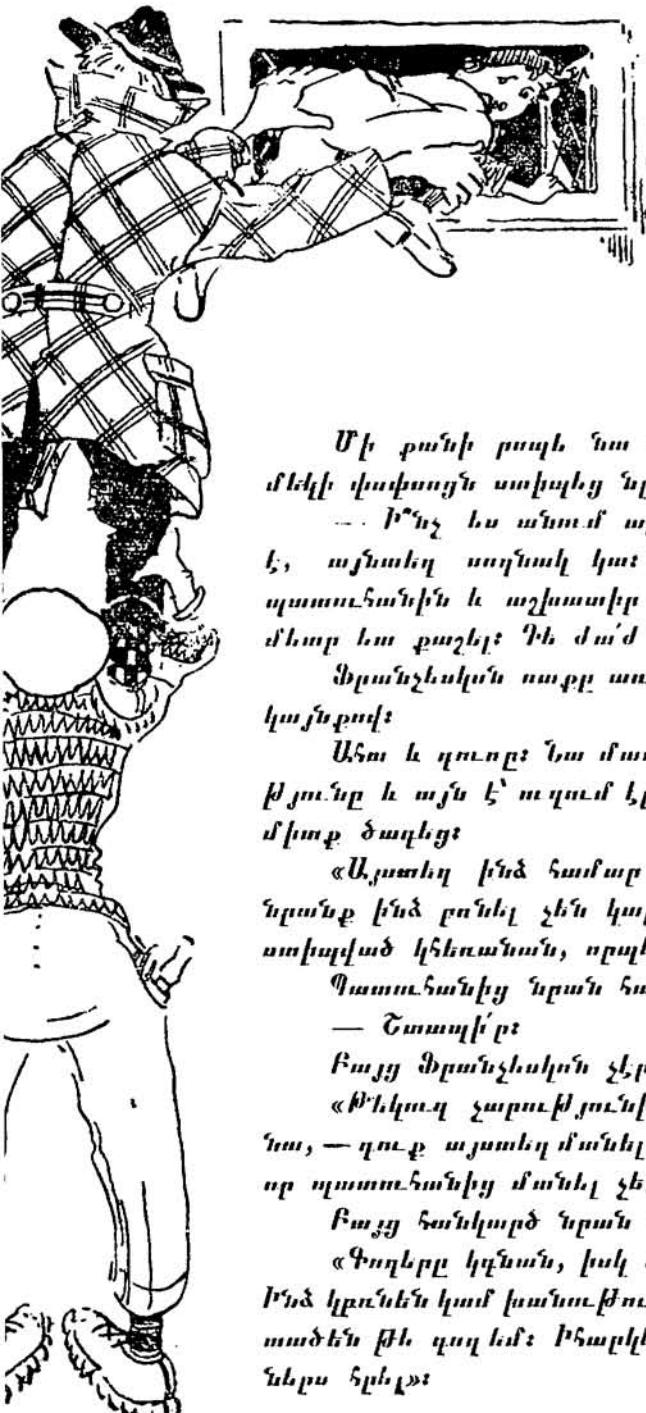
Գողերից մեկը իր ուժեղ ձեռքով բռնեց տղային և բարձրացրեց մինչև պատռհանը:

- Շատ նեղ է, — փորձեց առարկել Թրանչեսկոն, ... ես ներս չեմ մտնի:

— Առաջ գլուխութ մացրու: Որաեղից գլուխը անցնի, կանցնի նաև մարմինը: Շուտ արա:

- Եվ մի հարված էլ ոտներին հասավ:

Թրանչեսկոն գլուխը մացրեց պատռհանից ներս ներսում մութն էր: Գողերն ասացին, թե խանութ է, բայց ի՞նչ խտնութ:

Մինչ Ֆրանչեսկոն դպուշությամբ ներս էր խցկվում, զողերը բռնել էին նրա սաքերից Հետո գողերից մեկը բարձրացավ մյուսի ունին և շարունակեց պահել Ֆրանչեսկոյի մասին:

Տղան զլիսի վրա կտխվեց ցած և ձեռքերով զիպավ հատակին: Հետո նա սաքը թափահարեց, որ բաց թողնելին իրեն:

Մի քանի բարի նա անշարժ կանգնած էր, մինչև զողերից մեկի վախոցն ստիպեց նրան, որ աեղից շարժվի.

— Ի՞նչ ես անում այդանո՞ւ Շարժվի՞ր: Թուու աջ կողմումն է, այսաեղ սողնակ կատ եթե սողնակը չբացվի, մոտեցիր պատուհանին և աշխատիր վարագույրը գո՞նե մի քանի սանախմեար ետ քաշել: Դե ժամանակի խխունջ:

Ֆրանչեսկոն սաքը առաջ զցեց և ձեռքը սարավ պատի երկայնքավ:

Ահա և զուոը: Նա մատների ծայրով զգաց սողնակի սառնությունը և այն է՝ ազում էր գտուր բաց անել, երբ նրա զլխում մի միտք ծագեց:

«Այսահեղ ինձ համար անվտանդ է, — մատածեց նառ — Հիմա նրանք ինձ բռնել չեն կարող: Ես գտուր չեմ բաց անի և նրանք ստիպված կհեռանան, որպեսզի չհանդիպեն գիշերային պարեկին»:

Պատուհանից նրան հասավ գողերից մեկի խուլ ձայնը.

— Շտապի՞ր:

Բայց Ֆրանչեսկոն չեր շարժվում: Նա մինչեւ անզամ ժպասց:

«Թեկուղ չարությունից արաքիլք, — ինքն իրեն ասում էր նա, — զուք այսաեղ մանել չեք կարող: Ձե՞ս որ ինքներդ ասեցիք, որ պատուհանից մանել չեք կարող»:

Բայց հանկարծ նրան անհանգստացրեց մի ուրիշ միաբար:

«Գողերը կդնան, իսկ ե՞ս ինչպես պիտի գուրս գամ այսաեղից: Ինձ կրոնեն կամ խանութում, կամ պատուհանից գուրս գալիս: Կմը տածեն թի զող եմ: Ինարկե, ոչ ոք չի հավասար, որ ինձ գողերն են ներս հրեւ»:

Նու չգիտեր, թե ինչ անի՞ւ Գոգելըն իրենք նրան թերապևցին ելքը: Հանկարծ Թրանչեսկոն լսեց, թե ինչպես են նրանք զգուշորեն դուռը թակում:

— Բաց արա, — հնչում էր չափավունից կատաղած ձայնը: — Անմիջապես բաց արա, թե չէ վաս կլինի:

«Թակեք, թակեք, — ձեզ կը տեսնեն» — մտածում էր տղան: Եվ անմիջապես նրա զիտում մի նոր միտք ձաղեց՝ հարկավոր է աղմկել և մեկնում եկին արթնացնել: Մարդիկ կհասկանան, որ նա բանդիտներին չի օդնել:

Թրանչեսկոն կարասիներին կաներով, անցավ սենյակի միջով, մտաներավ շոշափեց ցացափեզկի սպարի մակերեսը, բռնակը գտավ և պատուհանը բացեց: Երկաթե վարագույրի միջով զիշերային թարմ օդը ներս խուժեց: Թրանչեսկոն ամբազդ ուժով սկսեց գուալ և բռննցքներով խփել վարագույրի երկաթե ձողերին:

— Օդնեցե՞ք, օդնեցե՞ք, զողեր, զողեր...

Փողոցով ինչ-որ մեկը շատապ վաղում էր: Գուցե այդ զողերն էին ուղում թաքնվել: Թրանչեսկոն հարվածներն ուժեղացրեց և սկսեց գուալ ամբազդ ձայնով:

Նա շատ վախենալուց այնպես էր գտում, որ նրան մի կիլոմետր հեռավորությունից լսում էին:

Լսվեց մի սուլոց, նրան արձագանքեց երկրորդը: Գիշերային պարեկները օդնության էին շատապում:

Թրանչեսկոն շարունակեց խփել վարագույրին այնքան ժամանակ, մինչի որ մի ահարկու ձայն լսվեց:

— Հե՞յ, կանգնիր, կերտակեմ! Աչ մի քայլ չանեք, թե չէ կմեռնեք:

— Վերջապես նրանց բռնեցին, — շշնջաց Թրանչեսկոն:

Մի որոշ ժամանակ հետո, մեկը երկաթե վարագույրը թակեց:

— Մարդ կա՞ ներսում: Բաց արեք ու զուրս եկեք: Միհնույն է, մեղնից չեք թաքնվի:

Թրանչեսկոն մի քանի սանախմետք վարագույրը բարձրացրեց, և խլույն ինչ-որ մեկի ուժեղ ձեռքը վարագույրը բարձրացրեց մինչի վերջ:

Ասրճանակը ձեռքին, շեմքի վրա հայտնվեց մի սատիկան: Փողոցում սատիկանները զողերի ձեռքերին ձեռնակապեր էին անցկացնում:

— Սո երեխա է, — Թրանչեսկոյի ուսից բռներավ բացականչեց ուստիկանը:

— Ես այստեղ մեղք չունեմ... հուզմունքից դողացող ձայնով մրմնջաց ֆրանչեսկոն։ — Այդ նրանք են...

— Հա՛, մեղք չունե՞ս Խոկինչպի՞ս ես այս ուշ ժամին հայտնվել այստեղ։ Գուցե ուզում էիր այստեղից նոր տարվա համար նվերնե՞ր թուցնել։

Ֆրանչեսկոն նայեց գրանի լուստերով լուսալորված խանութին և արյունը երակներում սառեց։ Դա խաղալիքների խանութին էր, երկշնորույն նետի խանութիր։ Բայց դողերը խաղալիքների համար չեն մտնում այստեղ։ Նրանց ավելի շատ հետաքրքրում էր հարևան սենյակի չճրկիպվաղ պահարանը։

— Ես ոչինչ չեմ հասկանում...

— Ախ, գու չե՞ս հասկանում։ Գուցե գու երազում ես եկել այստեղ։ Հետեիր մեզ։ Հերիք է կոտրասվես։ Ամեն ինչ սատիկանատանը կբացարես թարմ օդում գու քնից կղազվնես...

Սյու ժամանակ եկավ սատիկանատան մեքենան։ Ֆրանչեսկոյին նատեցրեցին երկու գողերի միջին Գողերն աշխատում էին հենց այստեղ տղայից վրեժ լուծեր։ Նրանք մի քանի անգամ արմունկներով ուժեղ խփեցին ֆրանչեսկոյի կրծքին։

— Դու էլ չես պրծնի, — խայթեց բանդիտներից մեկը — Մինք սատիկանատանը կասենք, որ գու մեզ հետ ես եկել ու ճանապարհ ես ցուցյ տվել մեզ։ Դե, խոկ սատիկանությունը քո մտոին էլ կհողաւ

— Հեյ, լոեցե՛ք, — հրամայեց սատիկաններից մեկը, — թե չէ կհըրամայիմ բերաններդ կտրել։

— Մինյոր, — պաղասեց ֆրանչեսկոն, — ես էստեղ դործ չունեմ ես ոչինչ չդիտեմ...

— Լա՛վ, լա՛վ, իսկ հիմա լոիր։ Տեսնու՞մ եք, մինչե անգամ նոր տարվա գիշերը հանգիստ չեն տալիս մեզ։

— Մեղ համար տոն չկա, — քմծիծաղ տալով ասաց գործերից մեկը — Մեղ համար բոլոր օրերն էլ տշխատանքային են։

— Դու գուցե ուզում էիր տոել «գիշերները», — առարկեց սատիկանը։ — Խոկ հիմա ձայնով կարիր ե կատակներդ քեզ պահիր։

Կես ժամ հետո ֆրանչեսկոն տիրուր նստած էր սատիկանական ըստանմունքի միջանցքում, երկար նստարանի վրա։ Նրան գոզերի հետ միենույն խցում չնստեցը ին, որովհետեւ նա երեխա էր, բայց հըսկության տակ պահեցին։

Ֆրանչեսկոն ուզում էր պատմել ամեն ինչ, բայց առ բայց ոչ ոք նրան չեր լսում։ Աստիկանները

համողված էին, որ Թրանչեսկոն գող է։ Ոստիկաններից մեկը նույնիսկ՝ նրա գլխին սկսեց խրատ կարգաբ

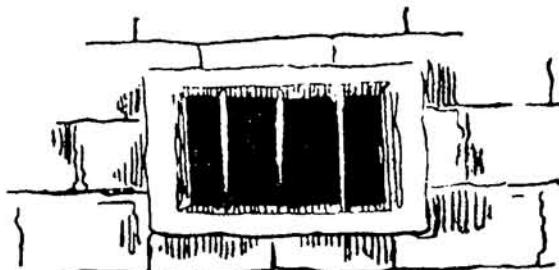
— Ամոթ չի՞ քեզ համար այս հասակից գողությամբ զբաղվել։ Հանդիստ կքնեիր քեզ համար և երազում կտեսնեիր մեյային։ Իսկ դու քաղաքի ամենահին հանցաղործների հետ խանութներ ես թալանում։ Իմ տղան թե որ գողություն աներ, ես նրա ականջները կպոկեի և այնպիսի ասկաակներ կտայի, որ խկույն կգագարեր այդ մասին մտածելուց։

Թրանչեսկոն լուռ արցունքներն էր կուլ տալիս, որոնք դառն էին և աղին

— Հիմի կոկորդիլոսի նման լաց է լինում...

Մյուս ոստիկանն ավելի ներողամիտ էր։ Նա նույնիսկ իր սուրճի մնացորդներն առաջարկեց աղային։

Թրանչեսկոն գլուխը հենեց պատին ու քննեց։

Մոտոցիկլետիառը ձանապարհ և ցույց տալիս

Քանդի գեռ Ֆրանչեսկոն նստած է՝ ոստիկանական բաժանմունքի միջանցքում, գլուխը բարձի փոխարեն հենած քարե կեղառու պատին, տեսնենք, թէ ուր է սլանում Երկնագույն նետը:

Մինչև լուսարաց այնքան էլ շատ ժամանակ չէր մնացել և զրահամար էլ խաղալիքները շատ էին շատապում համնել իրենց նոր բարեկամներին Նրանք վախենում էին եթե երեխաներն առավուայան մեջի նվերը չդանեն, կարող են իրենց ունեցած ամբողջ արցունքը սպառել:

Մոտոցիկլետիառը հպարտանում էր ուղեկցողի իր նոր դերով: Դեկից պինդ բռնած՝ կարելով բոլոր ջրափոսերն ու աւվակները, նա սլանում էր լրիվ արագությամբ: Այդ խորամանկը գիտմամբ մոտորի խողովակը թողել էր բաց, և Երկնագույն նետը երբեմնակի ընկնում էր ծխիքուանների մեջ: Այդ պատճառով Մեքենավարը սարսավելի ջղայնանում էր:

Երբ պետք է կանդ առնել, Մոտոցիկլետիառը բարձրացնում էր ձեռքը և գնացքն անմիջապես արգելակում էր, որպեսզի նրան տակը չգցի:

— Մենք գանվում ենք Ֆրանչեսկա Յեպոլոնիի տան առաջ: Ո՞վ է ուղում իջնել:

Տիկնիկները մի փոքրիկ խորհրդակցություն են կազմակերպում:

— Ես կդնամ:

— Ոչ, ես...

— Եկեք միասին գնանք, այդուես ավելի ուրախ լլինի... Ո՞վ գիտի... գուցե այդ Ֆրանչեսկան վատ աղջիկ է:

Տիկնիկները միշտ երկուսով էին գնում, որ այնքան էլ սարսափելի չմներ: Նրանք դիտում էին տունը, երբեմն այդ տունը միահարկ, աղքատիկ տնակ էր լինում, նորից սառւզում հասցեն, հրաժեշտ էին տալիս ընկերներին և անհայտանում հենց մուտքի մեջ:

— Չգիտեք, — նրանց հետեւ ձայն էր տալիս Մոտոցիկլե-

տիստրւ — Մուլտք «Ա» բնակարան՝ քսանյոթ։ Եթե գռների մոտ փոքրիկ խալի կլինի, փաթաթվեցեք մեջը, թե չէ մինչեւ լուսաբացը կը մըսեք։ Եթե դուռը լաց կլինի, աշխատեցեք մանել բուխարու մոտ կախված գուլպայի մեջ։ Եթե նամակների համար արկղ կլինի՝ փոքրձեք մանել մեջը, թեև ես խորհուրդ չէի տա այդպես վարվել։

Վախեցած և շնչահատ եղած տիկնիկները ձեռք-ձեռքի տված աստիճան առ աստիճան բարձրանում էին վերև և եղանակը Մի ըոսկե ձեղ պատկերացրեք նրանց փոխարեն։ Եթե ինքը Ֆեյան թաքցներ ձեղ գուլպայի մեջ և առավոտյան երեխան ուրախացած հաներ ձեղ նրա մեջից, զարմանալիորեն պարզ կլիներ տմեն ինչ։ Բայց երբ Ֆեյան չկա, և գուք միայնակ եք, պարզ է, որ բավական կհուզվեք։

Բայց և այնպես ես հավասացած եմ, որ խաղալիքներից ոչ մեկը հասցեն չշփոթեց և շատ երեխաներ առավոտյան արթնանալով իրենց շատ երջանիկ զգացին։

Ուզերներին ցած իջեցնելով, Մասոցիլետիստը շարունակում էր իր ճամփան։

— Հետեւյալ կանգառում տպրում է Պառլո զի Պառլոն, հնգամյա մի տղաւ Առաջարկում եմ Մարիոնեաներից մեկը նրան նվիրել։

— Մարիոնեաներից մե՞զը, — միաբերան բացականչեցին երեք Մարիոնեաները, որ պատուհանից հիանում էին ձյունածածկ քաղաքի տեսաբաններով։ Դա անհնար է։ Գուցե գուք ուզում էլք ասել «Երեք Մարիոնեաներին»։ Զէ՞ որ մենք անբաժան ենք։ Դուք մոռացել եք, որ մենք հիմա սիրու ունենք, ավելի ճիշտ՝ երեք սիրու ունենք և մեզ համար անջատումը սովորականից երեք անգամ ավելի ծանր կլինի։

Վերջացավ նրանով, որ երեք Մարիոնեաներն էլ զնացքից ցած իջան և թուչիսելով, առանց ուշագրություն գարձնելու կայարանապետի կանչին, որը չէր ուզում միանդամից երեք ուղևոր կորցնել, զնացին գեղի ցույց աված գուռքը նրանք, հասկանալի է, ոտքով էին գնում, զլախները միաժամանակ աջ ու ձախ գարձնելով։ Եթե Մարիոնեաներից մեկը զլուխը պտապացնում էր, աղա մյուս երկուսն էլ նույն բանն էին անում։

— Տղան շատ գոհ կլինի, — ասում էին նրանք, — երեք Մարիոնեաներով նա կարաղ է թատրոն խաղալ Իսկ ի՞նչ կաներ նա մեկով։

— Լա՛վ, լա՛վ, հաղար անսլոչ կետաձկներ, — միասին գնացեք, բարի ճանապարհ։

— Ծնորհակալություն, սինյոր Կապիտան։

Նրանք առախճանները բարձրանալով, մտածում էին.

— Մենք այսքան կսիրենք մեր տղային, թեկող նրա անունը Պաուլո լինի և ոչ թե Ֆրանչեսկո։ Մենք նրան երեք անգամ ավելի շատ կսիրենք, որովհետեւ մենք երեք սիրտ ունենք։

Եվ նրանք հպարառությամբ նայում էին իրենց կրծքերին, որտեղ ըալի նոման կարմիր և երեք վոքրիկ վառարանների պես տաք՝ փայլում էին սրտերը։

«Եթե տղան մըսած լինի, մենք կտաքացնենք նրան», — մտածում էին նրանք Պաուլոյի մասին։

Ի՞նչ աալօրինակ մաքեր... Խաղալիք, որ կարող է տաքացնել...

Ասենք, չե՞ որ մենակ վառարանները չեն տաքացնում։ Քնքուշ խոսքերը և նույնիսկ թելից կախված երեք Մարիոնետները կարող են մարդու մեծ աւրախություն պատճառել, տաքացնել նրա սիրողը։

Կեսմորութ Կապիտանը մեկնում է նավարկության

Հետեւյալ կանողառում կեսմորուք Կապիտանը ցած իջախ:

Ահա թե ինչպես պատահեց այդ Մասսայիկլիսաը ձեռքը բարձրացրեց և շարասյունը կանող առափ:

— Մարինո¹ Ռոսսիի առնը, — առանց մոտորը հանձնելու հայտարարեց նա:

Մարինո²: Կա տղա, որին Մարինո³ են կոնչում, — հաչեց մի ձայն, — հազար նավասակի կետաձկները Դա հենց իմ ուղածն է:

Պարզ է, որ դուք ճանաչեցիք կեսմորուք Կապիտանի ձայնը:

— Եթե անունը Մարինո է, ուրեմն ծովը նրան դուք կգա: Իսկ եթե նրան ծովը դուք կգա, ուրեմն նավի կարիք կունենա: Իսկ եթե այդ այլպես է, ուրեմն աշխարհի ամենաարագընթաց և ամենաամուք առագաստանավը նրա որամազրության տակ կլինի: Բարեկամներս, օգնեցեք նավը ցած իջեցնենք:

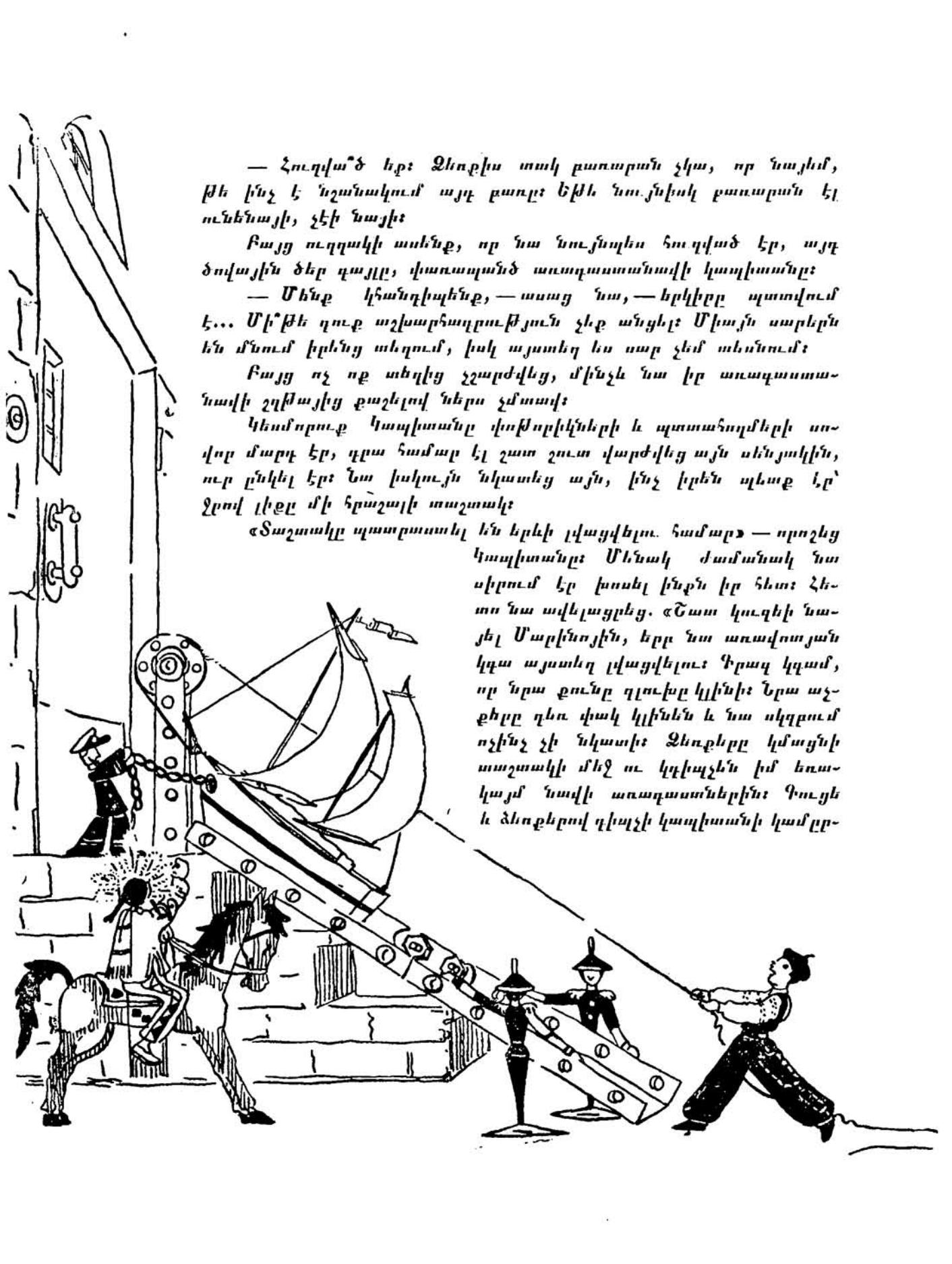
Մարինոյի տուն գնալու համար հարկավոր էր երեք աստիճան էլ բարձրանալ: Կոնստրուկաորի Գլխավոր ինժեները թեք ճոռ պատրաստեց, որի վրայով նավը քաշեցին շեմքի վրա:

— Շնորհակալություն, մնացածն ինքս կանեմ, — հայտարարեց Կապիտանը: — Իսկ դուք զնացեք ձեր գործին: Ես անհամբերությամբ ուզում եմ տեսնել, թե ով է ինձ սպասում: Դեհ, առաջ... Հազար ապրիւտած կետաձկներ, ինչու⁴ եք սպասում:

Խաղալիքները գնացըից դուրս էին եկել և տիսուր նայում էին Կապիտանին: Նա բոլորի համար թանկ էր: Ճիշտ է, նա անընդհատ հայնոյում էր, բայց չէ՞ որ մի այսպիսի առած կա: «Հաչազ կապիտանը կծան չի լինում»:

— Մենք բոլոր էլ հուզված ենք, — ծխամորճը բերանից հանելով, ուրասանեց Արծաթի Փետուրը:

¹ Մ ո բ ի ն ո ւ ի ս ա լ ի ր ե ն ն շ ա ն ա կ ո ւ մ է ծ ո վ ա լ ի ն ն ն ա վ ա ս տ ի ւ :

— Հուզված եք: Ձեռքիս տակ բառարան չկա, որ նայեմ,
թե ինչ է նշանակում այդ բառը: Եթե նոյնիսկ բառարան էլ
ունենայի, չե՞ նայի:

Բայց ուղղակի ասենք, որ նա նույնպես հուզված էր, այդ
ծովային ծեր գայլը, վառապանձ առագաստանավի կապիատանը:

— Մենք կճանդիպենք, — ասաց նա, — երկիրը պատվում
է... Միթե զուք աշխարհազրտթյուն չեք անցել: Միայն սարերն
են մնում իրենց տեղում, իսկ այստեղ ես սար չեմ տեսնում:

Բայց ոչ ոք աեզից շշարժվեց, մինչև նա իր առագաստա-
նավի շղթայից քաշելով ներս չմտավ:

Կեսմորուք կապիատանը փոթորիկների և պտտահողմերի սո-
վոր մարդ էր, գրա համար էլ շատ շուտ վարժվեց այն սենյակին,
ուր ընկել էր: Նա խսկույն նկատեց այն, ինչ իրեն պետք էր՝
ջրով լիքը մի հրաշալի տաշտակ:

«Ճաշտակը պատրաստել են երեխ լվացվելու. համար» — որոշեց
կապիատանը: Մենակ ժամանակ նա
սիրում էր խոսել ինքն իր հետ: Հե-
տո նա ավելացրեց: «Ճաշ կուզեի նա-
յել Մարինոյին, երբ նա առավոտյան
կգա այստեղ լվացվելու: Գրագ կգամ,
որ նրա քունը զլուխը կլինի: Նրա աչ-
քերը դեռ փակ կլինեն և նա սկզբում
ոչինչ չի նկատի: Ձեռքերը կմացնի
տաշտակի մեջ ու կդիպչեն իմ եռա-
կայմ նավի առագաստներին: Գուցե
և ձեռքերով դիպչի կապիատանի կամըր-

Հակինք Այստեղ արդեն նա աչքերը բաց կանիւ Այդ պահին ես նըան պատիվ կտամ ու կասեմ. «Ես Կեսմորուք Կազիտանն եմ, իմ անձնակազմն սպասում է ձեր հրամանին»։

Այսպէս վինթվինթալով, աթուների, տաշեզների ու խարիսխի շըղթաների օգնությամբ առագաստանավը գրեց տաշտակի մեջ և փառապանծ նավն սկսեց ջրի վրա մեղմ օրորվել։

— Վերջապէս մենք ջրի վրա ենք, — գոհ բացականչեց Կազիտանը։ — Գիշերը պարզ է, ձյունը դադարել է, մուսոնների ժամանակը գեռ չի եկել, իսկ հորիզոնի վրա ոչ շնաձուկ կա, ոչ ծովահեն։ Մինչև լուսաբաց կարելի է մի քիչ ննջել։

Այդպիս էլ նա արեց։

Իսկ երբ Կազիտանն արթնացավ, ամեն ինչ այնպէս եղավ, ինչ պիս նա երազում էր։

Մատիտների տուփի հրաշալի արկածները

ՄԵՐ ճանապարհորդների թիվը պակասում էր: Երկնագույն Նետի շատ վագոններ արգեն զրկվել էին ուղեռներից: Իսկ ովքեր մնացել էին, վաղոնից վագոն էին թափառում, ջղայնացնելով Գնացքի Պետին, որն ուղում էր ստիպել ուղեռներին հարգել երկաթուղային կանոնները:

— Ուղեռները չպետք է վագոնից վագոն անցնեն, — ասում էր նույ:
 — Գլուխներդ պատուհաններից զուրա մի հանեք, վտանգավոր է:
 — Ում տոմսը երբորդ կարգի է, նա իրավունք չունի առաջին կարգում նույնիսկ երևալու, հակառակ դեպքում կուտանովի:

Բայց Գնացքի Պետի բոլոր ջանքերը իզուր էին անցնում: Գրգըռ-ված և անհանգիստ ուղեռները նմանվում էին ճամբարից տուն դարձող երեխաների:

Յուրաքանչյուր կանգառում որևէ մեկը մյուսներին հրաժեշտ տալով ցած էր իջնում, իսկ գնացքը շարանակում էր առաջ գնալ:

Դուք հասկանում եք, ինարկե, որ ես չեմ կարող ձեզ պատմել երկնագույն Նետի բոլոր ուղեռների մասին: Այս ես ինքս էլ ամեն ինչ չգիտեմ: Սակայն ինձ լավ հայտնի է, որ կամուրջը պայթելուց հետո կենդանի մնացած կոնսարուկտորները իրենց չկորցրին: Գլխավոր ինժեների հրամանով նրանք մի ակնթարթում հաղմաղաց կառուցեցին այն աղայի բարձի վրա, որի մոտ ընկել էին: Տղան արթնացավ, սկսեց բռնակը պտտեցնել, և հողմաղացի թևերը սկսեցին պտըռվել: Այսպես նրանք պտտվում էին, սպասելով, թե ինչոր մի Դոնեկի իրուս կհարձակվի հողմաղացի վրա:

Մոտացիկետիսաը հոգնեց իր մոտոցիկլետի վրա ցնցվելուց և որոշեց կանգ առնել: Նա ընտրեց մի փոքրիկ մեխանիկի տռն և հասցեների ցուցակը տվեց երկնագույն Նետի Մեքենավարին: Այնուհետեւ Մեքենավարը կարող էր գնացքը վարել իր ցանկացած ձեռվ և ոչ թե հազիվնաղ շարժվել շան պոչին կալած, կամ խեղվել մոտոցիկլետի արձակած կտապույտ ծխի մեջ:

Հնդկացիներն ու կավրոյները հազիվ էին հասնում նրկնագույն նետի հևտեփց։ Գնացքը երբեք չի հոգնում, բայց ձիերը երբեմնակի պետք է հանդատանան։ Հնդկացիների ձիերը գեռ կարող էին ձյան միջով վազել, բայց կավրոյներինը սկսել էին թուլանալ:

Բայց ահա մեր ճանապարհորդները հասան մի առն, որի պատռահներին ապահիների վոխարեն վակցված էին թերթերի և ամսագրերի կառըներ և հնդկացիների ու կավրոյների նկարներ։ Մեր հերոսները իրենց զգացին ինչպես սեփական աանք Նրանք հանեցին ձիերի թամրերը և հասակին վոած ծղանենքնակի վրա ճամրար խփացին։ Հենց նույն ներքնակի վրա էլ քնել էին իրար գրկած երկու տղաւնրանց մի փոքր կեղաստ գեմքերը նույնիսկ քնած ժամանակ ուրախ էին ու գուրելիան։

Որպեսզի ներքնակները չայրվեին, ճանաղաւը հորդները խարույկ չփառեցին։ Նրանք վրանները խփեցին, ձիերը կապեցին և իրենք էլ պառկեցին քնելու։ Միայն Արծաթե Փետուրը չքնեց։ Հնդկացիների մեծ առաջնորդները երբեք չեն քնում։ Գիշեր-ցերեկ նրանք ծխում են իրենց ծխամորձները և մտածում։ Իսկ թե ինչի՞ մասին են մտածում՝ անհայտ է, որովհետեւ նրանք քիչ են խոսում։ Տասը մտքից թերեւ միայն մեկն են ասում, իսկ մնացած ինը պահում են գաղոնի։ Այ, հենց զրա համար էլ նրանք այդպես խմաստուն են դաւնում։ Հնդկացիների առակն ասում է. «Առակյացները երկու անդամ ակելի շատ բան վիաեն, քան շատախոսները»։

Գնացքում մնացել էին կայարանապետը, Գնացքի Պար, Մեքենավարը և Մատիաները։ Մատանիները գուրս եկան իրենց առավից և ամեն մեկը մի կուպե զբաղեցրին։ Ինչպես զիտեքեր ունեն և՝ նրանք ընդարձակ տեղ են սիրում։ Իսկ այդպես աելափոխվելով, նրանք իրար բոլորովին չեն խանգարում։

Ընդամենը արգեն երկու տղա էին մնացիլ, որոնց մոտ մեր ճառապարհորդները չէին եղել՝ ֆրանկոն և Ռոբերտանց Ֆրանկոնյի տան մոտ Մատիաները ցած թուան։ Նրանք ամենածիծաղելի արկածների հանդիպեցին։ Ֆրանկոն քնած չէր։ Նա պառկել էր իր մահճակալին և ձեռքերը դլիս տակ դրած նայում էր առաստաղին։ Տղան խկույն նկատեց հյուրերին, որոնք մեկը մյուսի հետեւց խցկում էին բանալու անցքի մեջ և թիթե կտառոցվ ընկնում հասակին։

— Ողջո՞ւյն, — ուրախ ասաց Ֆրանկոն։

— Ողջո՞ւյն, — խկույն պատասխանեցին Մատիաները։

Իսկ Դեղինը, որ սիրում էր ամեն առիթով կատակել, անմիջապես ավելացրեց։

— Ինչո՞ւ քնած չես, չարաճճիւ նոր տարվա զիշերը պետք է բոլոր երեխաներն ել քնեն։

— Ես այդ զիտեմ, բայց...

— Ճիշտ է, մենք այստեղ հասանք ոչ թե մեյայի ցախակելին հեծած, այլ... բայց այդ պիտի զարանի մնատ

— Իսկ ես...

Բայց այստեղ Երկնաղույն Մատիաը ընդհատեց Դեղինին.

— Վերջի վերջո ի՞նչ կա, որ նա քնած չէ։ Դա նույնիսկ լավ է։ Մենք անմիջապես կրաքեկամանանք։

— Ես ել եմ այդ կարծիքին, — ճգճը զայ կարմիրը, ամենառւբախ Մատիաը։

— Իսկ ես համաձայն եմ Դեղինի հետ — ասաց Կանաչը, — մանավանդ որ նա իմ խորթ եղբայրն է։

Իսկ դուք դեռ չգիտե՞ք, թե այդ ի՞նչ ազգակցական կապ է։ Դա բավական բարդ պատմություն է։ Կանաչը Դեղինի և Կապույտի խորթ եղբայրն էր։ Մանիշակագույնը՝ կարմրի և Երկնաղույնի, Նարընջագույնը՝ Դեղինի և Կարմրի։ Բայցի այդ,

Նրանց միջև բազմաթիվ այլ ազգակցական կապեր կային, դրանք բարդ ազգակցություններ էին, ինչպես այս աշխարհի վրա բոլոր ազգակցական կապերը:

— Դե լավ, լավ, — հաշտվողական ասաց Ֆրանկոն: — Տեսնում եմ, դուք սկսում եք կովել: Ես էլ կարծում էի, թե գույները, ինչպես ծիածանի մեջ, իրար հետ հաշտ են ապրում:

— Դուք սխալվում եք, — բացականչեց Դեղինը: — Մի՞թե դուք երբեք չեք լսել հակադրությունների մասին... Բայց սպասեցեք, դուք դեռ չեք ասել մեզ, թե ինչու քնած չեք:

— Ուղղակի նրա համար, որ քունս ոչ մի կերպ չի տանում:

— Դա նշան է, որ դուք վատ տղա եք եղել: Չեն քնում միայն այն երեխաները, որոնց խիզճը մաքուր չէ:

— Խիզճս մաքուր է, բայց ստամոքսս դատարկէ: Ես ընթրիքին ուսեելու բան չունեի:

— Տեսնո՞ւմ եք, — հաղթական բացականչեց Երկնագույնը: — Ես խկույն ասացի, որ նա լավ տղա է:

— Ըսդհակառակը, — առարկեց Կանաչը: — Եթե նրան առանց ընթրիքի են թողել, նշանակում է, որ վասն է:

— Ոչ, — տխուր ասաց Ֆրանկոն, — այդ նշանակում է, որ մեր պահարանը դատարկ է, և մայրիկս ինձ շուտ է քննեցրել: Նա հույս ուներ, թե քունը քաղցին դուրս կմղի: Սակայն հակառակն ստացվեց, քաղցր հաղթեց: Բայց ես չեմ արտնջում: Ինձ համար շատ հետաքրքիր էր տեսնել, թե դուք ինչպես եք բանալու անցքով ներս մտնում: Գիտե՞ք, ես ոչ մի անգամ Ֆեյայից նվեր չեմ ստացել: Իսկ դուք ինձ համար ամենալավ նվերն եք, այս ես որոշել եմ նկարիչ դառնալ:

Ֆրանկոն այնքան փաղաքուշ էր խոսում, որ Մատիաները թուշկոտելով մոտեցան նրան, որ դուր են եկել տղային: Դեղինի և Կանաչի

համար մի բարի խոսք էլ հերիք էր, որ դադարեն կովելուց և դառնան համոզվող ու բարի:

— Եթե ուզում ես նկարիչ դառնայ, — ասաց Դարչնագույնը, բոլոր գույներից ամենահանգիստը, — ես խորհուրդ եմ տալիս զյուղական տեսաբաններ նկարել: Թրտ համար գու կարող ես ինձ օգագործել:

Իսկ ինձ համար միենույն է, թի ինչ կյանքից կլինի նկարը, — ասաց Երկնագույնը: — Մի կտոր երկնքի համար միշտ էլտեղ կճարվի:

— Տղաներ, — բայցականչեց կարմիրը, որը միշտ ուզում էր որևէ նոր բան առաջարկել: — Ինչո՞ւ եք շաղակատելով իզուր ժամանակ կորցնում: Ես ինչոք բան եմ մտածել:

— Լուսմ ենք:

— Քանի որ Ֆրանկոն քնած չի, եկեք նրան զբաղեցնենք: Եկեք նրա համար սրեւ բան նկարենք:

— Հիանալի է մտածված, — ուրախացավ Ֆրանկոն: — Փնտրեք սեղանի վրա, այստեղ մի քանի թերթ թուղթ պիտի լինի: Իհարկե, գրանք ալբոմի հրաշալի սպիտակ թղթեր չեն, խանութպանը զբանց մեջ սուրճ է փաթաթել, բայց ես պահել եմ նկարելու համար:

— Ես սկսեմ, — հանդիսավոր արաւասանեց Սեր: Նո մի թերթ թուղթ գրեց Ֆրանկոյի մահճակալի մոսա զրված գիշերային սեղանին և սկսեց թռչկուել վրան: Թղթի վրա հայտնվեցին մի ծառի բուն և ճյուղեր: Հանկարծ Դարչնագույնը վրա պրծավ ծառին և սկսեց բունը ներկել, իսկ Կանաչն իր հերթին լալոր ճյուղերից տերեներ կախեց:

Ֆրանկոն ծափ տվեց, բայց Դեղինը քիթը կախեց (ճիշտ է, ես չգիտեմ, թե նրանք է գտնվում Մատիարի քիթը, բայց որ նո քիթը կախեց, ես հաստատում եմ):

— Այդ նկարը եղանակին չի բանում, — ասաց նատ: — Բոլորին հայտնի է, որ ձմռանը ճյուղերի վրա ակրե չի լինում: Միայն հաղովայուտ դեպքում հատ ու կենոտ աերեներ երկում են, այն էլ դեղին...

— Իսկ գու մոռացե՞լ ես սոճու և եղենու մասին, որոնց ասեղիկները երբեք չեն թափվում:

— Ես մի հիանալի միտք ունեմ, — հայտարարեց Երկնագույնը:

Նո մի թուղթ վերցրեց և վրան տարօրինակ մի գիծ քաշեց: Իսկ մի քանի բոսք հետո մի հրաշալի Երկնագույն կով քաղաքավարի բառաշելով և վզից կախված Երկնագույն զանգակը զնպվեցացնելով պոկվեց թղթից և սկսեց սմբակներով խփել սեղանին:

— Հիանալի է, — բացականչեց Ֆրանկոն: — Իսկ իո՞ւ նկարները
միշտ մնում են թղթի վրա և երբեք չեն կենդանուած:

— Մաւանաւ, — աղերսագին բառաչեց Երկնագույն կովր:

— Գուցե նրա կաթը շատ է հաւաքվել, — ասաց Ֆրանկոն: — Եթե
կովերը բողոքում են, հարկավոր է նրանց անողայման կթել: Բայց ես
կթել չգիտեմ...

Օգնության հասավ Դարչնագույնը, որբ ծանոթ էր գյուղական
կյանքին և կով կթել գիտեր:

Երկնագույն կովի կաթը հրաշալի կարույտ զույն ուներ:

— Ես այսպիսի կաթ երբեք չեմ տեսել, — ծիծաղից Ֆրանկոն:

— Երկնագույնն է մեղավոր, — ասաց Դեղինը: Նու ամեն ինչ
ուզում էր ինքն անիտ: Բալորը գիտեն, որ կովը գեղին է լինում:

— Դեղին: Այդ ինչ ես ասում:

— Այս, հերիք է վիճեք, — ասաց Կարմիրը: — Հիմա իմ հերթն է:

Եվ նա պարունութեթեռներյամբ ուրախ թռչկուեց թղթի վրա:
Դեռ ոչինչ ավարաված չէր, բայց համարձակ կարելի էր տեսել, որ նը-
կարը ծիծաղելի էր ստացվելու:

— Պատրաստ է, — ծիծաղելով հայտարարեց Կարմիրը:

Գիտեք նա ինչ նկարեց: Մի տարօրինակ մարդ, որը հրաշքով
փուլ չէր գալիս, թեև ամրողովին առանձին կտորներից էր արված:
Ձևաքերը չէին միանում ուսերին, ոտքերը՝ մարմնին, քիթր՝ գեմքին,
իսկ գլուխը՝ զղին:

— Կեցցե կաոր-կտոր մարդը, — ձայն ավեց Ֆրանկոն:

Մարդը փորձեց թղթի վրայից իջնել և տեղն ու աեզզ մի տաքը
կորցրեց:

Նա կրացավ և մեծ գժվարությամբ ուրքը հարմարեցրեց, բայց
աեզզ ու աեզզ թիր տեղից թուավ:

— Թես կորցրի, որտե՞ղ է իմ թիր: — Մարդը ծնկի իջավ թեր
փնտրելու, և հենց այդ ժամանակ նրա ուսերից դնդակի նման գլուխից
զլուխը:

— Օգնեցեք, օգնեցեք, ես մեղավար չեմ, ինչո՞ւ եք ուզում
գլուխս կարել, և գուաւմ էր կաոր-կտոր մարդը:

Ծիծաղից Ֆրանկոյի աչքերը արտաստ քով լցուիցին:

— Մի՛ վախեցի, — աշխատելով կտորները իրար կողքի դնել, հոգ-
դորում էր նա: — Եհա, ամեն ինչ կարգին է: Դե հիմա ցույց տուր,
թե ինչպես ես քայլում:

Դրա ասելը հեշտ էր, բայց կատարելը այնքան էլ հեշտ չէր: Կտորի կտորը մարդը գեռ միւհերկու քայլ չէր արել, երբ կողցը ծախս ուսպի կեսը և աջ ձեռքը: Խեղճը օրորվեց ու վայր ընկափ:

Ամեն մի Մատիան սկսեց մի սրեւր բան նկարել: Հենց որ ավարտում էին՝ նկարները կենդանառում էին, բարձրանառ էին թղթից և հետաքրքրությամբ նայում էին շուրջները երկնազաւյնը մի նավակ և նավասարի նկարեց: Նավասարին երկնազաւյն կովի կաթը ծավի տեղ ընդունեց և սկսեց նավարկել նրա մեջ:

Հանկարծ լսվեց ինչ-որ մեկի ձայնը.

— Հեյ, հեյ, լսեցեք:

— Այդ ո՞վ է, — հարցրեց Դեղինը, որ դիմեր լոլոր պարտականությունները, այդ թվում նաև ժամապահը:

— Է՛-է՛-է՛, այդպիս մի ազմկեր, բարեկամո, ևս խեղճ քաղցած Մուկն ևմ և հույս ունեմ, որ ձեզնից մեկն ու մեկը իրեն կզոհի, որպեսզի ևս կարողանամ բնթրել: Ինձ միշտ Մատիաները դուք են եկել, հասարակ թե դունավոր, միենառուն է:

Մատիաները շատապ հավաքվեցին ֆրանկոյի մոտ, որը ձեռքը բարձրացրեց նրանց պաշտպանելու համար:

— Աինյոր Մուկ, եթե դուք կարծում եք թե ձեր քաղցր կարող եք հազեցնել իմ բարեկամների հաշվին, ապա զգուշացնում եմ ձեզ, դուք սիալ տեղ եք ընկել:

— Այս տանը հնարավոր չէ ապրել, — տատամները կրճատացնելով մրթմրթաց Մուկը: Ո՞չ պանը իշխանք կա, ո՞չ ձու, ո՞չ շշով յուզ, որի մեջ ևս կարողանայի պոչս թաթախել ու լիզել, ո՞չ ալրի ու հատիկի տապրակը, որպեսզի մի քիչ ճաշակեի: Վերջին շարաթում ևս կորցրել եմ իմ քաշի կեսը:

— Ես խղճում եմ ձեզ, — պատասխանեց ֆրանկոն, — բայց ևս նույնպես առանց ընթրիքի պառկեցի քնելու, և սա առաջին անգամը չէր: Ես ոչնչով ձեզ օգնել չեմ կարող: Ինչ վերաբերում է իմ Մատիաներին, ապա նրանք ձեր ատամների համար չեն:

— Հրամայիր, որ նրանք դոնե սւտելու բան նկարեն, — աղաչեց Մուկը: — Ես տեսա, թե նրանք ինչ հրաշալի վարպետներ են:

— Դրան ես համաձայն եմ:

— Թողեք ես սկսեմ, — ասաց Դեղինը:

Եվ մի ակնթարթում նա նկարեց ծակոտիներով պանրի մի կտորը նույնիսկ հնդկական ֆաքիրը, որ ամեն տեսակի փոկումներ ցույց տա-

լու վարպետ է, կզարմանար և ինքը հաճույքով կուտեր մի այդպիսի
համեղ կտոր:

— Շատ շնորհակալ եմ, — բեղեքը յիգելով բացականչեց Մուկը:
Ոչ ոք չնկատեց, թե ինչպես Մուկը պանիրը կուլ տվեց:

— Հրաշք է և ոչ թե ախորժակ, — զարմացավ Կարմիրը: — Սպա-
սիր, ես հիմա քեզ կկերակրեմ: Նա մի մաքուր թերթ վերցրեց և վրան
մի շրջան գծեց:

— Դա երկի հոլանդական պանիր է, — ասաց Մուկը: — Մի անգամ
ես դրանից կուշտ կերել եմ: Նա էլ կարմիր կեղեւ ուներ:

— Մի շտապիր, ես դեռ չեմ ավարտել:

Մեծ շրջանի վրա Կարմիրը մի ավելի փոքր շրջան գծեց և որոշ
ժամանակ սկսեց ինչ-որ տարօրինակ ձողիկներ ու կեռեր գծել:

— Տարօրինակ է... — նկատեց Մուկը: — Ես այդպիսի խոշոր անց-
քերով հոլանդական պանիր դեռ երբեք չեմ տեսել: Այդ պանըի վրա
երկի մի ամբողջ մկնային ընտանիք է աշխատել: Իսկ հիմա, խնդրեմ,
բոլորդ մի կողմ քաշվեք:

— Ինչպիսի շտապողականություն, — քմծիծաղ տվից Կարմիրը: —
Սա դեռ սկիզբն է: Ես ուզում եմ այնպիսի ուտելիք պատրաստեմ, որ
ամբողջ կյանքումդ հիշես:

Եվ, շարունակելով նկարել, այդ տարօրինակ մարմնին ավելացրեց
մի պոչանման բան, որին Մուկը

նրբերշիկ տեղ բնդունեց:

Նրբերշիկ, դա վաս չէ:
Նույնիսկ չեմ հիշում, թե երբ
եմ վերջին անգամ դրանից կե-
րել: Գուցե և բոլորովին չեմ կե-
րել, այլ միայն պատերացնում
եմ երշիկաղործի կրապակում բը-
նակվող հորս պատմածով: Իսկ
հիմա մի կողմ քաշվեք և թույլ
տվիք ճաշակել այդ հրաշալի պա-
նիրը, թե չէ բերանիս ջուրը
գնաց:

— Մի ըստե, — ասաց Կար-
միրը և վերջին անգամ դիպավ
թղթի կտորին...

Մուկն անհանգստացած նայում էր կենդանացող նկարին, որը
ծուլորեն բարձրանում էր թղթից:

— Բայց ախր սա... այս ի՞նչ կատակներ են: Ա՛յս, օդնեցէք,
ճայրեկ...

Եվ Մուկն այնպիսի արագոթյամբ փախավ, որ նույնիսկ պոչը
կորցրեց: Կարմիրն ուրախ ծիծառում էր: Իսկ ի՞նչ էր նկարել նա: Բա-
րեկամներս, մի հոկա կարմիր կատու: Բեղերը լիզելով, կատուն ան-
միջապես սկսեց մագիլները որեւէ Բարեբախտաբար կատուն մի քիչ
ծույլ էր և չափից ավելի էր գանդաղաշարժ, թե չէ Մուկը նրա ձեռ-
քից չէր ոլրծնի:

Կատուն քնքշորեն մռոաց և քսվեց ֆրանկոյի ձեռքին, իբր՝ չո-
յիր ինձ:

Ֆրանկոյի համար գա անմռուանալի գիշեր էր: Մատիաները իրենց
արգեսորը հերթով ցույց էին աալիս նրանք այնքան գրոշակներ
նկարեցին, որ սենյակը զարդարեցին ազգային օրվա նման:

Նրանք նկարեցին եռագույն և կարմիր գրոշակներ: Մի քիչ վե-
ճեցին: Ամեն մեկն ուզում էր, որ իր գրոշակն ավելի լավ լինի: Հետո
հաշափեցին և միասին նկարեցին վեց գույնի գրոշակ:

— Հիմա գրոշակի վրա մեր ըոլորի գույնելն էլ կան, ոչ ոք չի
վիրավորվի և մենք այս չենք կովի:

Հետո, չնայած իր մռայլ տեսքին, Սև Մատիուի գլխում հիանալի
միտք ծագեց: Ինչքան էլ աարօրինակ լինի, բայց հենց այդպես է միշտ
լինում, և ես կպատմեմ ձեզ այդ մասին:

Սկզ հեռախոս նկարեց, փոքրիկ խաղալիքի մեծության, բայց իս-
կական լսափողով, համարների սկավառակով և հեռախոսաթելերով: Իսկ
երբ Սկզ զանգ նկարեց, հեռախոսն անմիջապես սկսեց զնզդնդալ:

— Շուտ պատասխանի՞ր, — ասաց Սկզ:

— Բայց ես չզիաեմ, թե ինչպես են խոսում: Ես կյանքումս եր-
բեք հեռախոսով չեմ խոսել, — պատասխանեց ֆրանկոն:

— Համարձակ եղիր: Դու միայն պիտի առես, «Ես հեռախոսի մոտ
եմ» և լոես:

Ֆրանկոն լսափողը վերցրեց, գրեց ականջին ու ասաց.

— Ես հեռախոսի մոտ եմ:

— Ալո, — պատասխանեց մի հասու ձայն, որ կարծես խոր նկու-
զից էր գալիս: — Ո՞վ է խոսում:

— Ես ֆրանկոն եմ, իսկ դուք ով եք:

- Ես հեռախոսային կախարդն եմ: Կարող եմ այնպես անել, որ դու ցանկացածք մարդու հետ խոսես:
- Այսպես ո՞ւշտ Այս ժամին բոլորը քնած են և եթե ես նրանց արթնացնեմ շաղակատելու համար, ո՞վ գիտի լինչպիսի հայնոյանքներ կթափեն ինձ վրա:
- Բոլորը չեմ որ քնած են, թանկադին ֆրանկու Այ, դու, օրինակ, քնած չես:
- Բայց ես քնած չեմ, որովհետեւ չեմ ընթրել:
- Կարծում ես մենակ գո՞ւ ես այդպես: Այ, խոսիր վերջին հարկում ապրող պատավի հետ:
- Ես լսում եմ, — հնչեց գողգոջուն մի ձայն:
- Ֆրանկոն է հեռախոսի մոտ, -- ասաց տղան:
- Բարեկ, ֆրանկու:
- Ինչո՞ւ չես քնում, տատիկ:
- Սիրելիս, պառավները քիչ են քնում: Բայց այդ, պահարանս դասարկ է: Դու հո զիտես, որ պառավները քիչ են փող ստանում... Թարեքի վրա մի կառը պանիր կար, այն էլ, երեխ, կատան է կերել, և ես ստիպված պառկեցի քնելու:
- Իսկ եթե չքնեք:
- Ի՞նչ արած... Ես մտածելու շատ բան ունեմ: Ես հիշում եմ իմ տղաներին, որոնք աշխատանք ճարելու համար թափառում են աշխարհում: Գուցե նրանցից մեկն ու մեկը կհարստանա կամ կվաստակի այնքան, որպեսզի կարողանա մի քանի սալդո ուղարկել ինձ... Այդպես չէ:
- Ամբողջ սրտով ցանկանում եմ, որ այդպես լինի, տատիկ:
- Շնորհակալություն, ֆրանկու, բարի գիշեր:
- Բարի գիշեր, տատիկ:
- Ֆրանկոն լսավողը ցած գրեց, բայց անմիջապես զանգը նորից հնչեց:
- Ալո, հը՛, խոսեցի՞ր:
- Դա հեռախոսային կախարդն էր:
- Այու Այնքան խղճում եմ այդ աղքատ պատավին:
- Հիմա մի մարդու հետ էլ խոսիր:
- Ալո, ո՞վ է խոսում:
- Ֆրանկոն:
- Այս, ֆրանկոն: Ես քեզ չեմ ճանաչում, բայց դա կարեռ չէ:
- Ես միևնույն է, քնած չեմ:

— Զեզ հետ որևէ բա՞ն է պատահել?
— Ո՞չ, ամեն ինչ կարգին է: Ես ուսանող եմ և ժամանակ չունեմ հուզվելու: Ես պիտի պարապեմ:
— Աւրեմն դուք քնած չեք, որովհետեւ պարապո՞ւմ եք:
— Ճիշտ որ ասեմ քեզ, ես ոչինչ չի անում: Իմ դիմաց, բարձի վրա դրված է բաց գիրքը, բայց ես նույնիսկ չեմ ջոկում բառերը, որոնք պարունակու նման՝ թուչկոսում են աչքերիս առաջ: Մեղքը ընթթիքինն է:
— Դուք վա՞տ եք կերել?
— Ես բարբարին չեմ ընթթիք: Հինգ բոպի առաջ վեր կացա անկողնուց և գնացի տանտիրուհու մոտ: Կարող ես ինձ չասել, որ գողանալը վատ բան է: Ես ինքս էլ այդ դիտեմ: Բայց ես այնպես էի ուզում մի որևէ բան ծամել՝ մի կառոր հաց, ինձոր, ի՞նչ ուզում է լինի: Խոհանոցի լույսը ես չփառեցի, որպեսզի տանտիրուհուն չարթնացնեմ: Թաթերի վրա մոտեցա պահարանին, զոնակը բացեցի և զգուշուին, որպեսզի որևէ բան շուռ չտամ, ձեռքս մեկնեցի... Մասս դիպակ ինչ-որ փափուկ բանի: Ի՞նչ բան է: Շոշափելով ես կարծեցի դա մարմարադ է: Բայց երբ մասս բերանս տարա, դիտե՞ս թե դա ինչ էր, առմաս: Պամիզորի տոմատ: Ես ամանի կեսը կերա և հիմա ծարագից մեռնում եմ:

— Ես առմատ չեմ սիրում, ... ասաց Ֆրանկոն:
— Թանկագին բարեկամու, ևս էլ չեմ սիրում: Տոմատից հիմա ինձ վատ եմ զգում, բայց դե ուրիշ բան չկար: Իսկ այժմ ցանությունն Վազը գիշեր, եթե քնած չես լինի, ինձ զանդ տուր, մի քիչ կխոսինք:

Ֆրանկոն էլի մի որոշ ժամանակ հեռուստավ խռուեց: Ի՞նչքան մարդիկ կային, որ չէին կարողանում քնել: Քնած չէին հիվանդները, որոնց նույնիսկ գիշերը ցավը հանգիստ չէր տալիս, ֆրանկոյի նման տղաները, որոնք առանց ընթթելու էին պառկել քնելու, ծերունիները, որոնք տըխուր մաքերսվ էին տարված, իսկ ինչպես հայտնի է, ախուր մաքերը փախցնում են քունքը Աչք չէին փակցնում նաև գիշերը աշխատող մարդիկ՝ դումնային վասարան-

Ների և էլեկտրակայանների բանվորները, գիշերային պահակները, հացթաւխները, որ հացը գիշերն ոն թխում, որպեսզի առավոտայան թարմ լինի:

«Բայց գիշերը քաղաքը կարծես թե քնած լինի» – մտածեց Ֆը-
րանկոն:

Մասիտները կպել էին հեռախոսալարին, որպեսզի խոսակ-
ցությունը լսեն, բայց վերջ ի վերջո հսկնած քնեցին:

Ֆրանկոն Մասիտներին չարթնացնելու համար զգաշորեն
բոլորին հավաքեց տուփի մեջ, ծածկեց և եթե Մոլլը հանկարծ

համարձակի դուրս գալ իր բնից, չկարողանա նրանց դանել, զրեց
բարձի տակ:

Մասիտների նկարած պատկերները մեկը մյուսի հետեւց վերա-
դարձան իրենց թղթերի վրա և սենյակում լուսթյուն տիրեց: Ֆրան-
կոն լույսը հանցցրեց և որոշ ժամանակ բաց աչքերով պառկած էր:
Նա ոչինչ չէր տեսնում, բայց նրան թվում էր, թե սենյակում շատ
մարդիկ կան: Կարծես թե այն մարդիկ, որոնց հետ հեռախոսով խո-
սում էր, եկել են իրեն մոտ, որ ինքը չձանձրանա:

Վերջապես նա հանգիստ քնեց մինչև առավոտ:

Նրա մայրիկը շուտ զարթնեց, որպեսզի խոհանոցում գարուց սուրճ
պատրաստի (խկական սուրճը շատ թանկ էր): Նա անցավ ֆրանկոյի
սենյակով և տեսավ հրաշալի նկաքներով թղթեր: Մայրիկը քնքշորեն
նայեց աղային և ժպտաց:

«Իմ տղան նկարիչ կրտսենա, — մասածեց նաւ — Ես ամեն ինչ կանեմ, որ նա կարողանա սովորել: Զէ՞ որ նա շատ լավ է նկարում»:

Նա փակաքշեց տղայի գղղղված մազերն ու գնաց խոհանոց:

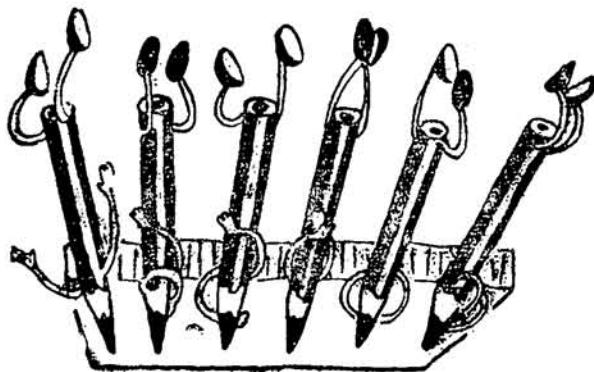
Ամսոս, որ չեմ կարող ձեզ պատմել Ֆրանկոյի պատմությունը Նկարիչ կրտսենա՝ նա արդյոք, թե մի կառոր հաց վաստակելու համար սախլված չափրած աշխատանքով կղբաղվի:

Ո՞վ զիտի... Բոլորը չե, որ իրենց ցանկացած գործն են անում՝ Ես մի գռնապահի զիտիմ, որ երազում էր երաժիշտ գառնալ:

«Ես այնքան կտղեի ջութակ նվազել սովորել, — պատմում էր նա ինձ: — Բայց սախլված եմ այ, այսպիսի գործիք բռնել ձեռքիս...»:

Եվ նա ցույց տվեց ինձ ցախավելրւ:

Մեծ երջանկություն ցանկանանք Ֆրանկոյին և զնանք երկնառույն նետի հետեից:

№ 27 բուղկան

Երկնագույն Նետը խավարի միջով սլահում էր զեպի Ռոբերտոյենց սունտ Միայն նո էր հիմա առանց նվերի մնացել: Կայարանապեան ու Գնացքի Պետը նսաել էին Մեքենավարի խցիկում: Գնացքի բոլոր վագոնները դաշտարկ էին:

Վերջապես ձյունը դադարեց: Ճուրս քոմին ամպերը ցըց, և հսկայական երկնքում, ինչպես հայելու մեջ, փայլստակեցին աստղերը:

Բայց նրանց փայն անընդհատ թուլանում էր: Մոտենում էր լուսաբացը: Պարկից արդեն դուրս էին զալիս առաջին արամվայներն ու շարժվում ձյունու փողոցներով: Երկնագույն Նետի Մեքենավարն ստիպված էր ուշադիր նայել շուրջը, որպեսզի որևէ հսկա հրեշ գնացքը չճղմեր:

— Ամենաանսխանգ ճանապարհը, — ասոց Կայարանապեաը, — դա մայթն է:

— Զի կարելի կարգը խանգարել, — առարկեց Գնացքի պետը: — Ոչ մի իրեն հարգող գնացք մայթ չի բարձրանա:

— Մենք կարող ենք ռելուերի միջով գնալ, — ասոց Մեքենավարը: — Ես հաշվեցի, որ արամվայր կանցնի մեր վրայով, առանց դիպչելու գնացքին:

Եվ իրսք, արամվայն անցավ Երկնագույն Նետի վրայով և նույնիսկ շշոշափեց նրան: Թվում էր, թի Երկնագույն Նետը սլահում է: մի հսկայական գզրուցով թունելով: Սկզբում գնացքի անձնակազմը մի փոքր հուզվում էր, բայց նետը վարդվեցին ու հանգստացան:

Ռորելասոյի առնը զանվում էր քաղաքից դուրս, դաշտում: Ասենք դա ոչ թե տուն էր, այլ պարզապես երկաթուղային մի բուգկա, № 27 բուգկան:

Մեքենավարը, Կայարանապեան ու Գնացքի Պետը իրենց աչքերին չեին հավատում: Հասցեն նրանց ուղիղ բերել էր խական երկաթուղու մոտ:

Փոքրիկ լուդկայի պատուհանից լույս էր երկում։ Երկաթգծի հոկիչը քնած չէր։ Նա ամեն անցնող գնացքին բնդառաջ էր դռւրս գալիս, իր լապտերով ազգանշան տալիս, ապա ձյունը թափ տալով մտնում էր բուդկատ Բուդկայի աջ ու ձախ կողմերում պողպատե օճերի նման ձգվում էին սելսերը։

Այդ ի՞նչ սելսեր էին։ Երկնագույն նետի երկաթուղայինները նույնիսկ երագում այդպիսի սելսեր չեն տեսնել իսկ գնացքները։ Գեախնը սկսում էր զողալ նույնիսկ այն ժամանակ, երբ նրանք գես չեն երկում։

Եվ ահա հայրանվեց գնացքը՝ հսկայական, ինչպես քաղաքը անփշների վրա։ Վագոնները հարյուրավոր լուսավորված պատուհաններով տան մեծություն ունեին։ Երբ գնացքն անցավ, մեր երեք հերոսները ոչ մի կերպ աւշի չեն գալիս, թեև ականջները պինդ փակել էին։ Նրանք երկար ժամանակ ստիպված էին թաշկստել մի ստքի վրա և գլուխները թափահարել ինչպես անում են լողաբաները, ականջների ջուրը թափելիս։ Միայն դրանից հետո նրանք սկսեցին լով լսել։

— Ի՞նչ կասեք, — հարցրեց Գնացքի Պետք, որի աչքերը սարսափից ու հիացմունքից շտում էին։ Մյ զա գնացք էր։

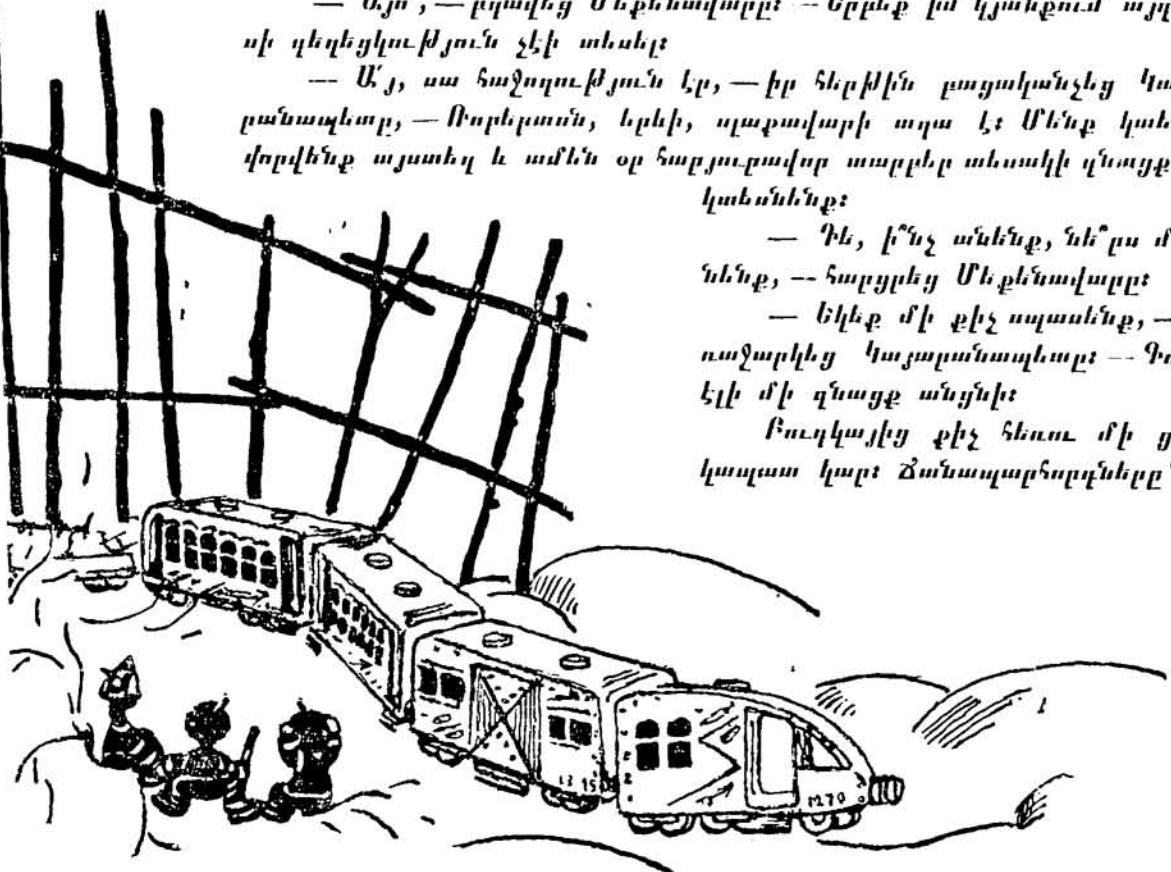
— Այո՛, — բգավից Մեքենավարը։ — Երբեք իմ կյանքում այլպիսի զեղեցկություն չեմ տեսեր։

— Այ, սա հաջողություն էր, — իր հերթին բացականչեց Կայարանապետը, — Ռորեբասն, երկի, պաքավարի տղա է։ Մենք կաեղափորվենք այստեղ և ամեն օր հարյուրավոր տարբեր տեսակի զնացքներ կտեսնենք։

— Դե, ի՞նչ անենք, նե՞րս մը անենք, — հարցրեց Մեքենավարը։

— Եկեք մի քիչ սպասենք, — առաջարկեց Կայարանապետը։ — Գուցե էլի մի զնացք անցնի։

Բուդկայից քիչ հեռու մի ցանկալատ կար։ Ճանապարհորդները նրա

հետեւում թաքցրին Երկնագույն նետին, խոկ իրենք նստեցին թփուաներում՝ սպասելով Գնացքին:

Զանցած մի քանի բողք, կայծակից ավելի ուժեղ դզրդյուն լսվեց: — Սա դնացք չի, — բացականչեց Կայաբանապետը:

Բուգկայի դուռը բացվեց և շեմքին հայտնվեց սրաքավարը: Նա բաղաերը բարձրացրեց և նայեց շուրջը Երևում էր, որ նա ինչոք բանից հոգված է և անհանգիստ:

— Ռորե՛րաս, Ռորե՛րաս, — կանչեց նա:

Պատահանից երեաց աղայի քնած գեմքը:

— Շուտ հազնվիր, երկի մի բան պատահեց: Առ երի փլուզում՝ էր:

— Գալի՛ս եմ, — արագ պատասխանեց աղան:

Զոր շրիկացով պատուհանը փակվեց: Մի ակնթարթում Ռորերան գուրս եկավ: Նա հազնվում էր քայլելով: Նրա ձեռքին օրսրվում էր մի այնպիսի լապաեր, ինչպիսին հոր ձեռքին էր:

— Դրոշակը վերցրու, — հրամայեց հայրը, — զնա գեղի աջ և զննիք ոելսերը, խոկ ես կընամ մյուս կողմբ Եթև որել: բան նկատես ոելսերի վրա, վազիր ինձ մոտ Տասը բողք մնաց մինչև ճեղընթացի գալլ:

Հայրը վագեց գեղի ոելսերը, Ռորերան խեց գուան մոտի կարստիք գրոշակը և վագեց հակառակ ուղղաթյամբ նրա սաքերը մինչեւ ծնկները թաղվում էին ձյան մեջ, բայց նա այդ չեր նկատում:

— Շուտ, շուտ, — ինքն իրեն շշնչում էր աղան: — Տասը բողքից կղա ճեղընթացը... Հանկարծ զնացքը կիսուամիլի...

Մի հարյուր մետրից նա գեմ տապի քարերի ու ձյան մի հոկայական կույտի, որ ըլուրից վկվել էր ոելսերի վրա: Եթե ժամանակին չկանգնեցվի գնացքը, անպայման աղեաի կենթարկվի: Ռորերան զգաց, թե ինչպես են սահները գողում: Զէ՞ որ նա բնուածենը տասնմեկ տարեկան էր: Ռորերաոյին թվում էր, թե արդեն լսվում է մոտեցող գնացքի աղմուկը: Նա պատկերացրեց, թե ինչպես է պողպատե հրեշը գեմ առնում այդ քարերին և ինչպես են վագոնները դրուխկոնձի տալով գլորվում և ահա վաղոնների բեկորների տակ տնքում են վիրավորները...

Ռորերան ցնցվեց և ինչոք անկապ խոսքեր արաւասանելով շուռ եկավ ու վագեց գեղի բուգկան: Հանկարծ նա սայթաքեց ու բնիալ ձյան մեջ, հետո արագ վեր թուալ, բայց նորից սայթաքեց և ծունկը

Խվեց ու լսինտ Յակից նա ճշաց, նա փորձեց վեր կենալ, բայց չկառողացավ...

Նա սկսեց ամբողջ ուժով կանչել հորը, բայց սլաքավարը նրան լսել չէր կարող, մյուս կողմից ազմուկավ մասենում էր ճկպնիթացը:

Ռոբերտոն ուժերը կորցնեց: Մի երկու հարյուր մետր էր մնացել որ գնացքը հասնի նրան: Մի վերջին ճիղ գործակրելով, նա անտանելի ցավից առամները սեղմնով, բարձրացավ և հուսահատորեն սկսեց թափահարել դրսշակը:

— Կանգնի՛ր, կանգնի՛ր, -- զուտում էր նա: Գնացքի դղրդյունը խլացրեց նրա ձայնը: Գնացքը ամբողջ արագությամբ տռաջ էր սլանում, նրա շողզողուն լույսերն ավելի ու ավելի էին մոսենում: Ան նա, հարյուր մետր է մնացել, որ հասնի Ռոբերտոյին, հիսուն մետր... բայց այսակ արգելակները ջղաձգորեն կրճատացին, գնացքը կարուկ ընթացքը դանդաղեցրեց և կանգ առավ Ռոբերտոյի երկու քայլի վրա:

Մեքենավարը շողեքարշից ցած թռավ և նետվեց տղային ընդառաջ: — Ի՞նչ է եղել, ի՞նչ է պատահել...

— Փլվա՛ծք, -- շշնջաց Ռոբերտոն, -- այստեղ վլվածք կա...

Եվ գիտակցությունը կորցրեց: Նրան թվաց, թե սուզվել է փափուկ ձյան մեջ, որը չգիտես ինչու թաց է ու տաք: Այլև նա ոչինչ չէր զգում:

Որոշ ժամանակից հետո, տղան ուշքի եկավ իր մահճակալի վրա:

— Փլվա՛ծք, -- շշնջաց նա, -- վլվա՛ծք...

— Հանգի՛ստ, հանգի՛ստ, -- քնքշորեն լսվեց անծանոթ մի ձայն: Վատանգ չկա:

Ռոբերտոն գժվարությամբ բացեց աչքերը:

Սենյակում շատ մարդիկ էին հավաքվել: Ինչոր մի սինյոր, որ սովոր ակնոցներ ուներ, կուցն էր նրա վրա և շոշափում էր զարկերակը: Դա ճեպընթացով ուղևորվող բժիշկ էր: Նրան կանչել էին տղային օդնելու:

— Հայրի՛կ... -- հաղիվ լսելի շշնջաց Ռոբերտոն:

— Ես այստեղ եմ, տղատ:

Սենյակում հավաքվածները շունչները պահած հետեւմ էին աղային: Երբ նա ուշքի եկավ, բոլորը թեթևացած շունչ քաշեցին և միանգամբից սկսեցին խոսել:

— Ապրես դու, -- ասում էին նրանք, -- դու շատ մարդկանց կյանք փրկեցիր:

— Եթե դու շինեիր, ամբողջ գնացքը զառիթափով ցած կղորդեր...

— Դու քաջ տղա ես, — Ռոբերտոյի զլուխը շոյելով ասաց ինչորմի երկաթուղային:

Դա ճեպընթաց զնացքի պեան էր: Ռոբերտոն ժպտաց նրան, բայց և անմիջապես դեմքը ծամածուեց: Նա ուժեղ ցավ զդաց ծնկի մեջ:

— Ցավում է, — հարցրեց բժիշկը: — Ոչինչ, շուտով կլավանատ եթե դու մի բուլի առաջ դիտակցությունդ կորցնելիր, աղետ կիրակար: Դու ամբակազմ, քաջ տղա ես:

Ռոբերտոն այլևս ցավ չէր զգում: Այնքան հաճելի է այս բոլորը լսել:

Երկու ժամ հետո ճանապարհը մաքրեցին և զնացքը շարունակեց իր ճամփան:

Ռոբերտոն և հայրը մնացին մենակի:

Եվ միայն այդ ժամանակ նրանք նկատեցին, որ սենյակում էլի ինչոր մեկը կա: Ինչոր մեկը, թե՞ ինչոր մի բան: Դա Երկնագույն նեան էր, որը օգտվելով խառնաշխոթությունից, մտել էր սենյակի Մեքենավարը, կայարանապեան ու Գնացքի Պետը հուզմոնքով հետեւ վում էին դեպքերին: Նրանք ինչպես վայել է իսկական երկաթուղարիններին, լուռ ու լուրջ գրավել էին իրենց աեղերը: Նրանց սրտերը քնքշությամբ լի էին դեպի գնացքը փրկող աղան:

— Նայի՛ր, նայի՛ր, — բացականչեց հայրը: — Այս ի՞նչ է:

— Դա էլեկտրական գնացք է, հայրիկ, էլեկտրական գնացք: Ինչքա՞ն լավն է: Ես քեզ չեի ասում, բայց ինչքան էի ուզում այդ գրնացքն ունենալ: Նայիր ինչքան գեղեցիկ է: Կիսավագոնի վրա էլ ոելսեր կան, եթե բաց անենք՝ սենյակի ամբողջ երկարությամբ կրաքազվեն:

— Բայց այս խաղալիքը ես չեմ գնել, — շփոթված ասաց հայրը: — Ես այս գնացքն առաջին անգամն եմ տեսնում կյանքումս...

Ռոբերտոն կասկածանքով նայեց հորը:

— Հայրիկ, մի՛ ձեւցրու: Դու ուզում էիր գնացքն ինձ նվիրիլ նոր տարիս աւալոտ, բայց ես ավելի շուտ ահսատ ձիշտ եմ դուշակել:

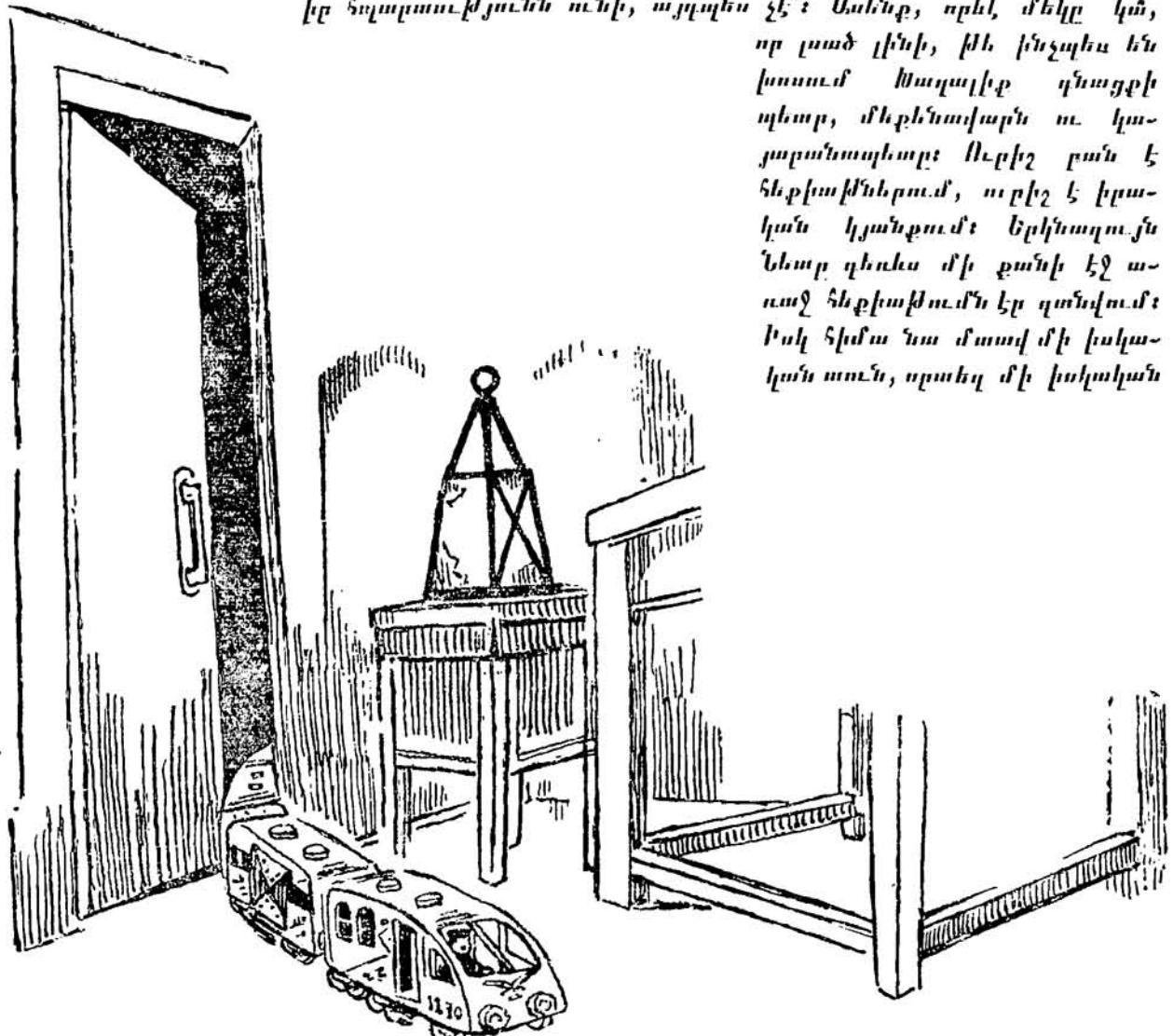
— Ո՛չ, ո՛չ, փոքրիկս: Հավատացնում եմ, որ սխալվում ես: Գուցի ճեպընթացի ուղևորներից մեկն ու մեկը իր երեխաներին նվեր է ասանելիս եղել և որոշել է թողնել քեզ, ոբովնետե դու աղդեն այդ

Երեխաններին ամենալավ նվիրը տվեցիր՝ փրկեցիր նրանց հոր կյանքը։
Իհարկե, այդպես էլ եղել է։ Տեսնո՞ւմ ես ինչ զեղեցիկ զնացք է։ Ես
երգեք չեմ կարող ըեղ համար այդպիսի...»

Ռոբերտոն ժպտաց

— Լա՛վ, թող այդպես լինի, — ասաց նաև — Այս զնացքը
ճեղլնիցոցով ուղերզվող մի ինչոր սինյոր է թողել ինձ։

Մեքենավարը, Կայտրանապեար և Երկնապույն Նեարի Պեար
յուռմ էին այս ամենով խոսակցությունը և գիտեին, որ իրակա-
նում այդպես չի եղել Բայց նրանք ավելի շուտ կհամաձայնեին
իրենց լեզուն կտրել, քանի թե զազանիքը բաց անելու Ամեն մեկն
իր հազարաւթյունն ունի, այդպես չէ։ Ասենք, որին, մեկը կա,
որ լսած լինի, թե ինչպես են
խոսում Խաղալիք զնացքի
պեար, մեքենավարն ու կա-
յտրանապեար։ Աւրիշ բան է
նեքիաթներում, ուրիշ է իրա-
կան կյանքում։ Երկնապույն
Նեար զենես մի քանի էջ ա-
ռաջ հեքիաթումն էր զտնվում։
Իսկ հիմա նա մասվ մի խոկա-
կան առնե, որաեղ մի խոկական

ողա խակական խիդախություն է դործել: Երեք փոքրիկ, խաղալիք երկաթուղայինները հիմա արդեն զբանեն, որ այդքան ճանապարհը իզուր չանցան մինչև հասան երկաթուղային այս փոքրիկ բուդկան, Թորերասյի մոտ: Ես համոզված եմ, որ եթե նրանք ստիսլած լինեն վտանգավոր արկածներս լի անցած ամբողջ ճանապարհը նորից կրկնելու, ապա նրանք ոչ մի վայրկյան չեն առանցվիր:

Թորերասն քննչորեն շոյեց հիանալի խաղալիքը և նրան թվաց, որ զնացքը զողում է իր ձեռքի տակը Բայց հետո նա մտածեց.

«Ի՞նչ հիմարն եմ: Այդ իմ ձեռքն է դողում: Բայց ոչի՞նչ, մի քանի օրից ես առողջ կլինեմ»:

Թրանցելոն կառքի մեջ

Իսկ որաե՞զ են մեր պատմության մյուս հերոսները:

Հավատարիմ շնիկ կնոպկան դեռ նստած էր այն գատարկ տան շիմքին, որտեղից անհայտացել էր Ֆրանչեսկոն կնոպկայի պոչը սառաել է, տսես սառցալուկա լինի, բայց նա առաջվա նման նստել է նույն տեղում և սպասում է Ֆրանչեսկոյին: Նա շատ ախուր է: Ափսոս, որ Ֆրանչեսկոն մի կողմ նետեց իր կոշիկները և հաղագ հոր կիսակոշիկները: Եթե այդպիս չլիներ, կնոպկան անպայման տղային կդաներ:

Իսկ Ֆրանչեսկո՞ն Ֆրանչեսկոն տառաջվա պիս դեռ նստել էր սատիկանական բաժանմունքի միջանցքի նստարանին:

Աղյուսե, պատոր, ինարկի, այնքան էլ բագ բարձ չէ, բայց Ֆրանչեսկոն այնուամենայնիվ քննեց և նույնիսկ ոչինչ չաեսագ երազում:

Խեղճ պառակ ֆեյան դեռ նվերներ էր բաժանում: Նրա ձեռքերը սառել էին, բայց նա, ի՞նչ խսոք, չեր կարող աշխատանքը թողնել: Պառակ աղախինը նրա հետ էր, կես գիշերին մի բաժակ սուրճ խմելու համար ֆեյան կարձ ժամանակով տան վերպարձակ և այնուեղ զտագ հավատարիմ թերեղայինտ Բայց այդ երկու պառավները թող հանգստանան: Մինչե մեր պատմության վերջը զուցի մենք գեռ կը հանդիպենք նրանց: Իսկ հիմա եկեք վնարենք գիշերային այն պահակին, որը զտագ և նորողեց Գեղձանսիկին:

Պահակը քշում էր հեծանիվը, իսկ վանդակը կախված էր հեծանիվի դեկից և երբ հեծանվորդն ազգանշան էր տալիս, հնչում էր ֆեյանիկի քնքուշ գայլայլը: Այսաեղ արդեն բոլորը ճանապարհ էին տալիս նրան... Բայց ահա պահակը կանգնեց, հեծանիվը հենեց ֆեյայի խանութին, իսկ ինքն սկսեց տաքանալու համար գոփելով հառ ու առաջ քայլել:

«Հույս ունեմ, որ Մինյորան շուտով կլա, — մտածում էր գիշերային պահակը, — թե չէ այս ցրտին գժվար չէ սաքերը ցրտահարելք: Այսպիս ուրեմն, գիշերային պահակը սպասում էր Ֆեյային: Գու-

ցե նա ուզում էր Դեղձանիկին վերադարձնել: Ա՛չ, ո՛չ, գործը Դեղձանիկին խսկի էլ չէր վերաբերում:

Բանն այն է, որ զիշերային պահակը Ֆրանչեսկոյին վաղուց էր ճանաչում: Եթք աղան կինոթատրոնի աշխատանքից տուն էր վերադառնում, պահակը հաճախ էր նրան ուղեկցում:

— Ի՞նչո՞ւ դու արամվայով չես դնում, — հարցնում էր զիշերային պահակը:

— Որովհետեւ դա շատ թանկ է, — պատասխանում էր Ֆրանչեսկոն:

— Այո... — ծոծրակը քորելով համաձայնում էր պահակը:

— Ինձ պիտաք է իմ ամրող աշխատավարձը տուն հասցնել, խսկեանքան էլ շատ չեմ ստանում...

— Այսո՞ւ, — քըթմանջում էր զիշերային պահակը: — Քո հասակում աշխատելին այնքան էլ ուրախ բան չէ... — Ես չեմ բողոքում, — պատասխանում էր Ֆրանչեսկոն: — Ես նույնիսկ գոհ եմ զրա համար: Զէ՞ս որ ես մեծի նման աշխատում եմ: Ճիշտ է, խաղալու ժամանակ չի լինում, բայց դե ես խաղալիք էլ երբեք չեմ ունեցել:

Ֆրանչեսկոն շաղակարատում էր, պահակը լսում: Նա սիրում էր այդ աղային, որը մեծի նման աշխատում էր և զիշերը քաղաքի մի ծայրից մյուսը ոտքով էր գնում՝ լուռնցքի մեջ սեղմած իր խղճուկ աշխատավարձը:

Այդ զիշեր պահակը լսել էր տագնապը, աեսել, թե ինչպես էին գողերին բռնել, և ի մեծ զարմանո նրա, տեսել էր, թե ինչպես են ձևոնակապեր հաղցնում նաև Ֆրանչեսկոյին և որպես հանցագործի տանում ոստիկանական բաժանմունք:

«Զի՞ կարող պատահել, անմիջապես մասմեց զիշերային պահակը: — Երբեք չեմ հավատու, թե այդ աղան զող է: Ես նրան զիտեմ, ինչպես իմ տղայինք»:

Նա վագեց ոստիկանատոն, բայց նրան այնուեղից գուրս արեցին:

Դու քո աշխատանքի մասին մասմեր, — ասացին նրան ոստիկանները, — խսկ գողերի մասին թուղ տուր մեզ մասմեր: Այսինի լավ է դու գնաս քո պահակությունն անես, թե չէ: քանի դու այսակ ես, զողերը քաղաքի բոլոր խանութները կթալանեն: Այս աղան քո աղպակա՞նն է:

— Ո՛չ, նա իմ աղպականը չէ, բայց...

— Որ այդպիս է, մի խանգարիւր Մհեր ինքներս այս գործը կպարզինք: Գլուխնք մենք այս փոքրիկ զողերին:

Պահակը հուզված դուրս եկավ ոստիկանատնից:

Հանկարծ նրա զլխում միտք ծագեց, թէ այսահեղ կարող է օդնել խանութիւ տիրուհին:

«Մինյորա, — կասի նա, — ոստիկանատնն ինձ իսկի լսել էլ չին ուզում: Պատկերացը իսեղճ տղային որպես գողի նոր տարվա զիշերը բանտ են նետելու եվ ինչո՞ւ դուք ինձ հետ չղաք ոստիկանատնն և տղասել չտաք նրան: Բավական կլինի, որ դուք ասեք, թէ ոչինչ չի զողացված, որ դուք այդ հիանալի տղային ճանաչում եք... Մի բան արեք, զուցի ոստիկանությունը հավատա ձեզ»:

Իր մաքերով տարված, պահակը չնկատեց ֆեյային ու աղախնին, որոնք ցախավելին հեծած թռան անցան գարբասով և պատուհանից մասն խանութիւ Մի վայրկյան վարագույրի հետեւմ լույս երեաց և պահակն հասկացավ, որ ներսում մարդ կատ:

Նա մսահեցավ և զդուշորեն թակից զուար:

— Ո՞վ է, — լսիեց աղախնի ձայնը: — Ի՞նչ եք ուզում այս ուշան ուշտ:

— Ես զիշերային պահակն եմ, ինձ ողեաք է մի անհետաձղելի զործով խոսել ձեզ հետ:

— Հիմա մենք պառկում ենք քնելու, եկեք վաղր:

— Բայց շատ շտապ գործ է:

— Երբ մարդ քնել է ուզում, ամենաշտապ զործը դա մահակալին պառկելն է:

Լսիեց մի ուրիշ ձայն, որ ինչոր բան եր հարցնում: Դա ֆեյայի ձայնն էր:

— Մինյորա Բարոնուհի, — ընդամենը պահակն է:

«Երիի ախրուհին եկավ», — մտածեց պահակն ու ձայն տվեց.

— Մինյորա Բարոնուհի, սինյորա Բարոնուհի: — «Բարոնուհի» լսությունի, ֆեյան փափկացավ.

— Մի բողեւ ես հիմա կհրամայեմ զուար բացել: Ներս եկիք, խնդրում եմ, ինչո՞վ կապող եմ օպատկար լինեմ:

Մի երկու խոսքով պահակը պատմեց եղածը: Ֆեյան հեշտաթյամբ հիշեց ֆրանչեսկոյին:

— Ես հիշում եմ այդ տղային, առաց նաև: — Նա աղքատ է: Կ գժրախառար իմ հաճախորդներից չէ: Դուք հասկանո՞ւմ եք, թէ ես ինչ եմ ուզում տեսելու ես երեք չեմ կարողացել նրան որելէ նվիր տալու եվ ես, հավատացնում եմ ձեզ, միշտ խղճացել եմ աղային: Ես

կու գինայի, որ լուսոր երեխաներն էլ դո՞ւ լինեինու ես շատ հողնած եմ,
բայց ձեզ հետ կզնամ սստիկանատուն Գո՞հ եք:

Տասը բովե հետո ֆեյան և դիշերային պահակը ներկայացան հեր-
թաղահ սստիկանին:

— Մենք ուզում ենք խոսել Պետի հետ, — ասաց ֆեյան:

— Այսքան ո՞ւշ Որտեղի՞ց եք լույս ընկել: Պետը կդա միայն
ժամը 9-ին:

— Հենց հիմա կանչեք նրան:

— Կանչե՞նք, խելքներդ թոցը ել եք, ինչ է:

Ֆեյան կարգին բարկացավ:
Ե՞ս եմ խելքս թոցը ել: Մասածիր, հետո խոսիր: Ի զիտություն
ձեզ, ես զրեթե Բարսնուհի եմ: Եվ եթե գու անմիջապես չկանչես
պետին, ամբողջ կյանքում կղղաս դրա համար:

Վախից հերթապահի լեզին ճարեց Խեղճը մի ահեղ հայացք դցե-
լով հաճույքից ձեռքերը շփող պահակի վրա, պետին կանչեց:
Եկավ քննու Պետը:

Ֆեյան նրան էլ շշունքը

Օ, այդ ջղային պասավը համա կարողանում էր մարդկանց ձեռ-
քը համաքել:

— Եավ ակտ եք համ ինչո՞ւ եք թույլ տալիս, որ մի խեղճ տղա-
յի ամբողջ դիշերը բանտարկված պահեն:

— Բայց ես ոչ ոքի չեմ բանտարկել: Նա լինքը մնաց այստեղ
մինչ հարցաքննելը:

— Ախ այդպի՞ս Դե ի՞նչ կա որ, հարցաքննեք նրան և շուս
արեք: Տանն արգեն իմ սուրճը եսում է:

Սստիկանները Ֆեյանչենկոյին արթնացը ինու Խեղճ տղան հոգնածու-
թյունից հաղիվ էր սոքի վրա կանդնում: Երբ ֆեյային ճանաչեց,
նրա մարմնով սարսաւա անցավ:

Դե, իհարկե, Ֆեյան եկել է իրեն մեղադրելու Զէ՞ որ նա ֆրան-
չեսկոյին շատ է ահեն իր խանութի մոտ Գուցե մեյան մտածում է,
թե ի՞նքն է նախապատրաստել զովերի հարձակումը խանութի վրա:

— Մինորա, ես ոչինչ չեմ վերցրել, ես միտյն աղմուկ բարձ-
րացը եցի և կանչեցի սստիկաններին:

— Հենց այդպիս էլ եղել է, — եռանդով ասաց ֆեյան: — Իսկ հի-
մա, երբ ամեն ինչ պարզվեց, դնանք:

— Մի բովե, — շփոթված ասաց Պետը: — Որտեղի՞ց դուք գիտեք,

որ գործը հենց այդպիս էլ եղել է։ Այս ազան կարող էր խաբել։ Մենք նրան բռնել ենք երկու վտանգավոր դողերի հետ

— Խաբե՞ր Մի՞թե ևս այսքան պառավիլ եմ, որպեսզի ջնկեմ, թե ե՛րբ է ազան ճիշտ խոսում, ե՛րբ ստում։ Այս ազան փրկել է իմ խանութը, իսկ դուք նրան փոխանակ պարզեարելու, բանտարկել եք։ Որտե՞ղ է արդարությունը։ Բայց ևս ինքս կմտածեմ, թե ինչպիս նրանից շնորհակալ լինեմ… Դնանք, տղա՛։

Պետք ուսերը թափահարեց։ Այդ խիստ պառավիլ հետ ոչինչ ննարավոր չէ անելու ֆեյան ըստեց Ֆրանչեսկոյի ձեռքից և մի ցասկոտ հայացք նետելով սատիկանների վրա, գնաց գեղի դուռը։ Սատիկանները աշքները փակեցին, որպեսզի պառավիլ ցասկոտ հայտցքից չկուրանան։ Ժամապահները պատիվ տվեցին պառավին, ինչպես գեներալն են պատիվ տալիս։ Եվ հավատացնում եմ ձեզ, որ այդ պահին ֆեյայի քայլվածքն ավելի հանդիսավոր էր, քան պատմության մեջ եղած ամենամեծ գեներալներինց։

Ուրախությունից գիշերային պահակը չկարողացավ նստել հեծանիվին և ընկավ ձյուների մեջ։ Խեղճը շփոթվել էր։

— Չիսասիցի՞ք, — հարցը գեղան։

— Դատարկ բան էր։ Ուրախությունից էր, — պատասխանեց պահակը։

Նա բարեկամաբար հրաժեշտ տվեց Ֆրանչեսկոյին, համբուրեց ֆեյայի ձեռքը և հեռացավ։ — Ի՞նչ հաճելի մարդ է, — նայելով պահակի համբուրած ձեռքին, նկատեց ֆեյան, — գիտի, թե ինչպես պետք է վարկել իսկական սինյորայի հետ։

Մյուս ձեռքով նա բռնել էր Ֆրանչեսկոյի հուզմունքից բրտնած թաթը։

Ֆեյան այնքան էլ վատր չէր, այդ նա ազատեց Ֆրանչեսկոյին և հիմտ բռնել էր նրա ձեռքը և քոջ պառավ տատի նման տանում էր մութ քաղաքով։

Սպախինն իր աշքերին չհավատաց տեսնելով ֆեյային և Ֆրանչեսկոյին։ Անմիջապես նա սուրճի երրորդ գավաթը պատրաստեց և պահարանից հանեց տպակե վազը, սրի մեջ քարթու, չորացած շաքարահացեր կային։ Շաքարահացերը ցեմենտի նման պինդ էին, բայց Ֆրանչեսկոյի ատամներն ավելի

պինդ էինու նա ոյնքան ծամեց, մինչև որ վազի մեջ մնացին միայն փշանքները

— Նայում եմ, թե դու ինչպես ես շաքարահացերը տղում եւ նուխանձում եմ. ե՞ս պիտի այդպիսի ամուր առամներ ունենայի, — առում էր մեյսն:

Ֆրանչեսկոն ժպտալով նայում էր նրան: Հետո նո վեր կացավ.

— Ես պիտի տուն գերազառնամ, թե չէ ժայրիկն հիմա անհանդբառանում է:

Ֆեյան ականջի հետեւը քորեց:

— Ես ուզում էի քեզ որեւէ բան նվիրել, — ասաց նա: — Բայց այս գիշեր ես բոլոր խաղալիքները բաժանել եմ և խանութում միայնիներն են մնացել: Ես գիտեմ քեզ դուք է գալիս Երկնագույն նեա հիանալի էլեկտրական գնացքը, որը թե ուր չքվից, գլուխ չեմ հանում:

— Կարենը չէ, — ժպտալով պատասխանեց Ֆրանչեսկոն: — Անը ես խաղալու ժամանակ չունեմ: Դուք գիտեք, ես ստիպված եմ աշխատելու կեսօրին ես թերթեր եմ վաճառում վողացում, իսկ երեկոներ կինոթարոնում կանֆետ եմ վաճառում:

— Լսիր, — ասաց Ֆեյան, որի դիմում հանկարծ մի միտք ծագեց: — Ես վաղուց եմ ուզում իմ խանութում մի գործակատար վերցնել: Նա պիտի խաղալիքները կարգի գցի, հետեւի վուստին և հաշվի եկամուսները ձիշտ որ առեմ, ես հիմտ վատ եմ տեսնում, չեմ կարող առաջնա նման աշխատել: Աւզո՞ւմ ես իմ գործակատարը դասնալ:

Ֆրանչեսկոյի շունչը ուրախությունից կորվում էր:

— Ֆեյայի գործակատա՞րը, — բացականչեց նա:

— Խանութի գործակատարը, — ճշտեց Ֆեյան: — Միայն մտքովդ չանցնի, թե քեզ ցախավելով կուղարկեմ նվերներ բաժանելու:

Ֆրանչեսկոն նայեց շուրջը: Ինչքա՞ն գեղեցիկ էր հիմա թվում նրան խանութը, նույնիսկ դատարկ ցուցավեղկով և այսու այն կողմ թափթափած թղթերով:

— Այս աշխատանքում ձեռքերս չեմ ցրտահարի: — Ուրախ ասաց Ֆրանչեսկոն՝ սառնամանիքից ուռած մատները ցույց տալով: — Իսկ ավելի լավ է ես թերթերը կարդամ, վաճառելու փոխարեն:

— Ուրեմն պայմանավորվեցինք, — ասաց Ֆեյան: — Վաղը կանցնես աշխատանքի:

Ֆրանչեսկոն շնորհակալություն հայտնեց և հրաժեշտ տվեց Ֆեյային: Նա քաղաքավարի գլուխ տվեց նաև աղախնին, որը մի վաքք նախանձում էր, որ իր տիրուհու նկատմամբ այգքան ուշադիր են: Բայց աղախնը չէր կարող տղայի վրա երկար ժամանակ բարկանալ, մանավանդ, որ Ֆրանչեսկոն մեծ վստահությամբ էր նայում նրան: Հրաժեշտ տալիս աղախնը ժապաց Ֆրանչեսկոյին:

— Սպասիր մի, — ասաց Ֆեյան: — Ես քեզ համար կառք կկանչեմ: Դու հիմա ինձ մոտ ես ծառայում և հս չեմ ուզում, որ դու մըսես կառք: Մինչեւ այդ Ֆրանչեսկոն մի քանի անգամ նստել էր կառք՝ կպչելով պոչից, ուր չարաճճիները սովորաբար թաքնվում են կտուպանից և նրա մտրակից:

Իսկ հիմա նա նստեց կաշվե բազմոցին։ Կառապանը նրա ոտքերը ծածկեց մի հիանալի դեղին գորգով, ապա նստեց իր տեղը և մարակը շրմացրեց։

Չին թեթև վարդով շարժվեց առաջ։

«Ավասս որ փողոցում գեռ ոչ ոք չկա, նայելով արդեն լուսացող երկնքին, — մասմառմ էր Թրանչեսկոնտ — Ա՛չ ոք ինձ կառքում նստած չի տեսնի։ Բայց հենց որ տուն հասնեմ, մինչեւ կառքից իջնելու, մայրիկին ու եղբայրներիս կկանչեմ։ Բոլորը կվազեն պատուհանի մոտ, իսկ հո այդ ժամանակ նոր միայն կառքից կիջնեմ։ Նրանք երկի չեն հավատա իրենց աչքերին»։

Նրա կողերը կամաց-կամաց սկսեցին ծանրանալ և վերջապես նա ձյան վրա սահող կառքի մեղմ օրորի տակ պինդ քնից։

Անոպկան շան կյանքից հոգնում է

Կնոպկան սարսուռ զգաց:

«Քանի զեռ շարժվում եմ, — մտածեց նա, — միտք չունի ցըտից սառել մի անմարդաբնակ տան շեմքին: Ես լսել եմ իրենց տերերի դերեզմանին մահացող շների մասին, բայց այս տունը գերեզման չէ: Սպասիր մի թաթերս շարժեմ»:

Նա փորձեց պոչը շարժել, բայց այդ նրան հազիվ հաջողվեց, քանի որ պոչը բոլորովին սառել էր: Հետո նա քիթը խոթեց ձյան մեջ (նա լսել էր, որ դրանից քիթի ծայրը տաքանում է): Հետո կնոպկան թափ տվեց մեջքի ձյունը և ճամփա ընկափ: Թե ո՞ւր՝ կարեոր չէ: Շները միշտ չէ, որ դիտեն, թե ուր են գնում, նույնիսկ իսկական շները, ուր մնաց խաղալիք շունը:

Կնոպկան խուսափելով անհամար տրամվայներից և ընկնելով ջրափոսերի մեջ, թափառում էր քաղաքում:

Մի անգամ ցուցափեղկում նա տհասվ իր արտացոլումը:

«Տարօրինակ է, — մտածեց նոտ: — Շատ տարօրինակ է: Ամբողջ մի տարվա ընթացքում Ֆեյայի ցուցափեղկում կանգնած ես ոչ մի սանտիմետրով չափելոցա, իսկ այսուհետեւ միանգամից մեծացաւ»:

Նա անցավ ձիու վրա նստած Ծեր Հայրենասերի բրոնզե արձանի մոտով և ձայն տվեց նրան: Ծեր Հայրենասերը ոչ շարժվեց, ոչ էլ պատասխանեց:

Շատ ձյուն էր եկել, և Հայրենասերի մորուքը բոլորովին ճերմակել էր, իսկ ձին ծածկվել էր ձյունե սառը ծածկոցով: Կնոպկան մի քանի բոպե կանգ առավ, խորը շունչ քաշեց ու հետո փախավ, որովհետեւ ձիու բաշից պոկեց ձյան մի մեծ կատը ու ընկափ նրա վրա, իսկ կնոպկան այդ ձյունե դնցուզի կարիքը բոլորովին չէր զգում:

Հանկարծ զանգի ձայն լսվեց: Կնոպկան շուռ եկավ և նկատեց հեծանիվով դնացող գործակասարին, որի շալակին մի մեծ զամբյուղ կար: Շնիկը թաքնվեց մի նախամուտքում և սպասեց մինչև գործակատարն անցնի: Վերջին վերջու կնոպկան վայրենի շուն էր, համարյա թի

դայլ: Ճիշտ է, ցուցափեղկի և ոչ թե անտառի գայլ, բայց այնուամենայնիվ նա այսքան էլ չեր վստահում մարդկանց:

Մենակությունը Կնոպկային շատ էր հուզում: Նա այսպիս էր ուզում որևէ մեկի հետ շաղակրատել: Մի՞թե կարելի է ասանց բնկերոջ ասղել: Կնոպկան փորձեց խոսել ինքն իր հետ: Նա տեղավորվեց մի ջրափոսի մոտ և սկսեց խոսել ջրի միջի իր պատկերի հետ:

— Ո՞ւր ես զնում դու, փոքրիկ ու խեղճ, մոլորդում ու ստուծ շնիկ, — հարցրեց նա:

— Ո՞ւր ես զնում դու, փոքրիկ ու խեղճ, մոլորդում ու ստուծ շնիկ, — արձականքեց նրան ջրափոսը:

— Ի՞նչ ես թութակի պիս կրկնում իմ խոսքերը:

— Ի՞նչ ես թութակի պիս կրկնում իմ խոսքերը, — պատասխանեց Կնոպկայի պատկերը:

— Հիմա՞ր, — ջղայնացավ Կնոպկան:

— Հիմա՞ր, — պատասխանեց պատկերը:

Տեսնո՞ւմ եք ինչքան վատ է մենակ լինելու Միանդամից ախուր ու հիմար է դաւնում մարդ:

Հիմա Կնոպկան սոցի կեսր կտար, միայն թե մի ընկեր գտներ: Նա փորձեց վագել հեծանիվով անցած գործակատարի հետեւց, լոյց նա արդեն շատ էր հեռացել, և Կնոպկան արագ վաղքեց լեզուն հանած շուառվ ետ ընկափ և գործակատարին աչքեց կորցրեց: Անա կողքի փողոցից երևաց մի ուրիշ հեծանիվորդ: Կնոպկան ուրախ վագեց նրան ընդառաջ: Անսպասելիությունից հեծանիվորդը կորցրեց հավասարակրշությունը և ընկափ ձյունով ծածկված առվակի մեջ:

— Անպե՞տք լակոտ, — առվակի մեջ պատկած բղավեց հեծանիվորդը:

Հետո նա վեր թռավ, ձնագնդի շինեց և նետեց շնիկի վրա: Ձնագնդին կպափ ուղիղ Կնոպկայի տչքին, և խեղճը կրանչելով հեռու փախավ: Ինչպիսի հաջողություն: Քիչ էր մնացել ծանութանար հեծանիվորդի հետ: Կնոպկան նստաց մի ինչոր ծառի տակ և սկսեց թաթով տրորել աչքը, որից անընդհատ արցունք էր հոսում: Աչքն անստանելի ցավում էր... Կնոպկան հոժար կլիներ մի կողմ նետել անզետք տչքը, միայն թե չպղար այդ ցավը:

Լուսանում էր: Երկինքն այնպիս ցածրիկ ու սի չէր թվում, այլ գորշ գույն էր ստացել և կտուրներից լարձը էր երեսը:

«Հիմա որ լուսին լիներ, ես կկարողանայի ոռնալ ու հաշել նըստ վրա, ինչպես որ ուրիշ շներն են անում», — մտածում էր Կնոպկան:

Բայց, Կնոպկա, դու հաշել չգիտես:

Կնոպկան երկար մտածեց, թե ինչո՞ւ չի կարողանում հաշել: Գուցե դեռ փոքր է: Գուցե վարժություններ քիչ է արել:

Եվ նա առանց զգալու, աննկատելիորեն սկսեց կամաց-կամաց հաշել: Մի այնպիսի խղճուկ ու սրտակեղեք հեկեկանք լսվեց, որից նույնիսկ քարերը կարտավեխն: Բայց քարերն ականջներ չունեն, իսկ քաղաքացիներն ունեն: Կնոպկայի դիմավերեւմ մի քանի պատռհանք բացվեց:

— Այս ի՞նչ համերդ է, — բացականչեց ինչոր մեկը:

— Ո՞ւր է նայում քաղաքագլուխը ի՞նչո՞ւ չի հրամայում բոլոր թափառաշրջիկ շներին բռնել:

— Հարկավոր է դաս տալ գրան:

— Ո՞ւմ, քաղաքագլուխի՞ն:

— Զէ՛, շանը:

Եվ այսեղ պատռհանից Կնոպկայի վրա մի տաշտակ սառը ջուր թափեցին: Սրտակեղեք կանչելով Կնոպկան փախավ հեռու:

«Ախ, ինչ վաս է սաացվում, — մտածում էր վշտից ու հուզմունքից իրեն կորցրած Կնոպկան, — մի այսպիսի դուշ էլ եթե ընդունեմ ես, այդպիս էլ հաշել չսովորած կփոխագրվեմ էն աշխարհքը...»

Խեղճ Կնոպկան բոլորովին հուսահատվեց:

«Ավելի լավ կլիներ, որ գնայի իմ ընկերների հետ: Հիմա նրանք նստած են տաք սենյակում: Շուտով երեխաները կարթնանան և ինչշքա՞ն կուրախանան նրանց տեսնելով: Իսկ ինչի՞ ես հասա ֆրանչեսկոյին նվիրված մնալով: Ի՞նչ պիտի հիմա անեմ, ո՞ւր գնամ: Մնում է, որ մեռնեմ...»:

Որոշելով մեռնել, նա պառկեց տրամվայի գծերի վրա: Առաջին տրամվայներն արդեն մաքրել էին պողպատե ուելսերի ձյունը և ծագող արեգակի դունաս ճառագայթների տակ նրանք երկնագույն լույս էին արձակում: Բայց ահա ուելսերը թեթև ցնցվեցին: Տրամվայը մուտենում էր...

Ժամանակն է: Մնաս բարով, Կնոպկա, կյանքում քո բախտը շրանեց: Մահվանը գիմավորիր նույնքան համարձակ, ինչպես Գեներալը դիմավորեց: Թափառաշրջիկ շները քո օրինակից կհասկանան, որ աշխարհում միայնակ մնալ չի կարելի:

Տըամվայը տրադ մ'սահնում էր, բայց Կնոպկայից մի քանի քայլի վրա արգելակվեց Վարորդը ցած թուավ.

— Նայեցե՞ք, շնիկու Շնիկ, որը ուզում է մեռնել... Այսպիսի բան ահա՞յ էիք երբեմեւ:

Կնոպկան ուաքի ելավ և հուզմունքից պոչը կպցնելով մեջքին, հեռու փախավու նույնիսկ հանգիստ մեռնել չեն թողնում: Ի՞նչ վաս ըան է արել որ:

— Ե՞յ, շնիկ, — ձայն ավեց վարորդը: — Ե՛տ դարձիր, ետ դարձիր, արի այսուհետ:

Վարորդը շատ անուններ առեց, բայց Կնոպկան ոչ մեկին չարձաղանքեց, թեև լով հասկանում էր, որ վարորդը ոչ մի վաս բան չի անիւ: Կնոպկան այնովես էր հուսահասավել, որ այլիս ոչ ոքի բարեկամությունը չէր ուզում: Նա միայն մեռնել էր ուզում:

— Զեկ, Ֆիգո, լակոս, արի այսուհետ:

Կնոպկան նույնիսկ շուռ չիկավու Վարորդը նստեց և ուշադիր նայելով դիմացը, շարսւնակեց ճանապարհը:

Կնոպկան թաքնվեց փողոցի եզրի սյան հետեւում: Տըամվայնելոր աղմուկով անցնում էին նրա մոստվ, բայց նա չէր համարձակվում իր թաքսացից գուրս գալ: Իսկ ինչքա՞ն ուրախ են զնդզնդում այդ տրամվայնիրը, արեն ինչքա՞ն լով է փայլվում նրանց պատուհանների ապակիների մեջ, ինչքա՞ն բարի ու գուրեկան տեսք ունեն վարորդները: Երեւում է, որ այդ մարզիկ առանց երկար-բարակ մտածելու կարող են բաճկոնները հանել սառած լակոտին տաքացնելու համար, իսկ առավոտները նրան կլերակը սպիտակ հացով ու կտթով:

Կնոպկան հոռաչից:

Մոռերքից սմբակների ձայն լսվեց: Մի պտուավ ձի կառքին լծված զանգապ առաջ էր շարժվում:

«Ես ինձ զցեմ կառքի տակ, — որոշեց Կնոպկան: — Եթե ձին որմբակներով ինձ չարորի, ապա կընկնեմ անխոյների տակ»:

Երբ կառքը մի երկու քայլ էր հեռու, Կնոպկան աչքերը փակեց և նետեց ձիու սմբակների տակ: Բայց ձին նկատեց նրան: Զիերը նույնիսկ աչքակալերի տակից էլ են լով տեսնում: Սմբակները, առանց նրան վնաս տալու, միայն Կնոպկայի գզգզված մազերին դիպանու կառքը մի փոքր թեքվեց, և Կնոպկան ողջ ու անվնաս մնաց: Այդ ժամանակ նա իր չորս թաթերավ կտալով կառքի պոչից և այնովես կախված

մնաց ինչպես, սովորաբար չարաճիները, երբ ուղում են անվճար երթեեկել, պատսպարվում են կառապահնի մտրակից:

«Կարծես որամվայի մեջ եմ» — մտածեց Կնոպկանու — Ո՞վ գետի... գուցե Ֆրանչեսկոն էլ այս ըստեին ձրի երթեեկելու համար կպել է որևէ կառքի պոչից: Իսկ ընդհանրապես մի քիչ անհարմար է: Անցորդները կարող են ինձ ոչ լուրջ, թեթևողիկ լակոտի տեղ դնել: Այս, եթե միայն նրանք խմանային իմ գործերի մասին»:

Ճիշտ որ ասենք, նա վաս չէր տեղափորվել: Անիվներից ձյան թեթե վոշի էր բարձրանում, որը թարմ հոսանքով դիպչում էր Կնոպկային: Կառքի տակով վախչում էր սպիտակ, հարթ ճանապարհը: Աջից ու ձախից երեսում էին աներ:

«Ի՞նչ լավ է կտորով ման գալը» — մտածեց Կնոպկանու

Դուք հիշո՞ւմ եք, Ֆրանչեսկոն էլ, երբ կառք նստեց, իսկ և իսկ այսպես էր մտածում:

«Այսպես կառքի հետ ու առաջ կդնամ, հետո կերեա թե ինչ անեմ, —որոշեց Կնոպկանու — իմ կարծիքով, կառապահն ինձ չնկատեց: Ես գոհ եմ, որ չմեռա: Բլո՛՛... Ի՞նչ հիմար մահ կլիներ: Հիմա ես մկների ու Գիներալի թնդանոթների հետ պառկած կլինեի մի որևէ փոսի մեջ»:

Որոշ ժամանակ հետո Կնոպկան ճանձրացավ կառքի պոչից կողած մնալուց: Նա ուզեց խմանալ որաե՞ղ է ավելի լավ, պոչին կպահ թե կառքի մեջ:

«Հավանական է վերեսում ավելի լավ կլինեի, — մտածեց նա: — Այս աեղ երեխի կարմիր բազմոց կլինեի, ինչպես երկնապոյն նետի առաջին կարգում: Վասահ եմ, որ այսուեղ հնարավոր կլինեի առանց պոչս ինձ քաշելու պառկել: Արի մի փոքճեմ բարձրանալ վեր»:

Ասամբները, թաթերն ու պոչը գործի դնելով, Կնոպկան բարձրացավ կառք: Ներսում մութն էր, բայց նա իր տակ թավշի վափկություն գգաց:

«Մի քիչ մութ է, — մտածեց նա, — բայց երկնապոյն նետից բոլորովին էլ վաս չի: Ի՞նչպես անեմ, որ թաթերովս չթրջիմ նստատեղը... Ասենք ինձ համար մեկ չէ՞ւ ես կյանքումս առաջին անգամ եմ կառքով երթեեկում և ուզում եմ լրիվ վայելել այս ճանապարհորդությունը: Հիմա ձզիմ բազմոցի վրա ու մի փոքը քնիմ...

Եվ այն է ուզում էր ավելի հարմար ուսուկել, երբ հանկարծ գլուխը դիպավ ինչոր բանի, ավելի ճիշտ ինչոր մեկի:

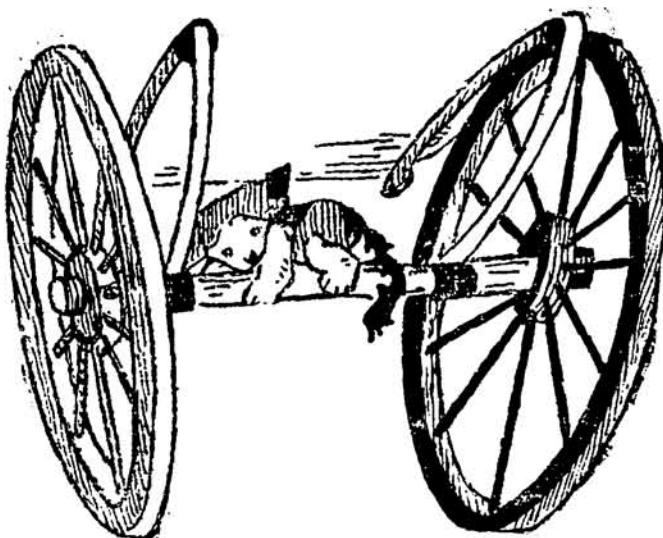
«Ել ո՞վ է այս կառքով գնում» — վախեցած մտածեց Կոսովկան:

Նա բաց արեց իր գորշ աչքերը, և հանկարծ նրա սիրան սկսեց ուժ-

գին ճողըտալ:

Զեռքերը զլխի տակ դրած, հենված փափուկ լալձին, հանդիսա-

քնել էր մի տղաւ:

Կնոպկան հաջել է առվորտում

— Ֆրանչեսկո՞ն, — զունչը պահած մրիմրիմաց կնոպկան, այնպես, որ ինքն էլ չլսեց իր ձայնը:

Շնիկն այնպես էր հոգվել, որ մի որոշ ժամանակ նվաճմ էր ու ծմբառմ, ասես պոչը արորել էին:

Ֆրանչեսկոն քնի մեջ շարժվեց ու ժպտաց: Երեխ հիմա աղայի այդ ճակատին թափվող մեծ մակավիճակ զլուխը լավ երազ էր ահանում:

Կնոպկան լիզեց նրա ձեռքը Կյանքում առաջին անգամ նա լիզեց իր բարեկամի ձեռքը և գտ նրա համար աշխարհում ամենահաճելի բանն էր:

«Իսկ ես տրամվայի տակ էի զցում ինձ, — մտածեց նա: — Ես քիչ էր մասցել զոհվելի ֆրանչեսկոյի կառքի տակը Ի՞նչ սարսափելի մահ կլիներ դա»:

Երջանկությունից նա տչքերը փակեց, բայց անմիջապես նորից բաց արեց: Նա վախենում էր թեկող մի բոպեով քնած աղային աշքից կորցնելու կնոպկան պոչը կամացուկ խփում էր բազմոցի թավշին: Նա ցրված մի հայացք նետեց իր պոչին և այնպես զարմացավ, կարծես թե նորից էր ջրափոսում ահանում իր արտացոլումը:

«Տարօրինակ է, այս պոչը նման չէ: Իմ նախկին պոչին: Զինի՞ նորն են կարել»:

Կնոպկան մի դեպք հիշեց իր կյանքից: Այդ մասին ես ձեզ երբեք չեմ պատմել, որովհետեւ ժամանակ չեր լինում ամեն ինչ պատմելու համար: Երբ կնոպկան ապրում էր խանութում, մկները մի անգամ կրծեցին նրա պոչը: Խանութի մկները սարսափելի են: Տիկնիկները նույնպես շատ բան էին քաշում նրանց ձեռքից: Մկների սուր ատամները փչացնում էին նրանց հիանալի սպիտակ մազերը և երկար ու խարսյաշ հյուսքերը:

Բայց մի անգամ, երբ Ֆեյան խանութը զննում էր, նկատեց դա: Նա նոր մազեր կպցը ալիկնիկներին և շնիկին նոր ոլոշ կարեց...

«Իմ պոչը նման չէ այն պոչերին, որ հնարավոր էր կարել ու նորից կարել, — մտածում էր Կնոպկանու — Սա լաթե պոչ չէ»:

Նա փորձեց առջեկի թաթերով պոչը բռնել, բայց դա նրան չհաշողվեց: Տարված այդ գործով՝ նա մի քանի անգամ գլուխկոնձի տվեց բազմոցի վրա և վերջի վերջո ընկալ ուղիղ Թրանչեսկոյի վրա:

«Ի՞նչքան վաս է: Այդ էր մնացել պակաս, որ ես աղային ցավ պատճառեի: Կորած շուն եմ ես... — Ինքն իրեն հանդիմանում էր Կնոպկանու Հետո նա սկսեց արդարանալ, — վերջապես, վաղ թե ուշ նա պիտի արթնանա»:

Թրանչեսկոն հմտա արգեն այնքան էլ պինդ չէր քնած: Նա շուռ ու մուռ էր գալիս, շարժում շրթունքները, կարծես թե ուղում էր ինչոր բան ասել: Երեսում էր, որ նա իր ծովի նման խորը քնից դուրս էր լողում:

— Արթնացի՛ր, — խնդրեց Կնոպկանու — Արթնացի՛ր, Թրանչեսկոն ես վաղուց այսակ եմ, իսկ դու դեռ ոչ մի անգամ ինձ վրա չես նայել: Վաղուց ժամանակն է, արթնացի՛ր:

Թրանչեսկոն աչքերը բացեց և անմիջապես նորից կլոցեց: Առավոտյան լույսի արծաթե շիթը գիտավ նրա աչքերին:

Նա ոչ մի կերպ չէր կարողանում հիշել իր հետ պատահածը և զարմացած հարցրեց.

— Որտե՞ղ եմ ես:

Հանկարծ ամբոխների ձայնը ուժեղացավ (կառքն անցնում էր ձյունից մաքրված վաղոցով) և Թրանչեսկոն անմիջապես հիշեց այդ զարմանալի գիշերվա բոլոր իրադարձությունները: Նա աչքերը բացեց և տեսավ շնիկին, որ շարժում էր պոչն ու անթարթ նայում իրեն: Թվում էր, թե մի վաքրիկ նշան բավական է, որ շնիկը թռչի Թրանչեսկոյի գիրկը:

— Շնիկ, — ուրախ բացականշեց աղանդը — Դու որտեղի՞ց հայտնը վեցիր:

Նա նստեց ավելի մոտիկ, բայց դեռ սիրա չէր անում ձեռքը մեկնել ու շոյել շնիկին:

«Գուցե Թեյան է նվիրել ինձ

սրան, գուցե սա իմ նոր Տարվա
նվերն է»:

Բայց այդպես լինել չէր կարող: Գէ՞ որ մեյան խաղալիքներ
է նվիրում և ոչ թե կենդանի
շներ, ինչպես այս մեկը՝ քնքուշ
ու նվիրված աչքերով, իսկական
պոչով, որ օգտմ պարում էր,
ինչպես զրոշակիր քամուց: Դուք
հասկանո՞ւմ եք: Կնոպկան այլես
խաղալիք չեր: Նա մի իսկական,
ինդանի լակոս էր դարձել:

Ֆրանչեսկոն սկսեց քնքշու-
րեն շոյել Կնոպկային. նախ՝ զգու-
շորեն, մեկ ձեռքով, հետո ավելի
համարձակ, զույգ ձեռքերով: Կը-
նոպկան հենց այդ հրավերին էր
սպասում: Մողեսի նման ճարալ-

կորին նա թուավ տղայի ծնկներին և սկսեց ուրախ հաշել:

Այս, դուք ճիշտ հասկացաք ինձ: Կնոպկան սկսեց հաշել Կյանքում
առաջին անգամ նա լսեց, թե ինչպես են իր կոկորդից ասարօբինակ
հնչյուններ դուրս զալիս, իր առաջիւ ծղբացցից միանգումայն ասար-
քեր: Նրան թվում էր, թե այդ ձայները, որ զլխում զբնդում էին
զանգակի նման, երդ են:

«Ես հաչո՞ւմ եմ», — հաղիվ հասցրեց մասձել նա և անմիջապես
դադարեց մասձել: Բայց զրա փախարեն նա մի նոր, չփորձված
զգացման հաճույք էր սահնառմ: Նա այնքան բարձր էր հաշում, որ
ֆրանչեսկոն ծիծաղեց:

— Երեսում է, որ դու կյանքում առաջին անգամն ես հաշում,
բայց ձայնդ վատը չի:

Կնոպկան գաղարեց ստվաբաթզթից և լաթերից պատրաստված
խաղալիք լինելուց: Նա զգում էր, թե ինչպես է կրծքալանդակում
արոփում սիրար, իսկական, կենդանի սիրար: Երբ նրան շոյում էին
նա առաջիւ նման սառը և տնաարբեր չէր մնում, այլ կենդանառում
էր և թռչունի նման թպրում: Այդ աեղի անեցավ, որովհետև նա
իսկական ընկեր էր ձեռք բիրել և այլիս միայնակ չէր:

Հաջոց լսելով կառապանը գարմացած շուռ եղավ: Նա տեսավ տղային ու շնիկին, որ ուրախ դզգում էին բազմոցի հին ու մաշված բարձերի վրա: Շնիկներն ու երեխաները տարբերություն չին տեսնում մարդադետնի ու կառքի բազմոցի միջև: Հենց որ մի քիչ ազատ տեղ են տեսնում, սկսում են զլուխիոններ:

— Ինչպես հայտնվեց այդ լակոտը. ծիծաղելով հարցրեց կառապանը:

— Զգիտեմ: Երբ արթնացա, սա արդեն նստած էր այստեղ և ձեռքերս էր լիզում:

— Դա երկի թափառաշվիկ լակոտ է: Խցկվել է կառքի մեջ տաքանալու:

— Գուցե ձանձրացած է եղել և փնտքել է, թե ում հետ խաղա...

— Այդպես էլ կարող է լինել: Ո՞վ գիտե, թե ինչ են մտածում շները:

Կառապանը հապաց ու սկսեց մի երկար ու բարակ պատմություն անել:

— Մի անգամ ես մի շուն գտա: Բանն այսպիս եղավ: Ես գալիս էի կայարանից: Կառքի մեջ ուղերձներ էին նստած և իրեր կային: Այդ օրը ձին սեղից բոլորովին չեր ուզում շարժվել: Անձրև էր գալիս. դե ձիերն էլ կամակորություն ունեն: Առածը ճիշտ է ասում...

Բայց ֆրանչեսկոն ու կնոպկան այդպիս էլ չհասկացան, թե առածն ինչ էր ասում և ինչով վերջացավ ծերուկի պատմությունը... Կառապանը խոսում էր ու խոսում, խակ երկու բարեկամները (քիչ էր մնում տասեի երկու տղաները) արդեն գլխի էին ընկել, որ երկուսով կարելի է շատ լավ խաղալ և ուրախ ծիծաղել: Եվ հանկարծ շրջապատում ամեն ինչ նրանց այնչափ գեղեցիկ թվաց: Զյունապատ քաղաքի ամպամած օրը դարձավ ուրախ ու պայծառ, ինչպես ծովափնյա արևոտ օր:

Ի՞նչ է բարեկամը

Հաջորդ օրը Ֆրանչեսկոն գնաց Ֆեյայի խանութում աշխատելու և կնոպկան, իհարկի, ճեահեց նրանք ոչ մի ըստե չելին կարողանում անջատվել իրարից: Ֆրանչեսկոն շնիկին գիշերը ծոցն էր առնում և վաղ առավոտ կնոպկան անհամբեր հաշոցով արթնացնում էր նրան.

«Վե՛ր կաց, այլքան ժամանակ մի՛ կորցնի քնելու վրայ Մենք գեռ հաղար զործ ունենք: Մենք պետք է դեռ խավալ-խավալ առնք ձյուների մեջ, վաղենք տեսնենք ո՞վ է առաջ անցնում և տեսնենք, ինչ ո՞վ է շատ թուշում: Վեր կաց, վեր կաց, շնւառ:

Ամրադի ճանապարհին նրանք շարունակում էին խաղալ:

Ֆեյան շնիկին տեսնելով քիմը կնճռուանց:

— Շնի՞կ... դու ուզում ես դրան պահել խանութնում:

— Եթե դուք թույլ կտաք, սինյորա...

— Հրմ... պատահարար նրա վրա լվեր չկա՞ն:

— Ո՛չ, սինյորա, սա մաքուր շնիկ է:

— Այս, այս... Ինձ թվում է, թե ես դրան մի տեղ տեսել եմ... թերեգա, նայիր այս շնիկին: Դու հիշում ես, թե մենք որտեղ ենք դրան տեսել:

— Ո՛չ, սինյորա Բարոնուհի... տեսնք... սպասեցեք... Գիտե՞ք, թե ումն է նման Նման է այն շնիկին, որ մի շարաթ տռաջ նստած էր մեր ցուցափեղկում: Նայեցիք, սրա սրչը ավելի բաց գույն ունի, քան մնացած մազերը:

— Դու ճիշտ ես, սա շատ նման է մեր շնիկին... Ճիշտ է, նա մի քիչ փոքր էր:

— Դուք ճիշտ եք, սինյորա Բարոնուհի: Մերը մի քիչ փոքր էր: Կնոպկան հաշեց, որպեսզի իրեն հիշեին, բայց Ֆեյան ծիծաղելով ասաց:

— Բացի այդ, մերը չեր հաշում:

— Այո, սինյորա Բարոնուհի, չեր հաշում:

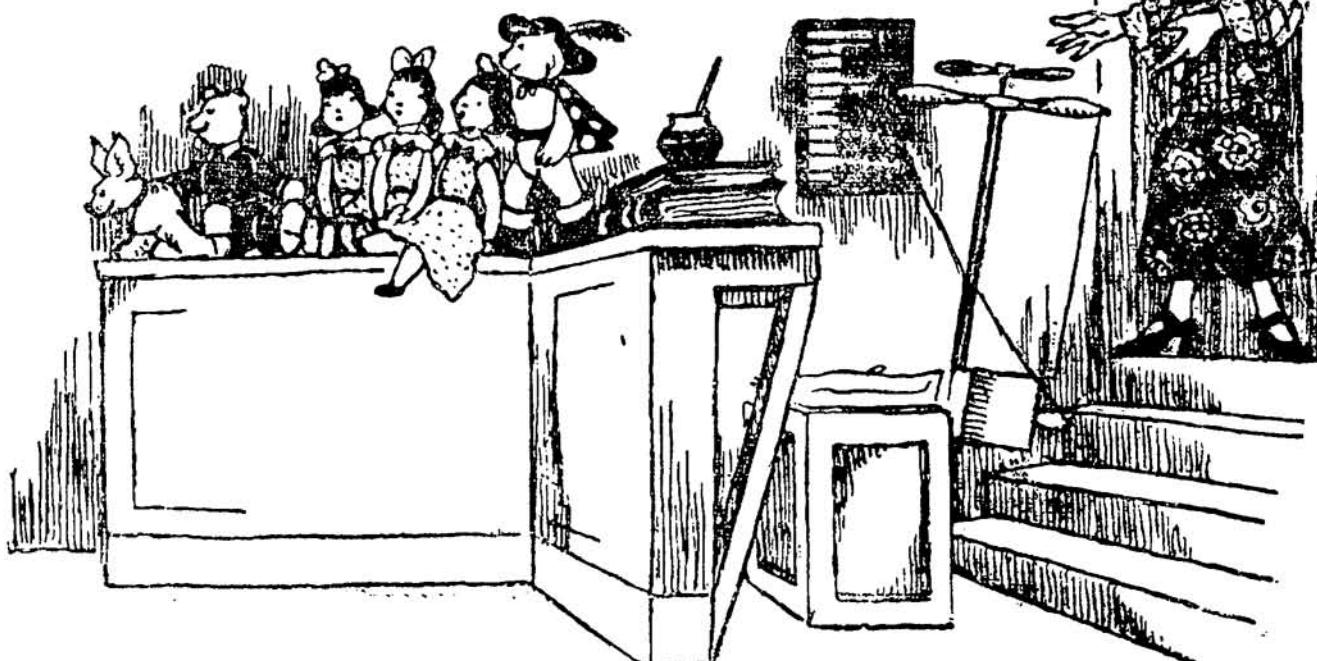
Ֆրանչեսկոյին թույլ արվեց շանը պահել, միայն այն պայմանով, որ խաղալիքները չջարդի ու խանութը չկեղաւուի:

Մի օրվա մեջ Կնոպկան շատ բան սովորեց: Եյդ բոլոքը նա ի՞ւ նախկին կյանքի մի աարում էլ չէր իմանա: Նա կարողանում էր հաշոցով զգուշացնել գնորդների գալու մասին: Նա սովորեց հետեւ թաթերի վրա զգաստ նատել՝ ատամների մեջ բռնելով բաժակը, ուր թեյանվեր էին դցում ֆրանչեսկոյի համար: Սովորեց փոքրիկ երեխաներին զրադեցնել, քանի դեռ նրանց մայրիկները զրուցում էին ֆեյայի հետ:

Ազատ ժամանակ, երբ դնորդներ չէին լինում, ֆրանչեսկոն ու Կնոպկան խաղում էին այն խաղալիքներով, որ ֆեյան բերել էր հաջորդ նոր Տարվա համար: Այսանդ բոլորն էլ Կնոպկամի համար անծանոթ էին՝ ուևալտիվ ինքնաթիւներ, խոտացրած օդով կրակող հրացաններ, բազմաթիվ ուղեորներով օվկիանոսային հսկայական նավեր...

«Խե՞զ զա կեսմորուք կապկան, — մատածեց Ինոպկան: — Ինչքան խղճուկ կթվար նրա նավը այս հսկաների մոտա:

Նոր խաղալիքների հետ Կնոպկան չէր խոսում: Նրանք բոլորն էլ լուակյաց էին և անշարժ և չէին ցանկանում զրույցի բաննիւլ: Գուցե իրար մեջ նրանք խոսում էին, ինչպես առաջ այդ անում էր Կնոպկան իր ընկերների հետ... Բայց հիմա Կնոպկան պատկանում էր իսկական մարդկանց աշխարհին, իսկական սիրա ուներ, և այդ սիրտը նկարված չէր, ինչպես այն երեք Մարիոնետների սրտերն էին նկարված:

Ֆըսնչեսկոն էլ քիշ էթ պըաղվում իսակաբիքներով։ Նա դեբագասում էր Պնոպկայի հեա ժամերով ըմբշամարտել ու զլուխլոնձի տալ։ Աշխարհի բոլոր խաղալիքները մի խակական բարեկամ չարժեն, — Ինոպկայի ականջին ասում էր Թրանչեսկոն։

Եվ Ինոպկան հաշում էր.

— Այո՛, այո՛, այո՛՛

— Մենք միշտ բարեկամներ կլինենք, երբեք չենք բաժանվի՛

— Երբեք, երբեք, ... հաշում էր Կնոպկան։

Իսկ Ֆեյան խանութի դուռը բացելով և ակնոցների տակից նայելով, հարցնում էր.

— Ի՞նչ է այդպիս հաշում այդ դեպ

— Նա զոհ է, սինյորան Նա ուրախ է, որ առլում է այս աշխարհում։

Եվ Ինոպկան հնչեղ հաշում էր.

— Այո՛, այո՛, այո՛՛

Գ. Ե Բ Զ

